ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL BUCOVINA

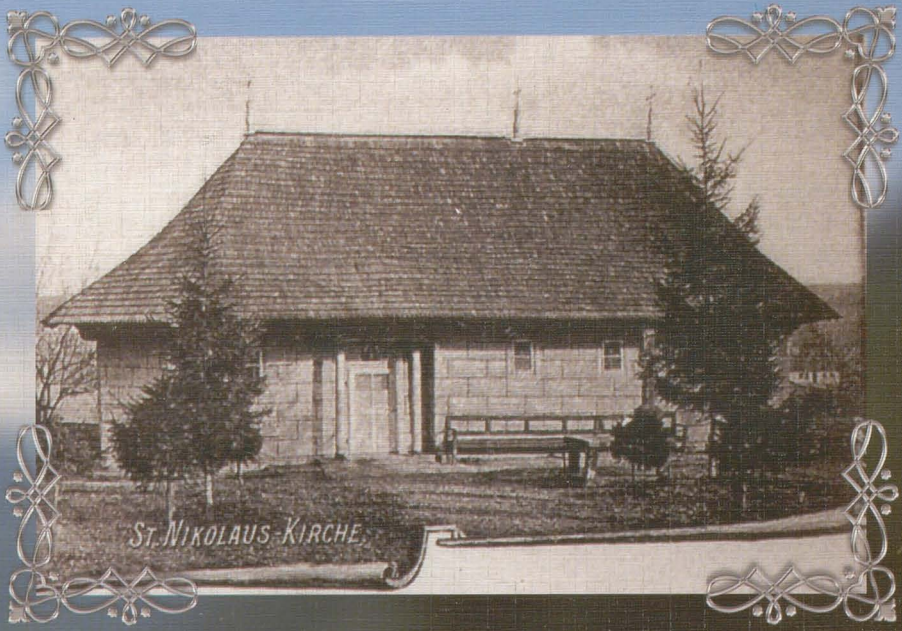

AL. BOCĂNEȚU

ISTORIA ORAȘULUI CERNĂUȚI PE TIMPUL MOLDOVEI

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL BUCOVINA

AL. BOCĂNEȚU

ISTORIA ORAŞULUI CERNĂUȚI PE TIMPUL MOLDOVEI

Studiu introductiv de Ştefan Purici
Notă asupra ediției şi Indice de nume: Rodica Iațencu

Cernăuți
Zelena Bukovyna
2010

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Culegere computerizată: *Rodica Iațencu*
Revizie științifică: *Ștefan Purici*
Redactor: *Marian Olaru*
Tehnoredactori: *O. Ivaniuk, N. Fratsivir, D. Bejenar, G. Mihai, S. Keivan*

Referenți științifici: Conf. univ. dr. Mihai Lazăr
Lector univ. dr. Harieta Mareci Sabol

Descrierea CIP

BOCĂNEȚU, AL.
Istoria orașului Cernăuți pe timpul Moldovei / Al. Bocăneț u –
Cernăuți: Zelena Bukovyna, 2010. – 116 p.
(Enciclopedia Bucovinei în studii și monografii ; 31)
Bibliogr. – Index. – ISBN 978-966-8410-44-0

I. Bocăneț u, Al.
II. Purici, Ștefan (introd.)
III. Iațencu, Rodica (ed.)

ISBN 978-966-8410-44-0

© Institutul Bucovina, 2010
© Zelena Bukovyna, 2010

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

AL. BOCĂNEȚU

ISTORIA ORAŞULUI CERNĂUȚI PE TIMPUL MOLDOVEI

GESCHICHTE DER STADT CZERNOWITZ ZUR ZEIT DES FÜRSTENTUMS MOLDAU

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

SUMAR

I. O frescă cultural-istorică a oraşului Cernăuţi 7

II. Notă asupra ediţiei 11

III. Istoria oraşului Cernăuţi pe timpul Moldovei 13

Cuvânt înainte 13

III. 1. Faptele istorice în legătură cu Cernăuţii 15

III. 2. Organizarea şi administrarea Ţinutului Cernăuţi. Starostele şi ceilalţi funcţionari administrativi. Vameşii 35

III. 3. Oraşul Cernăuţi. Întinderea. Cârmuirea. Dările. Populaţia 50

III. 4. Tablou cu numele proprietarilor din oraşul Cernăuţi, pe la anul 1787, alcătuit după Protocolul şi Planul Pitzelli 69

Bibliografie 91

Résumé 94

Indice de nume 96

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

I. O FRESCĂ CULTURAL-ISTORICĂ A ORAŞULUI CERNĂUŢI

Împlinirea a şase secole de la prima atestare documentară (8 octombrie 1408) a urbei de pe malul drept al vechiului *Piretos* ne-a îndemnat să readucem în atenţia cititorilor una dintre realizările istoriografice româneşti referitoare la trecutul localităţii descrise ocazional de figuri importante ale culturii naţionale, precum Dimitrie Cantemir, Nicolae Iorga, Dimitrie Onciul, Ioan Bogdan ş. a.

Dacă istoriografia austro-germană mai veche sau mai nouă şi-a manifestat interesul pentru prezentarea cât mai amplă a realizărilor înregistrate sub administraţia habsburgică (1774–1918), publicând câteva volume consistente[1], dacă istoriografia ucraineană din perioada sovietică şi postsovietică a urmărit construirea unei imagini a Cernăuţilor de oraş slav din cele mai vechi timpuri şi până în prezent[2], istoricii români nu au acordat atenţia cuvenită parcursului multisecular al acestei localităţi din partea de nord a Moldovei istorice, lăsând în plan secund abordarea complexă, pragmatică şi documentată a evoluţiei oraşului, a instituţiilor sale şi personalităţilor care s-au afirmat de-a lungul timpului, în diverse sinteze sau monografii istorice regăsindu-se doar informaţii răzleţe[3].

Din perspectiva istoriografiei româneşti, această situaţie nu este întâmplătoare. În Evul Mediu, Cernăuţii au fost un târg aflat între Suceava, capitala Ţării Moldovei (până în anul 1565), şi cetatea Hotinului – punct extrem de important sub aspect militar pentru acea vreme. Din aceste considerente, în bibliografia istorică regăsim mult mai multe studii dedicate celor două localităţi decât viitoarei capitale a Bucovinei austriece. În perioada

---

[1] Raimund Friedrich Kaindl, *Geschichte von Czernowitz von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart*, Czernowitz, 1908; Bornemann, Irma, Paula Tiefenthaler, Rudolf Wagner (Hrsg.) *Czernowitz: Eine Stadt im Wandel der Zeit mit besonderer Berücksichtigung ihres deutschen kulturellen Lebens*, Munich/Stuttgart, Verlag „Der Südostdeutsche", 1988; Harald Heppner (Hrsg.), *Czernowitz. Die Geschichte einer ungewöhnlichen Stadt*, Köln, Böhlau Verlag, 2000; Helmut Braun (Hrsg.), *Czernowitz: Die Geschichte einer untergegangenen Kulturmetropole*, Berlin, Ch. Links Verlag, 2005 etc.

[2] Л. Новицький, Б. Тимощук, *Чернівці. Довідник-путівник*, Чернівці, 1959; Ю. Хохол, Ю. Ковальов, *Чернівці. Історико-архітектурний нарис*, Київ, 1966; Б. Тимощук, *Твердиня на Пруті. З історії виникнення Чернівців*, Ужгород, 1978; О. М. Масан, І. Г. Чеховський, *Чернівці: 1408–1993*, Чернівці, 1998 ş. a.

[3] Vezi, de pildă, Constantin C. Giurescu, *Târguri sau oraşe şi cetăţi moldovene din secolul al X-lea până la mijlocul secolului al XVI-lea*, Bucureşti, Editura Academiei, 1967.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

administrației habsburgice, Cernăuții au devenit un oraș cosmopolit și această imagine a deturnat interesul cercetătorilor români mai ales către zonele rurale ale provinciei, în care elementul românesc a reușit să reziste și să se impună. Epoca interbelică a stimulat investigarea globală a intervalului cronologic în care Cernăuții au evoluat sub stăpânirea austriacă, forțele istoriografice locale axându-se pe studierea învățământului, bisericii, economiei, vieții politice la nivelul Bucovinei întregi. Totodată, au fost inițiate și primele demersuri vizând elaborarea unor descrieri istoriografice ale localităților mai importante atât sub aspect istoric, cât și cultural sau economic (Suceava, Vatra Dornei, Câmpulung Moldovenesc, Rădăuți etc.). Anexarea părții de nord a Bucovinei de către sovietici și includerea orașului în componența Ucrainei (sovietice – până în anul 1991, și independente – din august 1991), pe lângă implicațiile sale etno-politice și culturale, a avut consecințe negative în ceea ce privește accesul la sursele istorice primare, care au rămas în majoritatea lor depozitate în arhivele sovietice. În acest context, merită amintit gestul Institutului Cultural Român de a finanța publicarea albumului *Cernăuți 1408–2008*[4], care suplinește parțial lipsa informației istorice.

Acum, propunem lecturii cititorului studiul privind orașul Cernăuți, aparținând împătimitului săpător în trecutul Bucovinei istorice și cercetător al relațiilor româno-slave, Alexandru Bocănețu. Absolvent al Universității din Cernăuți (1913) și doctor în filosofie al aceleiași instituții (1921), Alexandru Bocănețu s-a născut în anul 1889 la Stupca (azi Ciprian Porumbescu), județul Suceava, localitate în care și-a găsit și somnul cel de veci (12 august 1972). După terminarea studiilor superioare, a profesat în învățământul secundar, în unități școlare din Cernăuți (Liceul „Aron Pumnul", Gimnaziul „Cuza Vodă") și Fălticeni (Gimnaziul „Alecu Donici", 1918–1921). Din anul 1923 a devenit cadru didactic suplinitor la catedra de *Istorie sud-est-europeană* în cadrul Facultății de Filosofie și Litere din Cernăuți[5]. A fost membru al Societății Istorice Române.

În anul 1924, la propunerea lui Constantin Moisil, directorul Arhivelor Statului, Alexandru Bocănețu a fost desemnat membru în Comisia Arhivelor pentru Bucovina, înființată cu scopul concentrării, organizării și conservării materialului arhivistic în vederea valorificării lui științifice. Alături de Ion Nistor, Vasile Grecu, Simion Reli, Leca Morariu, Traian Chelariu, Dimitrie Marmeliuc și de alți exploratori ai fenomenului cultural-religios și socio-politic, Alexandru Bocănețu a fost colaborator al Institutului de Istorie și Limbă de pe lângă Universitatea din Cernăuți și autor de studii la revista „Codrul Cosminului". Profilul de absolvent al Facultății de Filosofie, cu specializările limba română, istoria și geografia, a marcat direcțiile de

[4] *Cernăuți / Chernovtsy 1408–2008*, ed. Alexandrina Cernov și Ilie Luceac, București, Editura Institutului Cultural Român, 2008.

[5] Ioan Pînzar, Petru Froicu, *Știința în Bucovina. Ghid bibliografic*, vol. III, Suceava, 1984, p. 49; Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. I, Iași, Princeps Edit, 2004, p. 126.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

cercetare ale acestuia. A publicat câteva cursuri universitare (*Relaţii româno-cehe de la origini până azi*; *Relaţii româno-polone de la origini până azi*; *Relaţii româno-ruse de la origini până azi*; *Relaţii româno-bulgare de la origini până azi*), lucrarea *Mănăstirea Moldoviţa* (Cernăuţi, 1933), dar şi articole în paginile revistelor „Codrul Cosminului", „Junimea literară", articole dintre care reţinem: *Contribuţiile epigrafice relative la chestiunea financiară din Illyricum* („Codrul Cosminului", vol. I, 1924), *Terminologia agrară în limba română. Studiu filologic, istoric şi cultural* („Codrul Cosminului", vol. II–III, 1925–1926).

În vara anului 1940, în contextul ocupării nordului Bucovinei, profesorul Alexandru Bocăneţu, care activa la Gimnaziul „Cuza Vodă" din Cernăuţi, a fost surprins în partea de sud a provinciei. Chiar dacă soţia sa – Aspazia Bocăneţ – nu reuşise să plece în momentul evacuării din capitala ţinutului, Alexandru Bocăneţu nu a îndrăznit să treacă noua frontieră româno-sovietică, aşteptându-şi consoarta până la data de 11 iulie 1940, când aceasta a reuşit să ajungă în România. Refugiindu-se, ca şi Constantin Loghin, Teodor Balan, Nicolae Grămadă, Ion Nistor şi alte mii de intelectuali bucovineni în interiorul ţării, Bocăneţu a fost nevoit să accepte o poziţie de cercetător la Muzeul Limbii Române din Cluj.

Reîntors din refugiu, Alexandru Bocăneţu nu a reuşit să se adapteze realităţilor politice de după 1945, resimţind din plin marginalizarea până la izolare din partea autorităţilor comuniste. A continuat să fie profesor în învăţământul preuniversitar până la pensionare, fără să mai fie activ pe tărâmul publicisticii ştiinţifice.

Publicat, în perioada interbelică, în trei rânduri (în 1929, ca extras, iar în 1930 ca studiu în „Codrul Cosminului", dar şi în 1935, în „Anuarul XI al Liceului particular de fete «Iulia Hasdeu»" din Cernăuţi), textul supus atenţiei nu este unul ultraştiinţific, dar nici unul superficial şi speculativ. Fără a investiga arhivele, întemeindu-se aproape exclusiv pe volumele de documente publicate de diverşi autori români şi germani, valorificând consistent lucrările dedicate istoriei Bucovinei sau oraşului Cernăuţi, întocmite în special de cercetători austrieci din secolul al XIX-lea, Alexandru Bocăneţu scoate de sub tipar o imagine a unei urbe care a cunoscut un trecut tumultuos, o evoluţie marcată de împliniri, dar şi de numeroase evenimente dramatice şi chiar tragice. Din paginile cărţii, povestea Cernăuţiului apare puternic personificată, autorul evitând parcurgerea unui traseu evenimenţial cu caracter exclusiv militar-politic, insistând în schimb asupra urmelor lăsate în istorie de trăitorii acestui colţ de ţară până la 1775.

Pentru cititorul de astăzi, tabloul schiţat de Alexandru Bocăneţu poate apărea ca unul pastelat, romantic, nostalgic, tablou desenat cu instrumentele specifice perioadei interbelice, în special primei jumătăţi a anilor '30 ai secolului al XX-lea, când riscurile politicilor revizioniste au devenit vizibile şi ameninţătoare. În contextul în care Uniunea Sovietică a refuzat să

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

recunoască unirea Basarabiei cu Regatul României, în condițiile în care emigrația naționalistă ucraineană emitea pretenții asupra părții de nord a Bucovinei, cercetătorul a venit în fața opiniei publice cu o perspectivă combativă, cu un discurs ancorat profund în realitățile epocii, cu o viziune dezvoltată din panoplia ideatică a periodicului „Junimea literară". Evident, contextul politico-strategic şi obiectivele autorului au impus o abordare a subiectului care poate fi lesne criticată, dar poate fi şi apreciată. Locuind într-un mediu multilingv, multiconfesional şi multicultural, în care elementul românesc fusese dislocat de pe poziția de etnie majoritară, cu pârghii de control şi influență asupra vieții politico-economice, pe poziția unei naționalități ca şi toate celelalte din Bucovina, fără monopol exclusiv asupra puterii, administrației, culturii, educației etc., autorul cărții încerca să „repare" ceea ce timpul a neglijat sau a făcut anapoda. Putem constata şi noi astăzi, aşa cum o face de altfel Alexandru Bocănețu, referindu-se la perioada medievală în raport cu cea în care îşi redacta studiul, că, în comparație cu situația dintre cele două războaie mondiale, viața Cernăuțiului este una total diferită, atât din punctul de vedere al intensității trăirilor, cât şi din cel al formelor de manifestare, al actorilor sociali şi politici, al purtătorilor de cultură etc.

Frustrările unora, ambițiile altora, aroganța sau ignoranța celorlalți se regăsesc oglindite în rândurile pe care le readucem în atenția publicului cititor. Sperăm ca prin acest gest să trezim interesul pentru oraşul care merită nu doar admirat pentru frumusețea sa arhitectonică de astăzi ci şi cunoscut prin ceea ce a fost cândva, prin locul pe care îl ocupă în istoria Moldovei medievale şi a României moderne.

Dr. Ştefan PURICI,
Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Universitatea „Ştefan cel Mare" Suceava

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

II. NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Ediţia noastră se realizează după *Istoria oraşului Cernăuţi pe timpul Moldovei*, studiu publicat de profesorul bucovinean Alexandru Bocăneţu (1889–1972), mai întâi, în periodicul „Codrul Cosminului". Buletinul Institutului de Istorie şi Limbă de la Universitatea din Cernăuţi, anul VI, 1929–1930, p. 137–238. În extras, acesta apare, cu acelaşi titlu, tot la Cernăuţi, sub egida Institutului de Arte Grafice şi Editură „Glasul Bucovinei", în 1929, cu 238 de pagini şi zece „figuri": *Casă veche*, p. 145; *Document moldovenesc din 1777*, p. 153; *Pod de vase peste Prut*, p. 163; *Cernăuţii cu împrejurimile la 1774*, p. 169; *Diferite lucruri vechi*, p. 183; *Mănăstirea Horecea*, p. 188; *Biserica Sf. Treimi*, p. 191; *Casă veche*, p. 195; *Biserica Sf. Nicolae*, p. 205; *Planul oraşului Cernăuţi (casele şi grădinele) după protocolul Pitzelli din 1787*, reproducere după D. Werenka, *Urkundliche Nachrichten über Tschernowitz*, 1898, document cuprins la sfârşitul volumului sub formă de pliant. Lucrarea pe care o reeditãm la împlinirea a 600 de ani de la prima atestare documentară a Cernăuţilor prin gramota emisă de Alexandru cel Bun, domn al Moldovei (1400–1432), la 8 octombrie 1408, este menţionată şi de Erich Beck în *Bibliographie zur Landeskunde der Bukowina. Literatur bis zum Jahre 1965*, München, Verlag des Südostdeutschen Kulturwerkes, 1966, p. 89.

Ediţia de faţă se face după extrasul publicat în 1929, precum şi după textul din „Codrul Cosminului" din 1930. În redactarea textului, am respectat normele de ortografie şi punctuaţie în vigoare, stabilite de Academia Română. Pentru a nu altera atmosfera epocii, am păstrat cuvintele şi formele lexicale şi gramaticale arhaice ori regionale folosite de autor: *abusiv*, *acuma*, *am adaos*, *aicea*, *apanagiu*, *april*, *artilerea*, *austriace*, *cară* (pluralul substantivului *car*), *ceia ce* (ceea ce), *chizăşie*, *comisiuni*, *comisiunei*, *complect*, *condiţiuni*, *cismar*, *cunoştinţi*, *cvartir*, *să deie*, *dependinte* („satele dependinte"), *desmembrarea*, *desordonată*, *desperate*, *să domineze*, *faur*, *fereşti*, *fieştecare*, *fundaţiune*, *grădinei*, *greşală*, *imigraţiuni*, *isbucni*, *isgonească*, *împlut*, *încunjuraţi*, *încvartiruiţi*, *marturi*, *mânile*, *să mântuie*, *meditaţiunea*, *să menţie*, *mosafiri*, *mulţămite*, *naţii*, *neguţitori*, *neguţitorie*, *nemică*, *neutral* („*atitudine neutrală*"), *obiceiu*, *obicinuit*, *să se opuie*, *organizaţiunea*, *părăie*, *părăsască*, *părăul*, *pâne*, *pâri* („*pârile nedrepte*"), *poronceşte*, *preuţi*, *rădicat*, *să rămâie*, *resfirate*, *sburdalnic*, *secetii* („*din cauza secetii*"), *Siretiu*, *slujia*, *stipulaţiunilor*, *suezilor* („*regele suedezilor*"), *să supuie*, *şindilă*, *Tighinea*, *să ţie*, *vechiu*, *să vie*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

În reeditarea textului am păstrat peste tot sublinierile autorului. Numele de persoane la care autorul face referire, numele de dregătorii, localități şi evenimente istorice au fost corectate şi uniformizate. Am adus, de asemenea, aparatul critic la normele academice în vigoare astăzi, eliminând prescurtările autorului şi incluzând trimiterile intrapaginale în notele de subsol. Intervențiile noastre în text sunt marcate prin croşete [].

Dr. Rodica IAȚENCU,
Institutul „Bucovina" al Academiei Române

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

III. ISTORIA ORAŞULUI CERNĂUŢI PE TIMPUL MOLDOVEI

CUVÂNT ÎNAINTE

Încerc să dau o icoană a oraşului Cernăuţi, aşa cum a fost sub stăpânirea moldovenească. Dominaţia străină s-a silit din răsputeri să şteargă caracterul românesc al acestei Moldove de sus care, după răpire, a primit numele de Bucovina şi să dezrădăcineze *moldovenia* din aceste locuri. Într-o privinţă putem spune că a reuşit. Mai ales oraşele au fost metodic supuse unei încercări îndărătnice de deznaţionalizare. Dacă la ţară, cu toată favorizarea imigraţiunilor rutene în părţile nordice ale Bucovinei, unde totuşi sufletul românesc s-a păstrat integru la mândrii răzeşi, şi a aducerii de colonişti nemţi şi unguri în părţile Sucevei şi ale Rădăuţilor, totuşi caracterul românesc al acestor regiuni n-a putut fi alterat deloc, la oraşe opera de dezrădăcinare şi împilare a românismului a dat roade. Oraşele Bucovinei, şi Cernăuţii în special, poartă un caracter cu totul străin. Numai ici şi colo se mai întâlneşte, pe unele străzi, câte o casă bătrânească, aşezată în mijlocul grădinii, după datina veche, cu cerdac înainte, cu ferești mici şi cu acoperişuri de şindilă.

Aceste case gârbovite şi plecate mai aduc aminte de timpurile când românii stăpâneau, şi de fapt şi cu numele, acest oraş. La începutul dominaţiei străine, unii din aceşti români care aveau case mai bune şi grădini mai frumoase, au fost daţi afară din casele şi de pe locurile lor de autorităţile militare austriece; alţii, din cauza asuprelii birurilor, au luat lumea-n cap; pe locurile altora, cu voia sau fără voia proprietarilor, s-au încuibat venetici străini; alţii, sărăcind cu vremea, au fost împinşi la margine. Astăzi doar numai prin suburbiile Cernăuţilor de mai stăruie sufletul şi viaţa românească. Străinii – unii simpli diletanţi, alţii oameni de carte şi învăţaţi de meserie – care au scris despre trecutul oraşului acestuia sau n-au văzut adevărul, sau dacă l-au văzut, din interes şi cu intenţie, l-au deformat şi l-au întunecat. Şi aceasta nu puţin îndemn mi-a fost să mă apuc şi eu să scriu despre trecutul Cernăuţilor. Şi e bine s-o ştim cu toţii că înfiinţarea şi înflorirea oraşului de odinioară prin noi s-a făcut. Viaţa istorică a Cernăuţilor începe de abia atunci când domnii Moldovei îşi întind spada lor ocrotitoare şi asupra acestor locuri.

Numai de atunci se aminteşte de vama Cernăuţilor, de drumul de negoţ, numai de atunci bogăţia negustorească şi gloria războinică acopăr şi acest loc. Înainte de această dată, Cernăuţii nu sunt pomeniţi în istorie. Dar cercetarea trecutului acestui oraş ne rectifică mentalitatea, ne restabileşte

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

cugetarea cea dreaptă şi ne spală de lipsa de încredere în noi. În acest oraş şi-n aceste locuri noi nu suntem veneticii târzii, în căutare de situaţii mai bune şi de foloase, ci noi am fost odată stăpânii acestor locuri şi trebuie acuma ca, prin muncă fecundă şi sinceră, să încercăm să fim aicea „ceia ce am fost odată şi mai mult decât atâta", după cum spunea cu atâta mândrie şi încredere în sine isteţul şi îndrăznetul domn Petru Rareş. Pentru noi, în acest oraş e vorba de o *restitutio in integrum*.

Am adaos la sfârşitul lucrării planul oraşului şi un tablou cu numele proprietarilor de case şi de locuri din anul 1787. Din acest tablou, numit *Protocolul Pitzelli*, după şeful comisiunei, care împreună cu primarul şi consiliul orăşenesc au stabilit proprietatea fiecărui locuitor, se poate vedea cine erau, pe la 1775, proprietarii de pământuri şi de case în Cernăuţi şi modul cum au fost românii daţi afară din casele şi locurile lor.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

III. I. FAPTELE ISTORICE ÎN LEGĂTURĂ CU CERNĂUŢII

Moldova (*Terra moldovana*), pe valea râului Moldova, a fost creată, la început, de regii unguri, ca o marcă de apărare a Transilvaniei contra năvălirilor tătăreşti. În luptele cu tătarii, o oaste regească, compusă în cea mai mare parte din contingentele româneşti ale voevozilor şi cnezilor din Transilvania şi Maramureş, a alungat pe tătari, a căror stăpânire era în bună parte numai nominală, în părţile de răsărit şi a ocupat ţara dintre Carpaţi şi râul Siretelui (1352). La Baia, în colţul nord-vestic al acestei regiuni, a fost lăsat căpitan regal Sas sau Sasul, fiul lui Dragoş. În curând însă, la 1359, un alt voievod român, Bogdan, din satul Cuhea din Maramureş, om mândru şi viteaz, fire independentă, care se dovedise şi-n Maramureş *notorius infidelis*, pătrunde în Moldova şi smulge domnia acestei ţări din mâna succesorilor lui Sas, anume Baliţa şi Dragul. Bogdan nu mai recunoaşte suzeranitatea regelui ungur şi devine domn independent.

Noul stat s-a întins cu o repeziciune uimitoare până-n Prut şi apoi până-n Nistru. Cucerirea acestor frontiere naturale a fost directiva dominantă a noului stat. La sud, Moldova atinge în curând Dunărea şi Marea Neagră, la apus era lanţul ocrotitor al Carpaţilor, numai la nord frontiera noului stat era deschisă. Aici au căutat domnii moldoveni să-şi întindă stăpânirea până la izvoarele Nistrului. Teritoriul între Ceremuş şi Prut, precum şi teritoriul dintre Prut şi Nistru, aparţineau Poloniei. Principatul Halici, de care ţinea şi Pocuţia[1], a ajuns în stăpânirea regelui polon pe la 1367. Regele Cazimir promise respectarea credinţei ortodoxe şi chemă boieri ruteni în sfatul său. Urmaşul lui Cazimir (†1370) fu Ludovic cel Mare, regele Ungariei. Acesta despărţi Pocuţia de Polonia şi o uni cu Ungaria, organizând-o după model unguresc, având în frunte un ban sau un voievod[2]. În 1387, Pocuţia fu unită iarăşi cu Polonia; în acelaşi an, la 27 septembrie, Petru Muşat făcu, la Lemberg, regelui Vladislav (fostul principe al Lituaniei, Iagello, care primi creştinismul şi numele de Vladislav, rege al Poloniei, moştenitor al Lituaniei şi al Rusiei sau Galiţiei) jurământ de credinţă înaintea unui episcop ortodox, mitropolitul Ciprian din Chiev[3].

---

[1] I. Nistor, *Die moldauischen Ansprüche auf Pokutien*, Wien, Extras din „Arhiv für österreichische Geschichte", p. 24–28.

[2] *Ibidem*, p. 28.

[3] E. Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria Românilor*, vol. I², nr. 236 (în continuare se va cita H. I²), p. 295–296.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

În 1388, ianuarie 27, Vladislav, regele Poloniei, aflându-se în lipsă de bani, scrie din Luck o scrisoare către *ginerele şi amicul său* Petru, domnul Moldovei, şi-l roagă să-i împrumute 4000 ruble de argint italian (arginţi genovezi) pe timp de trei ani, socotiţi de la Lăsatul Secului, după ritul ortodox. Regele se obligă a restitui banii împrumutaţi la termenul fixat. Ca zălog să rămână lui Petru, frate lui Roman şi urmaşilor lor pentru acea sumă oraşul Halici cu provincia, până la deplina plată a datoriei din partea regelui. Petru e obligat a apăra acel teritoriu contra năvălirilor duşmane (era vorba de regele Sigismund din Ungaria). Dacă teritoriul zălogit va cădea cumva în mâinile duşmanilor, regele totuşi va fi ţinut să restituie suma împrumutată[4]. Petru Muşat reduce suma cerută de rege şi-i împrumută numai 3000 ruble de arginţi genovezi şi cere un nou înscris în locul celui făcut pe suma de 4000 ruble şi care i s-a dat înainte de numărarea banilor[5]. Această zălogire însemna, de fapt, o vânzare deghizată, o cedare de teritoriu. Petru Muşat pusese probabil mâna pe acest teritoriu între anii 1382–1387, pe timpul inter[r]egnului din Polonia, iar la 1388 Vladislav, poate şi pentru a avea un sprijin contra concurentului său, Sigismund din Ungaria, l-a vândut sub forma unui împrumut[6].

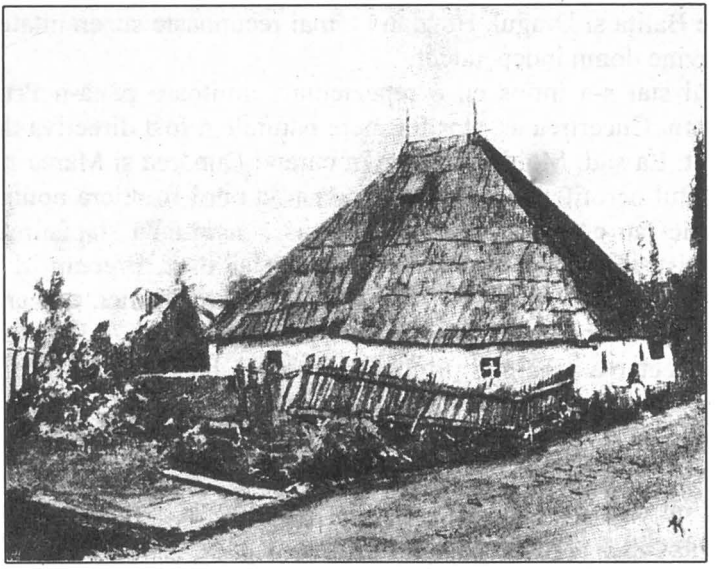

Fig. 1. Casă veche

Aşa a ajuns teritoriul dintre Prut şi Nistru, cu cetatea Ţeţina de lângă Cernăuţi, cu Hmilovul, probabil lângă Şipeniţ, şi cu cetatea Hotinului de pe

[4] B. P. Haşdeu, „Arhiva istorică a României", [tom I] Bucureşti, 1865 p. 177.
[5] *Ibidem*.
[6] N. Iorga, *Polonais et Rumains*, [Bucureşti, 1921], p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

malul drept şi stâncos al Nistrului, în mâna Moldovei. Ţara Haliciului, cu Colomea şi Sniatyn, era numai zălogită, dar tendinţa domnilor noştri a fost de a avea Nistrul ca frontieră, de la izvor şi până la revărsare. După trei ani, polonii nu se grăbiră cu plata şi aceasta e o dovadă că a fost o vânzare şi nu un simplu împrumut. Dar regele ceruse patru mii şi domnul nostru i-a dat numai trei; a fost, prin urmare, cererea, oferta şi preţul de înţelegere, căci desigur că şi Petru Muşat ar fi putut da o sumă mai mare şi ar fi avut de unde, precum şi regele, dacă n-ar fi fost o vânzare, ar fi putut plăti după trei ani această sumă atât de mică. Astfel de vânzări de teritorii sunt, în acel timp, la ordinea zilei. Aşa a vândut şi împăratul Sigismund lui Frideric de Zollern marca Brandenburg. În urma certurilor pentru domnie care s-au iscat după moartea lui Petru Muşat, s-a pierdut Ţara Haliciului sub Ştefan[7] şi domnilor moldoveni li s-a recunoscut numai regiunea dintre Prut şi Nistru, anume Ţara Şipenţului[8]. Pentru a avea în stăpânire această ţară de nord cu frontiera Nistrului, domnii moldoveni au făcut toate jurămintele şi au dus toate luptele. Ivaşcu, fiul lui Petru Muşat, refugiat în Polonia şi concurentul lui Alexandru cel Bun la domnia Moldovei, într-un act datat din 1400, se arată dispus să restituie regelui, „domnul său", şi această ţară a Şipenţului, cu locuitorii ei, în vechile frontiere şi să nu mai ceară nici banii împrumutaţi odinioară.[9] Dar domnia o căpătă Alexandru cel Bun care, în 1402, reîn[n]oieşte omagiul, având ca garant pe boierul Costea[10]. În 1404, Alexandru vine la Camenița, cu boierii săi, pentru a reîn[n]oi jurământul înaintea delegaţilor regelui. Între boierii care-l însoţesc pe domn găsim pe pârcălabii din Neamţ, Hârlău şi pe pârcălabul Ţetinei, Hodco, care trebuie să fie fiul lui Marmure[11]. Plecând mai departe spre Lemberg, pentru a întări jurământul, el ia cu sine pe pârcălabii de Neamţ, Siretiu şi Şomuz, dar îl lasă pe Hodco pentru paza taberei[12]. În 1410, Alexandru trimise un contingent de călări moldoveni în ajutorul regelui în lupta contra cavalerilor teutoni. Pentru ajutorul dat, regele îi mulţumeşte domnului moldovean şi-l numeşte „amicul nostru", iar în 1411 îi promite, prin solul său, Petru Vlodcovici, lui Alexandru şi urmaşilor că, dacă nu-i va restitui până-n doi ani suma de 1000 ruble, pe care probabil i-a împrumutat Alexandru şi care s-au adaos la vechea datorie, să ocupe şi să menţie Pocuţia cu Sniatynul şi Colomeia[13]. Această sumă nouă putea fi plătită fie în bani de Lituania, de argint sau cu alte monede.

---

[7] Th. Codrescu, *Uricarul*, vol. III, 1852, p. 70–72. Ştefan trimise în Polonia o solie compusă din patru boieri, Bratul, Stanislau, Mihail şi Şendrea, care declarară, în numele său, că domnul nu va ridica nici o pretenţie în ce priveşte Pocuţia, cu Colomeia şi Sniatyn („nu va sufla nici un cuvânt"); în ce priveşte Ţetina de lângă Cernăuţi şi Hmilovul (de lângă Hotin), domnul va negocia cu regele.

[8] H.I[2], nr. DCXLIX p. 820–821.

[9] *Ibidem*.

[10] *Ibidem*, p. 822–823.

[11] *Ibidem*, p. 826–828.

[12] *Ibidem*, p. 826–828.

[13] *Ibidem*, p. 829.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

La Paşti 1413 trecură doi ani fără ca rămăşiţa datoriei să fi fost plătită, totuşi nu auzim ca Alexandru să fi luat în stăpânire Pocuţia. Când, la începutul anului 1433, Alexandru cel Bun închide ochii pentru vecie, Pocuţia aparţinea Moldovei.

Între 3–5 iunie 1433 Ilie, urmaşul lui Alexandru, făcu jurământ de credinţă regelui polon. În actul de jurământ nu-i amintită Pocuţia, dar i se recunoaşte, la 13 decembrie 1433, posesiunea Ţeţinei, a Hmilovului, a teritoriilor dintre Sniatyn şi Şipeniţ, de la părâul Colacin până la Nistru[14]. Dar Ştefan, frate vitreg cu Ilie, se ridică contra lui cu ajutor de la munteni şi-l alungă din ţară. Ilie află adăpost în Polonia, la Niepolomice, unde se află regele, cu care era cumnat (Ilie ţinea în căsătorie pe Marinca, sora regelui polon). Cu toată înrudirea sa cu regele polon, Ştefan e recunoscut ca domn al Moldovei, iar Ilie oprit într-o captivitate onorabilă. Ştefan îl roagă pe rege de iertare pentru greşeala şi necredinţa făptuită de tatăl său şi renunţă la Pocuţia, care trebuie să rămână regelui în tot cuprinsul ei din vechime[15].

Grigore Ureche ne spune că Ştefan le-a întors Pocuţia cu toate târgurile şi le-a iertat şi banii[16]. În schimb, el căpătă Ţeţina, Hmilovul, cu toată regiunea şi satele dependinte, care se află atât în Rusia (Galiţia), cât şi-n Ţara Moldovei; frontiera să treacă între Sniatyn şi Şipenitul moldovenesc, de-a lungul apelor Colacin, apoi pe câmpia Bolochow la Nistru, unde se află satul numit Potoc, Pocuţia rămânând pământ regal. Văşcăuţii vor rămâne Moldovei, Zamostie şi Vilaucea însă nu[17]. Ilie fuge de la oaspeţii săi poloni, năvăleşte în Moldova şi încearcă să-l alunge pe fratele său Ştefan, în jurul căruia se strânseră mulţi şi puternici boieri. În timpul acestor frământări pentru domnia Moldovei, Polonia a păstrat o atitudine neutrală, deoarece Ilie era înrudit cu regele, iar Ştefan adusese servicii polonilor. La 1 septembrie 1435, la intervenţia polonilor, s-a făcut o împăcare între fraţi. Ştefan capătă sudul Moldovei, oraşul Chilia cu vama sa şi cu bălţile ce se ţin de dânsa, oraşul Vaslui cu pământul ce se ţine de dânsul, târgul Bârladului cu tot ţinutul, morile covurluiene, oraşul Tecuci[18]. Ilie căpătă nordul ţării. Despre această împăcare Ilie înştiinţa pe rege, care va trebui să pedepsească pe acela dintre domni care va călca tratatul întărit prin jurământ şi afurisenie. După împăcarea cu fratele său, Ilie cere iertare de la poloni pentru atacul tatălui său „la Colomeia şi Sniatyn". El stăpânea însă Ţara Şipenitului; aici dăruieşte el moşii partizanilor săi, la Vaşcăuţi şi în regiunea Teţinei[19]. Ilie stăpânea patru cincimi ale Moldovei şi el era considerat ca adevăratul domn – fraţii şi-au

[14] *Ibidem*, nr. CCCCLXXXII–CCCCLXXXIII, p. 580–581.

[15] *Ibidem*, nr. DCLXVIII, p. 848.

[16] M. Kogălniceanu (edit.), *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei* (în continuare se va cita *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*), vol. I, [Bucureşti, 1872], p. 141.

[17] H.I[2], nr. DCLXVIII, p. 846–848.

[18] *Ibidem*, p. 855–856.

[19] *Ibidem*, p. 859.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

împărţit numai veniturile ţării, dar nu şi statul – şi-n aceasta calitate trebui el să facă omagiu regelui polon.

În septembrie 1436, Ilie sosi la Lemberg şi făcu, în persoană, înaintea regelui, jurământul de credinţă, la 18 septembrie. La 19 septembrie, Ilie făcea regelui jurământ în scris şi boierii îl confirmau, iar la 23 septembrie, mulţumind polonilor pentru ajutor, le retroceda Ţara Şipenţului, cu Teţina, Hmilovul şi Hotinul, ca o despăgubire pentru prădăciunile făcute de tatăl său în Pocuţia, la Sniatyn şi Colomea[20]. Ilie se mai obliga a plăti în fiecare an un dar de boi, de cai, de moruni şi de bucăţi de catifea. Totodată, promite să restituie toate actele de datorie pe care predecesorii săi le-au primit de la regii poloni[21]. Între fraţi s-au ivit în curând neînţelegeri şi, prin 1443, Ştefan îl prinde pe Ilie la Vaslui şi-l orbeşte pentru a-l face incapabil de domnie. Domnul nenorocit fuge în Polonia, la rudele Marincăi. În ultima zi a lui faur 1444 vedem pe soţia lui Ilie; Marinca, şi pe pârcălabul din Hotin, cedând polonilor cetăţile Hotin, Ţeţina şi Hmilov care, cu toată cesiunea anterioară, rămăseseră totuşi în stăpânirea Moldovei. În schimb, regele avea să dea celor doi soţi alte posesiuni în Polonia[22]. În vara anului 1447, Roman, fiul lui Ilie, un tânăr de 20 de ani, îşi încerca norocul; el porni de la Hotin cu ajutor polon, puse mâna pe Suceava, îl prinse pe Ştefan şi-l tăie în ziua de 13 iulie 1447. Domnia lui Roman nu ţinu mult. Un fiu nelegitim al lui Alexandru cel Bun, anume Petru, fiul Marinei, îl alungă iarăşi în Polonia. În 1448 îl întâlnim pe Roman cu mama sa la Colomea, care era considerată ca o feudă moldovenească şi de aici face el danii care cuprind Vasilcău, Cuciurul, Iurcăuţi, Verbăuţi şi Lenţeşti[23]. La 2 iulie 1448, Marinca ducea la groapă pe fiul ei cel mai mare. Regele polon a permis mătuşii sale Marinca şi celor 200 de moldoveni ce-şi legase[ră] soarta de neamul lui Ilie-Vodă, să stea la Colomea. La 22 august 1448, Petru şi boierii săi înnoiau la Camenita, înaintea delegaţilor regali, legăturile de supunere cu Polonia[24].

Doi ani după aceea, la 1450, Petru fu înlocuit cu Bogdan, un alt fiu nelegitim al lui Alexandru cel Bun. Polonii dădură drumul, din Colomeia, Marincăi şi fiului ei Alexăndrel, şi-l porniră cu oşti polone spre Moldova. Boierii îl primiră cu bucurie. Bogdan se retrase spre munţi şi trecu în Ardeal, la Iancu-Vodă, iar oştile polone ocupară Hotinul, Cernăuţii, Suceava şi Neamţul. Polonii se întoarseră în ţara lor, lăsându-l pe Alexăndrel cu Marinca în Suceava. După plecarea oştilor regale, Bogdan vine cu ajutor de la Iancu-

[20] *Ibidem*, p. 872. „Pro damnis igne terries supradictis Poloniae, et vices Colomyensibus et Sniatyensibus".

[21] *Ibidem*, p. 873. „Item spondemus nos omnes tabulas, quaequnque fuerunt et quascunque decessores nostri ab regno Poloniae acceperunt quando, Poloniae regi restituros".

[22] *Ibidem*, p. 699.

[23] I. Bogdan, „Analele Academie Române", XXIX, p. 637–638.

[24] N. Iorga, *Istoria lui Ştefan cel Mare*, Bucureşti, 1904, p. 43.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Vodă şi trece prin pasurile munţilor. Boierii strânseră în grabă puteri şi le aruncară înaintea năvălitorului. La Tămăşeni, pe apa Moldovei, într-o zi rece de octombrie, la 1450, Bogdan câştiga biruinţa şi-şi recâştigă domnia. Regele polon hotărî să-l ajute pe Alexandru. Prin iunie 1451, oastea polonă se puse în mişcare, mergând încetinel, şi porni spre Cameniţa, unde se făcu unirea cu Alexăndrel. Se trecu apoi Nistrul şi Prutul şi ostaşii poloni, împreună cu sprijinitorii lor români, partizani de-ai lui Alexăndrel, pătrunseră până-n ţinutul de dealuri învălmăşite ale Vasluiului. În lupta de la Lipovăţ, oastea polonă suferi o cumplita înfrângere. Trei căpitani, trei vestiţi viteji ai Poloniei, pieriră în fruntea oastei. Polonii au scăpat numai graţie intervenţiei prietenilor şi auxiliarilor români din partidul lui Ilie. Polonii plecară din ţară învinşi, obosiţi, fără biruinţă, fără pradă, fără pace. Regele trebui să retragă trupele sale din cetăţile moldovene, din Suceava, Neamţ; numai în Hotin rămase o mică garnizoană. Cu Bogdan începură negocieri şi regele îi oferi uzurpatorului condiţiunile din 1449, adică să facă jurământ de credinţă Poloniei şi să deie daruri[25]. Dar Bogdan fu asasinat în octombrie 1451, de Petru Aron.

Acest Petru dorea să domnească în Moldova în numele lui Alexăndrel. După asasinarea lui Bogdan, vreo doi ani nu s-a auzit nimic de Petru Aron. Nordul Moldovei, cu Suceava şi Cetatea Albă, de la revărsarea Nistrului, rămaseră în mâinile lui Costea, epitropul lui Alexăndrel. La 1453 Alexăndrel, împlinind 15 ani, putea să domnească, după legea moldovenească, fără epitrop[26]. Dar tânărul domn se arătă sburdalnic, desfrânat şi beţiv şi boierii încep a-l părăsi şi a se aduna în jurul lui Petru, care ridică din nou fruntea sa îndrăzneaţă. Prin 1454 norocul îi surâde lui Petru şi cetele lui gata de luptă au ciocniri dese cu oamenii lui Alexăndrel, a cărui situaţie devine tot mai rea. La 25 martie 1455, în ziua Bunei Vestiri, e învins la Movile, poate în părţile Vasluiului, şi se refugiază în Cetatea Albă. Aici se stinge în ziua de Paşti. Petru se pricepu să îndulcească raporturile cu Polonia, lăsând ca apanagiu Marincăi veniturile oraşului Siretiu, Ţeţina şi Hotin, şi rămâne domn[27]. În ianuarie 1456 întăreşte el drepturile negustorilor din Lemberg, iar la 29 iunie 1456, în ziua de Sân-Petru, jură credinţă regelui Cazimir. În acest mod, prin moartea fiilor lui Ilie şi prin împăcarea lui Petru Aron cu polonii, se mântuie desmembrarea Moldovei şi numai în cetatea Hotinului rămaseră oameni de-ai regelui polon. În primăvara anului 1457, Ştefan, fiul lui Bogdan, veni cu ajutor de la munteni şi-l alungă pe Petru Aron în Polonia. Prin schimbarea de domnie în Moldova, tratatul cu Polonia devenea caduc, de aceea Polonia îl consideră pe Ştefan ca duşman. Petru, refugiat dincolo de Nistru, putea spera să fie restabilit cu ajutorul polon. La 1 aprilie 1457 el se angaja faţă de Muzilo de Buceaci, comandantul din Pocuţia, de a împlini pa-

[25] *Ibidem*, p. 44–54.
[26] H.II[2], nr. 507, p. 656–657.
[27] *Ibidem*, p. 672–673.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

gubele ce le făcuse un moldovean, cu numele Leul, în Pocuţia, şi fixă o zi de judecată. Hoţii vor fi spânzuraţi şi, pentru siguranţa hotarului, Moldova îşi va avea staroşti de supraveghere la Hotin şi la Cernăuţi, pe Prut[28]. Muzilo îi promise un adăpost în cetăţile din Pocuţia, în cazul că va fi alungat din ţară.

Mai curând decât credea Petru, alungat de Ştefan cel Mare, sosi la prietenul său Muzilo ca un oaspe costisitor. Domnul refugiat dăduse puternica cetate a Hotinului în mâinile polonilor. Doi ani cetatea a fost asediată de Ştefan şi garnizoana flămânzită; Polonia, ocupată cu războiul contra cavalerilor teutoni în Prusia, avea nevoie de pace şi linişte la frontiera Moldovei. La 4 aprilie 1459 s-a făcut o învoială la Overchelăuţi cu căpitanii poloni din Rusia şi Podolia. Domnul pribeag trebui să părăsească Cameniţa şi să plece la Smotrycz[29].

Înţeleptul domn al Moldovei a trăit apoi în pace şi prietenie cu Polonia până aproape de sfârşitul domniei sale. La 1490, Ştefan îşi schimba atitudinea sa faţă de Polonia şi ocupă Pocuţia, care de drept aparţinea Moldovei. Din cauza Pocuţiei s-a ajuns la un război între Polonia şi Moldova.

În războiul din 1497, când regele polon Ion Albert încercase prin viclenie să răpească Moldova viteazului şi înţeleptului domn Ştefan, Cernăuţii au jucat un rol deosebit. Aici, la Cernăuţi, a tocmit Ştefan străji ca să ţie vadul Prutului[30], şi aici, la Cernăuţi, a primit avangarda polonă prima salutare de săgeţi moldoveneşti şi tot aici, la trecerea Prutului, au fost prinşi 6 soldaţi poloni şi duşi la Suceava. Trei dintre dânşii suiră în ziua de 21 august, într-o duminică, în spânzurători; ceilalţi trei fură trimişi cu o solie moldovenească la Constantinopol[31]. După trecerea Prutului, oastea polonă n-a întâlnit nici un duşman la Cernăuţi, căci Ion Grumeza, starostele de Cernăuţi, primise ordinul să se retragă spre Suceava[32]. A urmat apoi asediul zadarnic al Sucevei, teribilul dezastru al oştirii polone din Codrul Cosminului, pe apa Derehluiului, în ziua de 26 octombrie, într-o joi. Vineri şi sâmbătă cernăuţenii au văzut adunându-se aici numai sfărâmăturile falnicei oştiri, spârcuite şi cuprinse de groaza morţii, fără steaguri, fără tunuri, fără cară, ducând într-o lectică pe regele lor bolnav. Linişte şi odihnă n-au găsit aceşti călăreţi flămânzi nici în Cernăuţi, căci moldovenii îi urmăreau din scurt şi-i hărţuiau necontenit. Trecerea Prutului s-a făcut duminică, în 29 octombrie, cu multă greutate şi râul şi-a primit şi el partea lui de morţi[33].

În aceiaşi zi de duminică (29 oct.), a fost distrusă, de vornicul Boldur, la Lenţeşti, o oaste leşască, călăreţii mazovieni, care veneau regelui într-

[28] *Ibidem*, p. 675–677, nr. 516.

[29] I. Bogdan, *Documentele lui Ştefan cel Mare*, vol. II, Bucureşti, 1913, p. 266 şi urm.

[30] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. I, p. 170.

[31] *Ibidem*, p. 170, 393.

[32] H.II[2], p. 444.

[33] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. I, p. 172, 395–396.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

ajutor[34]. Prin Pacea de la Cracovia (16 iulie 1499), s-a pus capăt ostilităţilor dintre Polonia şi Moldova, dar asupra Pocuţiei urma să se trateze în special, în urma unei anchete făcute la faţa locului. În discuţiile ce le are Ştefan cu polonii pe chestia Pocuţiei – Ştefan ocupase Pocuţia către sfârşitul anului 1502 – viteazul domn a mai petrecut în Cernăuţi la începutul lunii noiembrie 1503, unde aştepta pe delegaţii poloni. Delegaţii poloni n-au venit, ci au trimis numai pe Firley. La 2 noiembrie 1503, Ştefan se afla la Cernăuţi, cu toată oastea sa; a doua zi, la 3 noiembrie, a primit în audienţă pe Firley, trimis la dânsul de fratele regelui, cardinalul Frideric, pe atunci guvernator al Poloniei[35]. Firley l-a rugat pe Ştefan să părăsească Pocuţia, recunoscând ca graniţă între Moldova şi Polonia părâul Colacin[36]. Tot atunci au venit la Cernăuţi şi delegaţii unguri, care erau numiţi în comisia de revizuire a Pocuţiei şi aveau să decidă, pe baza documentelor ce trebuia[u] să le prezinte delegaţii moldoveni şi poloni, cui să aparţină acest teritoriu în litigiu. Ştefan a spus solului polon: „Nu vreţi să vă aduceţi aminte, că vouă v-a fost bine cu mine şi că v-am fost scut şi apărare din orice parte păgână. Cum vă apărau acum şi ce aţi pierdut, după ce eu am încetat să port pe umerii mei această sarcină, cred că tu n-o ştii, sau dacă o ştii, nu vrei să o ştii”[37]. Logofătul Tăutul i-a povestit solului polon războiul nedrept ce l-a făcut Ion Albert ţării Moldovei şi i-a spus: „Aţi pierdut Pocuţia pentru că delegaţii voştri n-au venit (la 29 sept. 1502, Sf. Mihail) să facă această revizuire la faţa locului”[38], iar Ştefan a spus solului: „Să-mi spui mie cauza pentru care aş trebui să cedez acea ţară, pe care mi-am luat-o cu sabia. Am luat această bucată de pământ, vreau să-mi rămâie mie”[39].

Astfel Ştefan, înşelat mereu de poloni, se decide să menţină acest patrimoniu în ruptul capului şi consideră Pocuţia anexată şi legată în mod definitiv de Moldova „pentru că din vechime ea a fost moşia ţării noastre, a Moldovei”. De la Bogdan, fiul lui Ştefan cel Mare, polonii au ştiut să-i smulgă cu vicleşug Pocuţia (1505)[40]. Văzându-se înşelat, Bogdan pătrunde în Pocuţia (1506), pustieşte şi-şi aşează acolo staroştii şi funcţionarii săi şi prădă Polonia până la Liov[41]. Polonii, la rândul lor, năvăliră în Pocuţia şi alungară pe oamenii lui Bogdan ce-i lăsase acolo şi au pătruns în septembrie 1509 şi-au prădat Cernăuţii, Dorohoiul şi Botoşanii, neavând cine le sta împotrivă[42].

---

[34] *Ibidem*, p. 172.

[35] I. Bogdan, *op. cit.*, vol. II, p. 472–482.

[36] *Ibidem*, p. 472.

[37] *Ibidem*, p. 476.

[38] *Ibidem*, p. 477.

[39] *Ibidem*, p. 479. „Dicas mihi causam, propter quid deberem (di)mittere illam terram, quam ego gladio accepi”. **Вззли есми тȣ бȣкатȣ землъ, хочȣ соби ми сз достало.**

[40] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. I, p. 179–180; H.II², nr. 476, p. 614.

[41] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. I, p. 182; H.II², nr. 442.

[42] H.II², nr. 427; *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. I, p. 182.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

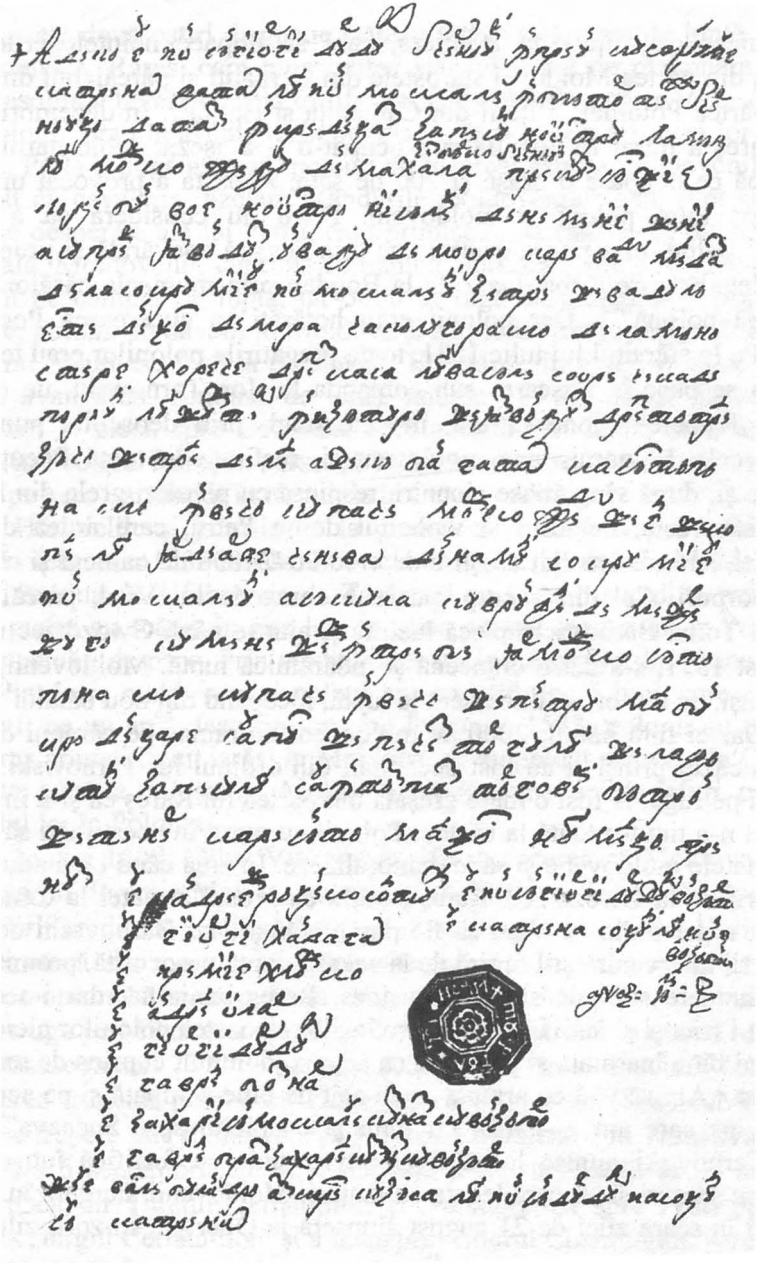

Fig. 2. Document moldovenesc din 1777

De la 1510 până la 1529 a fost pace cu Polonia. În tratatul ce-l reîn[n]oieşte prin Luca Cârjă la 1517, sub Ştefăniţă, bătrânul boier Luca Arbore, om cuminte şi cumpănit, având o adâncă experienţă a lucrurilor şi a oamenilor.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

se rânduiesc ca ofiţeri de frontiera, care să împace neînţelegerile de la margine, din partea Moldovei starostele din Cernăuţi şi pârcălabul din Hotin, iar din partea Poloniei, ofiţerii din Camenita si Halici[43]. În decembrie 1530, Petru Rareş a intrat în Pocuţia şi a ocupat-o şi a aşezat acolo garnizoanele sale, după ce ocupase 6 oraşe şi 200 de sate. Aceasta a provocat un război îndelungat între poloni şi moldoveni. Petru nu considera că a cucerit pământul polon, ci a pus stăpânire „pe ţara noastră adevărată şi proprietatea noastră legală, care a fost luată de la Bogdan prin momeala căsătoriei cu o principesă polonă"[44]. Dar polonii erau hotărâţi să cucerească Pocuţia cu armele. Pe la sfârşitul lui iulie 1531, toate pregătirile polonilor erau terminate şi oastea se puse în mişcare sub comanda lui Ion Tarnowski, un excelent general. Trupele polone intrară, în cete mici, prin deosebite puncte din Pocuţia; cele 12 garnizoane moldoveneşti, resfirate în toată Pocuţia, fură surprinse şi, după sângeroase ciocniri, respinse cu pierderi grele din Pocuţia. La aceasta veste, mândrul şi violentul domn Petru, care ardea de dorul răzbunării, strânse imediat o oştire de vreo 20–24000 de oameni şi o împărţi în trei corpuri. Cel dintâi corp, pus sub comanda lui Vlad, pârcălabul de Hotin, şi Toma Barbovschi plecă înainte şi ajunse până Gwozdziec unde, la 19 august 1531, s-a dat o crâncenă şi îndărătnică luptă. Moldovenii, de trei ori respinşi, de trei ori se întoarseră la luptă, începând din nou bătălia[45].

Dar ei fură bătuţi; 2000 de moldoveni au rămas pe câmpul de luptă, mulţi au căzut prinşi şi au fost decapitaţi din ordinul lui Tarnowski, ceilalţi fură puşi pe fugă. A fost o mare greşală din partea lui Rareş că şi-a împrăştiat armata şi n-a ţinut-o toată la un loc. Polonii au putut în acest mod să bată pe rând armatele moldovene şi să le demoralizeze. În ziua când i s-a adus vestea înfrângerii de la Gwozdziec, Rareş se afla cu grosul armatei la Cernăuţi. În furia lui, a dat ordin ca Vlad să fie pus în cătuşe, iar Barbovschi decapitat. Dar boierii interveniră şi-l opriră de la această faptă nesocotită, promiţând căşi vor da toate silinţele să spele ruşinea. Rareş i-a iertat, dar i-a mustrat, numindu-i fricoşi şi laşi. La scuzele învinşilor că oastea polonilor niciodată n-a fost mai bine înarmată şi pregătită ca acuma, domnul, cuprins de mânie, le-a răspuns: „Am să văd eu armata aceia atât de bine echipată şi pe acei ostaşi curajoşi, pe care am să-i mân cu funii şi cu biciul spre Suceava"[46]. Între aceste Tarnowski ajunse la satul Obertyn, unde se fortifică într-o tabără întărită cu şanţuri şi cu cară legate cu lanţuri. Moldovenii alergară în marşuri forţate şi în seara zilei de 21 august ajunseră la Obertyn. În zorii zilei de 22

[43] H.II[3], nr. 203.

[44] H.II[1], p. 21, 23. „...pro portione terrae Pokucie, ut tu scribis, ex antiquo pertinente ad terram Moldaviae...; scrie Petru regelui: „... quia pro certo scimus, illam terram Pokucie pertinere Moldaviam; ea de re occupavimus ... non intravimus dominia vestra".

[45] H.II[1], p. 35. „Atrox pugna comittitur, hostes tamen vim nostrorum non sustinentes, ter retrocesserunt, ter proelium restaurarunt".

[46] *Ibidem*. „Videbo mox, inquit, hos tam instructos, tam strenuous, quos laudatis Polonos, quos ego et cum duce eorum flagellis veluti pecora abigam in Valachiam".

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

august, cele două oştiri duşmane stăteau faţă-n faţă, gata de luptă. Între 9 şi 10 dimineaţa, Rareş, care nu-şi putea stăpâni dorul de răzbunare, deschise atacul asupra taberei puternic fortificate. O luptă crâncenă se încinse şi dură 5 ore; polonii erau în avantaj prin poziţia lor tare şi prin artilerea lor admirabil servită. Pe la 2 după amiază, polonii au încercat asupra moldovenilor obosiţi un asalt cu cavaleria înzelată. Rândurile moldovenilor s-au rupt şi, cu toate silinţele desperate ale lui Petru, care primise două răni, n-au putut fi puse în rânduială. Moldovenii, cuprinşi de panică, apucară fuga; 4746 Moldoveni ar fi căzut pe câmpul de luptă, iar 5000 în fugă desordonată[47]. După această victorie, polonii au năvălit în Moldova şi au prădat ţinuturile de lângă graniţă. Rareş nu renunţase însă la răzbunare. El strânse în grabă o oaste şi trimise înainte avangarda, condusă de Oräş, anume 250 de ostaşi de ţară şi 250 mercenari şi plecă spre Colomea, spre a statornici iarăşi dominaţia românească în Pocuţia. Rareş în persoană îi urmă, ucise mulţi oameni şi luă pe alţii prinşi, pe care i-a vândut în târgul de la Cetatea Albă.

Hărţuielile şi jafurile de la graniţă au continuat şi-n anul următor, 1532. În februarie 1532 au năvălit o mie de călăreţi poloni în Moldova, dar au suferit, în ziua de 4 februarie, la Tărăşăuţi pe Prut, o cumplită înfrângere şi numai puţini au scăpat în ţara lor. În urma acestei incursiuni în Pocuţia s-au făcut încercări de pace. Prin mediaţiunea lui Ion Zapolya din Transilvania, s-a încheiat între moldoveni şi poloni un armistiţiu pe 5 luni, care a fost apoi prelungit pe un an[48]. Iar prin luna lui februarie 1533, polonii au pătruns, la expirarea armistiţiului, iarăşi în Moldova, de au prădat şi au ars la Cernăuţi şi alte sate, până la Botoşani[49]. Moldoveni au răzbunat aceste jafuri, pătrunzând la rândul lor în Polonia.

În mai 1600, Mihai Viteazul fu silit să cucerească Moldova, devenită duşmana lui. Ieremia Movilă, cu soţia şi cu fii[i], cu fratele său Simion şi cu toţi boierii credincioşi lui, părăsi Iaşii şi se refugie în cetatea Hotin, pe care Mihai o atacă, dar n-a fost în stare s-o cucerească în grabă. Zamoyski, care-şi vedea compromisă toată politica sa cu privire la Moldova, s-a pus pe lucru să-l distrugă pe Mihai şi a pornit cu o puternică oştire în ajutorul lui Ieremia. Mihai lăsase numai 2000 de pedeştri şi 200 de călări să asedieze cetatea[50]. La apropierea trupelor polone cu Zamoyski, aceştia s–au retras – Mihai însuşi chemase trupele sale moldoveneşti şi pe cele muntene – în Transilvania[51].

La 6 septembrie st. v., Zamoyski a trecut Nistrul la un sat anume, Colodrubca, în Ţinutul Cernăuţilor, şi s-a îndreptat spre Prut, pe care l-a trecut la „târgul Cernăuţilor" şi a mers prin Codrul Cosminului, spre Suceava, unde Mihai întărise cetatea cu oameni săi[52].

---

[47] *Ibidem*, p. 27–44.
[48] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. I, p. 193.
[49] H.II[1], p. 48.
[50] H.II[1], nr. CCCXXIV, p. 604.
[51] H.IV[1], p. 143.
[52] *Letopisetele Moldovei şi Valahiei*, p. 256, 492; H.II, vol. I, p. 637.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

În ianuarie 1612, Constantin Movilă fu înlocuit, pentru ajutorul dat lui Radu Şerban, cu Ştefan Tomşa. Polonii înrudiţi cu domnul mazil au venit să-l sprijine. Au venit noaptea la Cernăuţi 1000 de leşi, au ars tot târgul, au prădat şi au tăiat negustorii şi apoi s-au retras la Sniatyn; alţii au venit iarăşi a doua zi la Cernăuţi şi au luat dobitoace şi s-au întors la Camenița. Aceştia erau cazacii de pe marginea ţării leşeşti[53].

În august 1650, tătarii, în înţelegere cu cazacii, invadară Moldova prin surprindere şi o prădară în mod groaznic. La Nistru, aceste lăcuste prădalnice se împărţiră în două: o parte apucă de la Soroca drept spre Suceava, iar altă parte apucă spre Orhei şi Lăpuşna, până-n Prut. Partea de tătari şi cazaci, orânduită spre Suceava, a jefuit fără milă Hotinul, Dorohoiul, Hârlăul şi Cernăuţii, până-n cetatea Sucevei[54], şi au luat mulţi oameni robi – şi case de boieri au robit – şi multe vite[55]. „Şi atunci a perit şi Ştefan Murguleţ, la Cernăuţi, pământean vestit între curte"[56]. Doamna fugi la Neamţ, iar Vasile Vodă se adăposti în păduri, cu Curtea şi bogăţiile, în codrul Căpotescilor[57]. Abia după ce primiră tătarii 130000 de taleri din visteria ţării, se retraseră, culegând oamenii şi vitele de prin sate[58].

În august 1653, Timuş, îndemnat de cererile desperate ale socrului, veni să aducă pe doamna din Suceava, împreună cu averile Lupului. Timuş, cu vreo 15000 cazaci şi cu 700 de tătari, fu nevoit să se închidă în cetatea Sucevei, care fu asediată de Gheorghe Ştefan, de polonii lui Condraţchi şi de Ştefan Petki, cu ardelenii. Tătarii nedeprinşi a lupta închişi, cerură voie lui Timuş să plece, dar acesta a scos sabia şi a tăiat capul Mârzacului. Atunci, în plină revoltă, tătarii, toţi cei 700, plecară într-acea noapte din tabără[59].

Asediatorii, după ce primiră asigurările lor de supunere şi credinţă, le dădură drumul spre casă. Tătarii aceştia apucară în sus „pe la Cernăuţi, apoi pe la Hotin spre Movilău"[60].

Prin decembrie 1656 se adunară la Cernăuţi cetele de munteni – erau 2000 – conduse de căpitanul Odivoianul, şi 2000 de moldoveni, având în fruntea lor pe Serdarul Grigore Hăbăşescul şi pe Frăţiţă, căpitan de Fălciu. Aceste trupe fură trimise de domnii noştri, Gheorghe Ştefan din Moldova şi Constantin Şerban din Muntenia, să sprijine expediţia lui Rákóczy al II-lea în Polonia.

„Şi s-au adunat aceste oşti, şi a noastre, şi Munteni cu Cazacii (erau

---

[53] N. Iorga, *Documentele româneşti din arhivele Bistriţei*, Bucureşti, I, 1899, p. 30.

[54] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, p. 319.

[55] *Ibidem*.

[56] *Ibidem*, p. 320.

[57] *Ibidem*.

[58] N. Iorga, *Studii şi documente cu privire la istoria românilor* (în continuare se va cita *Studii şi documente*), vol. IV, 1902, p. CCCXXXIII.

[59] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, p. 342; N. Iorga, *Acte şi fragmente cu privire la istoria românilor* (în continuare se va cita *Acte şi fragmente*), vol. I, [Bucuresti] 1895, p. 231.

[60] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, p. 342.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

20000 de Cazaci trimişi de Hmil cu Anton Polcovnicul) la Cernăuţi, şi au intrat în Ţara Leşască pe la Sniatyn"[61]. Expediţia lui Rákóczy în Polonia, întreprinsă contra voinţei Porţii, s-a sfârşit printr-o groaznică nenorocire, iar soldaţii moldoveni şi munteni s-au pierdut printre străini, luptând pentru o cauză străină. Polonii căutară să exploateze înfrângerea turcilor la Viena şi sperau să-şi întindă graniţa până la Dunăre şi Marea Neagră. Petriceicu Vodă coboară din Polonia cu pribegii moldoveni şi un mic ajutor polonez şi ajunge până la Iaşi, să ocupe scaunul. Dar turcii au dat domnia Moldovei lui Dumitraşco Cantacuzino, care fu adus cu ajutorul tătarilor. Tătarii intrară în Moldova şi-l alungară pe Petriceicu până la Dorohoi şi Suceava. Ţara de sus s-a împlut de oşti şi de tâlhari care prădau şi jefuiau; n-a rămas sat, târg şi mănăstire neprădată. Şi de la Cotnar în sus ţara era prădată[62]. Despre această plecare a lui Petriceicu în Polonia scrie Neculcea: „Iar Petriceicu Vodă, înţelegând că au pus turcii domn pe Dumitraşco Cantacuzino, luat-au şi el miere, vin, vaci, boi şi turme de oi ce au putut apuca, şi s-au dus în ţara leşască"[63]. Şi mai departe, văzând răul ce l-a adus Petriceicu ţării, scrie cu durere: „Bogat bine şi folos a rămas ţării de la Petriceicu Vodă ; pradă şi foamete mare. Şi s-au dus şi din boieri cu dânsul, Miron Costin Logofătul, Apostol Catargiul, vel comis, serdarul Ilie Drăguţescul, medelnicerul Savin Smucilă şi alţii[64]. Cete de poloni loveau mereu ţara şi o stricau.

În iunie 1685 e numit Domn al Moldovei Constantin Cantemir.

În acelaşi an, 1685, în timpul războiului turco-polon, spre toamnă, turcii alcătuiră o oaste spre a duce provizii în Cameniţa. Şi domnii noştri, Şerban Cantacuzino şi Constantin Cantemir, fură poftiţi să se unească cu tabăra. Şerban Vodă veni pe la începutul lui octombrie, stătu câteva zile lângă Iaşi, apoi se răscumpără cu bani şi se întoarse vânând şi pescuind. Cantemir trebui să meargă la turci. Marele general polon Iablonowski se hotărî să împiedice această expediţie. Strângând vreo 15000 de oameni, el trece Nistrul şi ajunse în Bucovina, aproape de Boian. Turcii erau mulţime mare în şanţuri. Polonii stăteau mai sus, la Jucica, chiar lângă Cernăuţi, spre care li era îndreptat drumul. Lupta pentru trecătoarea la Cernăuţi începuse la 11 septembrie. Ea urma cu multă înverşunare, dar cu pierderi de tot mici în curs de câteva zile. Iablonowski nu putu străbate prin pădure şi trebui să se întoarcă înapoi, iar Cameniţa îşi primi zahareaua. În vălmăşagul luptei se distinse prin vitejia sa bătrânul domn Constantin Cantemir şi hatmanul său, Velişco Costin[65].

Dar mereu se slobod podghiazuri polone de strică ţara. Moldova de

[61] *Ibidem*, p. 353.

[62] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, p. 353.

[63] *Ibidem*, p. 224; N. Iorga, *Documente româneşti din arhivele Bistriţei*, vol. II, nr. CCXLIII, p. 45; nr. CCXLIV, p. 46.

[64] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, p. 224.

[65] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. XI, p. 158; N. Iorga, *Documente româneşti din arhivele Bistriţei*, nr. CCLV, p. 52.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

sus, mai ales, ajunse câmp de bătaie între poloni, moldoveni, tătari şi turci şi era aşa de pustiită de tot şi oamenii rari, până şi câinii şi mâţele părăsiseră locul. În 1686 veni Sobieski în fruntea unei numeroase oştiri să supuie ţara. Oastea înainta încet, ridicând întărituri în calea ei[66]. Sub steagurile lui Sobieski luptau o mulţime de moldoveni ca „joimiri", conduşi de Turculeţ, Davidel, Burlă, Moţoc. Turculeţ „cel mare" a fost pus în 1686 cu o trupă de moldoveni la Bănila, iar Turculeţ „cel mic" cu alta la Cuciur. La 9 august, Sobieski se afla în Iaşi şi-l aşează pe Petriceicu în domnie. De la Iaşi s-a înaintat până la marginea Bugeacului şi de acolo, din lipsă de provizii, s-a dat ordin de retragere. Dar colţul nord-vestic al Moldovei, cu oraşele Suceava, Câmpulung, Cernăuţi şi câteva mănăstiri rămăseseră în mâinile polonilor. „În Agapia, în Secul, în Neamţ şi cetatea Sucevei şi prin toate mănăstirile câte sunt în sus, şi în Câmpulung, şi în Cernăuţi, în Lenţeşti, Orăşeni, au pus steag de joimiri, făcând pălănci şi părcane de apărare[67]. La 21 iunie 1687, Turculeţ „cel mare" e numit de rege în calitate de comandant la Cernăuţi. El era un aventurier viteaz şi plin de îndrăzneală şi ajunse spaima turcilor[68]. Mai târziu au rămas la Cernăuţi, Brănesci şi cu joimiri moldoveni şi leşi[69]. În 1691 Sobieski întreprinse o a doua expediţie pentru cucerirea Moldovei. Dar Cantemir arse fânețele şi nimici toate proviziile, lăsând ţara pustie, pe unde erau să treacă leşii. Numai până la Târgul Frumos a înaintat oastea polonă şi a fost silită să se întoarcă[70]. Abia în urma Tratatului de Pace de la Carlovit, polonii trebuiră să restituie Moldovei toată întregimea ei. „Rămase ţara toată în mâna lui Antioh Vodă, Hotinul, Suceava, Cernăuţii, cât stăpânise leşii"[71].

Odată cu slăbirea puterii turceşti deveni ameninţătoare puterea nemţilor şi ruşilor. Ţările noastre au suferit dese încălcări din partea armatelor ruseşti, austriace şi turceşti, au fost prădate şi pustiite; Moldova a fost apoi sfâşiată de lăcomia celor doi vecini puternici.

Carol al XII-lea, regele suezilor, s-a retras după lupta de la Pultava pe pământ moldovenesc, şi anume la Tighina, unde a fost primit ca *mosafir* al sultanului. Ruşii luaseră măsuri de supraveghere ca să nu-l scape în Polonia. De la „Cirimuş până-n Iahurluc" (Iagorlic), la Nistrul de Jos, stăteau trupe ruseşti, toate vadurile, steaguri tot om de om, pentru a-i tăia regelui suedez retragerea spre ţările sale şi a împiedica venirea de ajutoare din Polonia[72]. Comanda trupelor ruseşti ce păzeau linia Ceremuşului o avea Cropatov

[66] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. III, p. 86.

[67] *Ibidem*, p. 86; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. XI, p. 175; *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. II, p. 232–233.

[68] Hurmuzaki-Bogdan, III, nr. 89, p. 166–167. În 1687 îl găsim pe Constantin Turculeţ, rohmistrul, staroste de Cernăuţi, în serviciul leşilor. Cf. N. Iorga, *Documentele româneşti din arhivele Bistriţei*, II, nr. CCLXXXV, p. 67.

[69] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. II, p. 238.

[70] *Ibidem*, p. 239; *Set.*, vol. II, p. 38.

[71] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. II, p. 265.

[72] *Ibidem*, p. 298.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

brigadirul; între aceste trupe ruseşti se aflau o mulţime de moldoveni călări, sub comanda lui Apostol Chighiciu şi Constantin Turculeţ[73]. O ceată de „vreo 600 svezi şi cu vreo 700 cazaci"[74], în frunte cu un general suedez, Gylloenbraeck, au venit să ierneze la Cernăuţi, deşi domnul Mihai Vodă Racoviţă i-a sfătuit să se ferească de margine, pentru a nu fi atacaţi de ruşi şi-i îndreaptă spre Ţinutul Sucevei. Ei nu ţinură în samă vorbele domnului şi au venit drept în cvartir la Cernăuţi[75]. Moldovenii au îndemnat pe brigadirul Cropotov să atace prin surprindere pe suedezii încvartiraţi prin casele din Cernăuţi. Constantin Turculeţ, care cunoştea bine drumurile, cu vreo trei, patru mii de oameni călări a trecut Ceremuşul şi îndreptându-se prin păduri, a ieşit fără veste pe la Mihalce şi a atacat pe duşmanii risipiţi prin case[76]. Cazacii au apucat-o spre lunca Prutului şi au scăpat mai toţi după o scurtă ciocnire, iar suedezii se strânseră în dealul Ţeţinei, cu gând de apărare, dar, văzând că orice rezistenţă ar fi zadarnică, s-au predat fără vărsare de sânge[77]. Numai vreo zece sau cincisprezece suedezi, care erau împrăştiaţi prin sate după provizii, au scăpat, dar şi aceia au fost ucişi de „ţurcanii de pe subt munte", la Cupca şi la Rădăuţi[78]. Unii din moldovenii lui Turculeţ s-au aşezat la mănăstirea Putna şi la Câmpulung. Racoviţă a ştiut să-i convingă să părăsască ţara şi să se retragă dincolo de Ceremuş.

La Cernăuţi fu aşezat ca staroste şi încredinţat cu paza graniţei Dediul Spătarul[79], socrul domnului[80]. În urma acestor întâmplări, Racoviţă, bănuit că s-ar fi ajuns cu ruşii, e mazilit şi scaunul Moldovei e dat învăţatului şi isteţului domn Nicolae Mavrocordat, om cu alese cunoştinţi politice şi deplin devotat Porţii. Odată cu mazilirea lui Racoviţă, a părăsit şi Dediul Spătarul Cernăuţii şi a fugit în Polonia[81], iar în 1710 îl găsim pe Ion Abaza staroste la Cernăuţi. Acesta, împreună cu doi agi[i] turci, cu slujitori de ţară şi cu Hristea jitnicerul, care avea grija aprovizionării, a mers să cerceteze la faţa locului pe ce distanţă a fost încălcat pământul Moldovei de ruşi[82]. Şi au măsurat locul din mijlocul Prutului, de la Orăşeni până la Cernăuţi şi au pus pe un om de a mers pe jos, iar aga turc alăturea cu dânsul, cu ceasornicul în mână a aflat că moscalii, când au venit şi au atacat pe suedezi şi pe cazaci la Cernăuţi, au călcat hotarul 8 ceasuri[83]. În primăvara anului 1710 a venit în Moldova, trecând prin Transilvania, Iosif Potoţchi, partizan al suedezilor, cu vreo 3000

[73] *Ibidem*, p. 292.
[74] *Ibidem*, p. 69.
[75] *Ibidem*.
[76] *Ibidem*, p. 292.
[77] *Ibidem*, p. 69, 292; vol. III, p. 39; Amiras, p. 117.
[78] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. II, p. 292.
[79] *Ibidem*, p. 292.
[80] *Ibidem*, p. 292.
[81] *Ibidem*, p. 293.
[82] *Ibidem*, p. 71.
[83] *Ibidem*, p. 293–294.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

de leşi şi lipcani, tătari din Polonia. În drumul lui spre Iaşi, a lăsat în urmă, la Cernăuţi, pe aceşti 3000 de oameni şi el numai cu 10 şi cu câţiva ofiţeri a mers la Iaşi; aceşti soldaţi aduseră mare nevoie, mare pradă şi supărări[84]. La îndemnul lui Carol al XII-lea şi al hanului tătăresc Devlet Ghirai, Poarta declară Rusiei război, inducând ca motive, printre altele, ca ocuparea Ucrainei, a Cameniţei şi a Râşcovului, prezenţa trupelor ruseşti în Polonia şi călcarea pământului Moldovei de către trupele ruseşti. În acest mod s-a deschis războiul între ruşi şi turci. Încă în noiembrie 1710, odată cu declararea de război, a fost înlocuit şi Nicolae Mavrocordat cu Dimitrie Cantemir care, convins de decăderea imperiului turcesc, a intrat în legături cu ruşii. Pe la Cernăuţi a trecut Ştefan Luca Logofătul, cumnatul lui Ion Neculcea, cu solie la ţarul Petru Alexievici, la Iavorov (Iaroslav), în ţara leşască, de a încheiat tratatul de alianţă între Cantemir şi ţar[85]. Prin tratatul încheiat, Cantemir căpăta dreptul ereditar de stăpânire a Moldovei, care avea să fie reîntregită în vechile ei hotare, cu Nistrul şi Marea Neagră. A urmat apoi venirea în ţară a ţarului Petru, cu oastea împărţită în multe părţi şi lipsită de provizii. Cantemir n-a putut să deie provizii ruşilor – în anul acela fusese o secetă cumplită – şi nici un puternic ajutor armat. Ruşii şi moldovenii au fost încunjuraţi, la Stănileşti pe Prut, de un număr uriaş de turci şi tătari, şi flămânziţi şi demoralizaţi după vreo trei zile de rezistenţă, care a pus în mirare pe turci, s-a încheiat pacea, care-l lăsă pe Cantemir fără domnie. Un general rus, Rönne, care împreună cu Toma Cantacuzino fusese trimis cu 12000 de oameni asupra lui Brâncoveanu pentru a-l compromite în ochii turcilor şi astfel a-l sili să treacă făţiş pe partea ruşilor, a cucerit cu asalt, la 14/25 iulie, Brăila. După încheierea păcii, acest Rönne s-a rădicat de la Brăila, cu toată oastea şi a purces în sus pe Siretiu, pe la Cernăuţi, tot stricând şi mâncând ce găsia prin ţară. De la Cernăuţi s–a îndreptat spre Hotin, pe unde a trecut Nistrul[86]. La 25 septembrie (6 octombrie), Nicolae Mavrocordat a căpătat domnia Moldovei de la sultan de-a dreptul[87] şi a venit în ţară cu porunca să lichideze aventura suedeză. Conform stipulaţiunilor Tratatului de la Stănileşti, regele suedez trebuia să se întoarcă prin Polonia în ţările sale şi ţările noastre trebuiră să grijiască de provizii şi de dregerea drumurilor, dar „şvedul" îşi bătea joc de turci şi nu voia să plece, în speranţa că în curând va isbucni din nou războiul ruso-turc. Polonii, cazacii şi lipcanii s-au împrăştiat pentru iarnă în toată ţara de sus până la Roman[88], luând cu sila şi fără plată provizii, iar în ţinuturile Cernăuţi şi Hotin au pus şi un fel de bir nelegal, „ustava", câte un leu pe lună de cal[89]. Numai în primăvara anului 1712, aceşti

[84] *Ibidem*, p. 77.
[85] *Ibidem*, p. 99.
[86] *Ibidem*, p. 333.
[87] *Ibidem*, p. 128.
[88] *Ibidem*, p. 134.
[89] *Ibidem*, p. 134; H.IX, p. 465; Amiras, p. 121.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

mosafiri răi şi prădalnici, care îngroziseră pe bieţii ţărani prin bătăi, prăzi şi violuri, au plecat pentru a prada în Polonia pe partizanii regelui August[90], începând cu moşia lui Constantin Turculeţ, care slujia ca polcovnic la regele polon. Dar polonii lui Grudzinski au fost bătuţi şi spârcuiţi şi numai puţini s-au mai întors iarăşi la noi. În postul Crăciunului, în anul 1712, iarăşi au venit polonii regelui suedez şi s-au aşezat pe iernatic la Hotin, la Cernăuţi, la Suceava, la Câmpulung, la Neamţ, ba unii ajunseră până la Bacău[91]. Cererile exagerate ale lui Carol al XII-lea în materie de bani şi provizii nemulţumiră pe turci şi ei hotărâră să-l trimeată în ţara lui cu orice preţ. Nicolae Mavrocordat primi ordinul să isgonească cu orice mijloace pe soldaţi de la iernatec[92]. Imediat a orânduit domnul pe Antioh Jora, logofătul, cu banul Ion Balş, cu jitnicerul Iamandi şi paharnicul Gheorghiţă, să plece împreună cu oastea paşei de Tighinea, cu catanele, ostaşii şi călăraşii care-i avea pe lângă sine cu leafă „steagul de sârbi"; s-a poruncit şi boierilor şi mănăstirilor să deie câte o seamă de oameni şi să sară cu toţi cine cu ce arme ar avea şi a scris şi pârcălabilor de pe la ţinuturile unde erau încvartiraţi polonii, să-i scoată[93]. Polonii primiseră ordin de la regele suedez să nu se dea, ci să se opuie. La Cernăuţi erau vreo 2000 de oameni, poloni, lipcani şi moldoveni şi ei primiră porunca de la Tighinea să reziste şi se pregătiră de apărare. Auzind boierii, care se îndreptau cu oastea spre Cernăuţi, că polonii au gând să se apere, au cerut să vie şi hatmanul Ion Buhuş din Iaşi cu „tobe şi trâmbiţe". Un ofiţer suedez a fost trimis din Cernăuţi să negocieze formal cu turcii şi cu boierii şi să ceară să fie lăsaţi în pace. La Botoşani a avut loc întâlnirea. Agii turci au cerut ca polonii voievodului Kiovski să părăsească Moldova, iar suedezii să plece la Tighinea[94]. Polonii au răspuns că aşteaptă porunca regelui suedez. Astfel, mica oştire turcească şi moldovenească, împreună cu boierii, se apropia de Cernăuţi, unde starostele Gavril Miclescul, deşi înconjurat cu „vărţi" polone, totuşi s-a înţeles cu moldovenii din serviciul polonilor şi i-a îndemnat să părăsească cauza regelui şi să rămâie în ţară că vor fi iertaţi[95]. La luptă nu s-a ajuns. Cei dintâi s-au supus moldovenii şi apoi lipcanii; iar polonii, câţi au rămas, n-au îndrăznit să se lupte şi au fost trimişi în paza câtorva beşlii şi slujitori moldoveni, peste hotar. Toate aceste s-au petrecut până la sosirea hatmanului la Cernăuţi, fiind el plecat mai pe urmă. De la Cernăuţi, hatmanul Ion Buhuş a plecat la Toporăuţi, pentru a scoate pe soldaţii lui Potoţchi de acolo.

În 1713, primăvara, turcii s-au aşezat în cetatea Hotinului, iar în anul 1714 au luat şi Ţinutul Cernăuţilor, din Prut încolo, alipindu-l la raiaua

[90] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. II, p. 134–135.
[91] *Ibidem*, p. 140.
[92] *Ibidem*, p. 142–143.
[93] *Ibidem*, p. 143–144.
[94] *Ibidem*, p. 144.
[95] *Ibidem*, p. 145.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Hotinului[96]. În 1719 Mihai Racoviță a trimis boierii la Poartă cu plângeri și

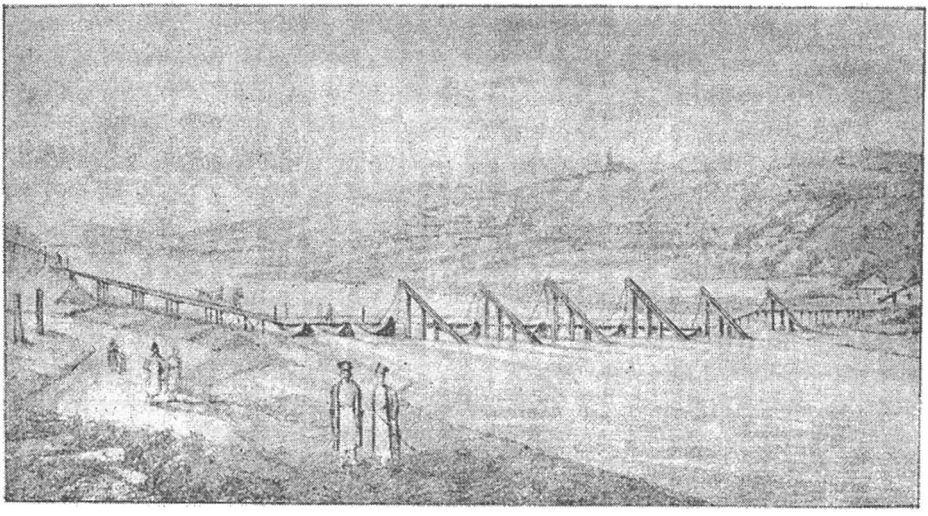

Fig. 3. Pod de vase peste Prut

cu „ispisoace pentru moșiile lor ce au avut în Ținutul Cernăuților" și sultanul le-a făcut dreptate și boierilor li s-au restituit moșiile și cu această ocazie s-a delimitat și Ținutul Hotinului de Ținutul Cernăuților[97].

Pe timpul domniei lui Grigore II Matei Ghica, în anii 1731 și 1732, au fost timpuri proaste, de nu s-a făcut pâne în Țara de Sus, de era cam foamete, și domnul a luat măsuri de a veni într-ajutorul înfometaților, trimițând cară cu pâne la Roman, la Neamț, la Botoșeni, la Suceava și la Cernăuți, împărțind pânea în mod gratuit, numai chiria carelor trebuia plătită, însă și la aceia se făcea înlesnire de plată[98]. Tot pe timpul lui Grigore Ghica, starostele de Cernăuți, banul Dumitru Macri, un boier foarte bogat, dar lacom, a furat o sumă de bani din văcărit și alte dări. Domnul care a aflat de acest lucru, a trimis pe vătaf de l-a adus în lanțuri, de la Cernăuți la Iași și l-a pus în închisoare și abia după ce a plătit gloabă la visterie și paguba ținutului, a fost pus în libertate. În locul lui Macri a fost făcut staroste jitnicerul Radu Racoviță[99].

Pe timpul războiului austro-ruso-turc (1737–1739), Münnich, generalul rus care concentrase la Kiev o oaste puternică, întreprinse, în 1739, expediția lui asupra Moldovei, pentru a oferi soldaților săi ocupație și pentru a jefui Moldova, care fusese până atunci cruțată de toate relele războiului. Pe la sfârșitul lui iulie 1739 a trecut această oaste de pradă Nistrul, pe din sus de Hotin, prin Ținutul Cernăuților, pe la Giansău, Vasilău, Mitcău. După trece-

[96] *Ibidem*, p. 346.
[97] *Ibidem*, p. 359; Amiras, p. 137.
[98] *Letopisețele Moldovei și Valahiei*, vol. II, p. 370.
[99] *Ibidem*, p. 179.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

rea Nistrului s-au pornit moscalii pe la Zastavna şi Şubraneţ asupra Prutului[100]. „Şi purcegând moscalii de la Şubraneţ, au luat-o în gios pe Prut", au ajuns la Jucica şi de acolo au ieşit prin pădure la Boian, îndreptându-se apoi spre Rarance, unde au fost ciocniri între turci şi moscali şi turcii au fost bătuţi[101]. De la Rarance, moscalii s-au îndreptat spre râuleţul Sulaneţ, la Stăuceni, unde la 17/28 august, într-o vineri, s-a dat lupta cu turcii. Numai graţie artileriei superioare ruse, victoria a rămas pe partea ruşilor[102]. La 18 septembrie 1739 s-a semnat Pacea de la Belgrad; ruşii însă n-au părăsit pustiita şi amărâta Moldovă decât în octombrie. La retragerea lor din Moldova, ruşii au luat şi 2500 soldaţi şi i-au colonizat dincolo de Nistru[103]. „Şi atunce, la purcesul lui Münnich, trimis-au de au robit mulţi oameni din Ţinutul Hotinului şi de pe marginea Cernăuţilor, şi i-au trecut cu femei, cu copii la Mosc şi-i împărţia pe oameni ca dobitoacele; unii luau bărbaţii, alţii femeile, alţi copii[i], şi-i vindeau unii la alţii, fără leac de milă, mai rău decât tătarii, şi era vreme de iarnă. Bogate şi multe lacrimi era, cât se auzea glasurile la cer"[104]. Tot pe la Cernăuţi s-a retras hatmanul cazacilor de Don, cu 8000 de oameni, îndreptându-se spre Nistru şi au prădat tot ce au găsit în calea lor[105].

În a treia domnie a lui Constantin Mavrocordat (april 1748 – 1 august 1749) a fost mare secetă în timpul verii şi la mijlocul verii au venit şi roiuri de lăcuste şi au nimicit toiul. Din cauza lăcustelor şi a secetii a fost foamete mare şi scumpete. „Oamenii făceau mălai de ghindă, erau palizi la faţă şi nu puteau grăi de slabi". „Am mai văzut şi la Cernăuţi, într-un sat la casa preotului, în postul mare, descălecând acolo pentru prânzit; bucate de sec ne-au găsit, iară în loc de pâne ne-au scos mălai de ghindă, şi am mâncat câte o bucăţică mică cu toţii"[106]. Tot acest domn a scos afară din Cernăuţi şi pe *lajii*, neguţitori turci care făceau mari supărări oamenilor, dându-le bani cu dobândă urcată şi bătându-şi joc de casele oamenilor[107].

Pe timpul domniei a doua a lui Constantin Racoviţă (1755 – 14 martie 1757) a fost numit Ştefan Buhăiescu staroste la Cernăuţi[108].

Din cauza amestecului ruşilor în afacerile poloneze a isbucnit războiul ruso-turc de la 1768–1774. O ceată de patrioţi poloni, urmăriţi de armata rusă, se refugiară pe pământul Moldovei. Ruşii, urmărindu-i până la Bălţi, încălcară pământul Moldovei şi provocară un război cu Turcia. În primăvara

[100] *Ibidem*, p. 406–407.
[101] *Ibidem*, p. 407.
[102] *Ibidem*, p. 407.
[103] N. Iorga, *Acte şi fragmente cu privire la istoria românilor* (în continuare se va cita *Acte şi fragmente*), [Bucureşti, 1895], p. 368.
[104] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, p. 412.
[105] *Ibidem*, p. 413.
[106] Enaki Kogălniceanu, p. 214–215.
[107] *Ibidem*, p. 217.
[108] *Ibidem*, p. 229.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

anului 1769, locotenent-colonelul rus a intrat pe la Cernăuți și a gonit 3000 de turci și confederați ce se aflau sub comanda lui Pulawski cel Bătrân[109].

Pe timpul războiului acestuia, Cernăuții a fost ocupat de trupe rusești și aici s-a așezat, în toamna anului 1769, cneazul Prozorovschi, cu 1500 de oameni[110]. Cât timp a durat războiul, întreaga Moldovă a fost ocupată de ruși, iar la retragerea lor Austria a răpit nordul Moldovei și i-a dat numele de Bucovina, după o pădure de fagi între Prut și Nistru[111]. Bucovina a fost ocupată de trupele austriace către sfârșitul anului 1774.

Cernăuții se aflau, la 31 august, în mâna maiorului Mieg, Siretiul și Suceava au fost imediat ocupate și la 25 octombrie cordonul de ocupație era complect. Într-un *Apel către țară*, dat în limba română de generalul Splény, se făgăduia *ocrotirea cea mai deplină a intereselor poporului român*. Făgăduieli deșarte, care n-au fost respectate de cei ce le-au făcut.

[109] N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, [1903] vol. II, Bucureștip. 572.

[110] Idem, Italic *Cantacuzini, genealogia Cantacuzinilor, documentele Cantacuzinilor*, Bucureşti, 1902, p. 168; N. Iorga, *Acte și fragmente*, vol. II, p. 13–14.

[111] În harta maiorului Mieg, alcătuită înainte de răpire, e însemnată cu numele Bucovina numai regiunea deluroasă acoperită cu păduri de fag și stejar, care se întinde între Prut și Nistru, până la Prevorodek. Cf. [Gabriel von] Splény, *Beschreibung der Bukowina, herausgegeb. von dr. I. Polek*, Czernowitz, 1893, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

III. 2. ORGANIZAREA ŞI ADMINISTRAREA ŢINUTULUI CERNĂUŢI. STAROSTELE ŞI CEILALŢI FUNCŢIONARI ADMINISTRATIVI. VAMEŞII

Din Moldova de Sus Austria a răpit două ţinuturi, şi anume Cernăuţi şi Suceava. Oraşul Cernăuţi era capitala ţinutului cu acelaş[i] nume. La 1775, întreg ţinutul avea 119 sate; dintre aceste s-au înapoiat, prin Convenţia de la 12 mai şi 2 iulie 1776, iarăşi Moldovei 12 sate, aşa că au rămas în acest ţinut sub dominaţie străină 107 sate[1]. Ţinutul Cernăuţilor se marginea la răsărit cu cel al Hotinului, iar la miazăzi cu cel al Sucevei. În fruntea ţinutului era un pârcălab[2] sau, după titlul polon staroste[3] sau pe latineşte căpitan (capitaneus)[4], iar după 1741 apare titlul de ispravnic[5].

Grigore Ureche afirmă că Alexandru cel Bun, organizând ţara Moldovei şi aşezând boieriile, ar fi orânduit pe marele spătar să fie şi staroste de Cernăuţi[6]. Acelaşi lucru îl afirmă şi D. Cantemir[7]. Se pare că şi la Ureche şi la Cantemir avem de-a face cu un anacronism; amândoi ne relatează lucrurile cum erau pe timpul lor. De fapt, până la 1 aprilie 1457 nu întâlnim amintiţii staroşti de Cernăuţi[8]. Într-un document de la Ştefan cel Mare, din 30 august 1479, găsim numai pe staroştii din Ţeţina[9]. Târgul Cernăuţilor, alcătuit în apropierea şi sub ocrotirea cetăţii Ţeţina, la vadul Prutului, se

[1] [Gabriel von] Splény, *Beschreibung der Bukowina*, p. 28.

[2] H.I^2, p. 826–828; D. Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Bucureşti, 1923, p. 130.

[3] Atât la cronicari (*Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. III, p. 179) cât şi în documente sunt amintiţi o mulţime de staroşti; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 153, 159, 400, 402, 406, 407, 407, 411, 413, 415, 416, 417, 427, 428; vol. VI, p. 128, 129, 130, 134, 224, 225, 230, 231, 234, 239, 281, 282, 287, 303, 326, 328, 330, 334, 342, 342, 344, 360, 361, 370, 378, 395, 398, 410, 411, 436.

[4] I. Bogdan, *op. cit.*, vol. II, p. 440, 441. „Ioannes Grimacz, capitaneus Czernoviciensis".

[5] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 668: „Ilăp (Hilip) Jerescu (Herescul), diac de visterie"; vol. VI, p. 283: „către ispravnicul de Cernăuţi"; vol. VI, p. 287, 295.

[6] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. I, p. 138.

[7] D. Cantemir, *op. cit.*, p. 33, 101. „Ţinutul Cernăuţilor, hotarul Poloniei pe o mare distanţă. Târgul mai de seamă al acestuia este Cernăuţii ..., a cărui administraţie este dată în slujba unui mare spătar". „Spătar mare are încredinţată administrarea a jumătate din Ţinutul Cernăuţilor".

[8] H.II^2, nr. 516, p. 675–677.

[9] H.I^2, p. 826–828; I. Bogdan, *op. cit.*, vol. I, p. 229–232.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

măreşte curând şi ajunge cu timpul să stăpânească şi să domineze cetatea, care pe încetul pierde orice importanţă şi nici nu-i pomenită. După 1450 e pomenită tot mai rar Ţeţina şi tot mai mult Cernăuţii. Un staroste de Cernăuţi e amintit, la 1 aprilie 1457, în tratatul ce-l încheie Petru Aron cu Muzilo de Buceaci[10]. Pe timpul lui Ştefan cel Mare sunt numiţi staroştii de Cernăuţi abia în 1499, iulie 12, cu ocazia încheierii păcii între Moldova şi Polonia şi anume: *Ion Grumaz, „staroste de Cernăuţi şi boier sfetnic al ţării Moldovei"*[11]. Starostele era reprezentantul domnului în ţinut; el e numit şi revocat de domn[12]. Ei primeau ordine de la domn[13] sau de la Divan[14] şi acestora le trimeteau şi rapoartele lor asupra celor întâmplate şi asupra cercetărilor făcute. Funcţia de staroste era dată numai boierilor de încredere, care aveau experienţă politică şi erau versaţi în treburile ţării, de obicei foşti funcţionari la Curtea Domnească[15].

Câteodată întâlnim doi staroşti[16]. Starostele e numit de domn şi destituit tot de dânsul[17]. Când starostele, dintr-o pricină oarecare, era

---

[10] H.II², p. 675–677, nr. 516.

[11] I. Bogdan, *op. cit.*, vol. II, p. 415–441.

[12] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. III, p. 179; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 283 (545): „Şi apoi să ştii că te-o scoate".

[13] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 407 (10 mai 7216 = 1703); p 411 (9 şi 10 noemvrie 7240 (1731); p. 414 (5 oct. 7155 = 1747); p. 415 (8 iunie 7261 = 1753); p. 416 (25 iunie 7266 = 1758); p. 413 (16 iunie 7272 = 1764); p. 416 (14 iunie 1765); p. 416 (1 iulie 1766); vol. VI, p. 128 (25 februarie 7227 = 1723); p. 129 (10 mai 7231 = 1723); p. 129 (12 mai 7231 = 1723); p. 130 (23 septembrie 7233 = 1724); p. 134 (20 iunie 1867); p. 224, 225, 282, 283, 287, 295, 326, 328, 330, 334 (880), 335 (896), 344 (976), 360 (1104), 360 (1107), 360 (1109), 395 (1418), 398 (1461), 410 (1569), 436 (1641); N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. I, [Bucureşti, 1902], p. 441 (57), 453 (82); vol. II, p. 176 (15).

[14] Idem, *Studii şi documente*, vol. V, p. 417: „Către Ilie Herescul, staroste de Cernăuţi, de la divan".

[15] D. Cantemir, *op. cit.*, p. 33, 101; *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. II, p. 292: „Dediul spătarul, socrul domnului Mihai Racoviţă"; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 411: „Constantin Silion, biv vel medelnicer, staroste de Cernăuţi"; p. 415: „Nicolae Constantin, biv vel jitnicer, fost staroste de Cernăuţi; p. 416: „Pandelachi biv vornic, staroste de Cernăuţi"; p. 427: „Gheorghe Armaş, staroste de Cernăuţi"; p. 429: „Gheorghe, biv vel sluger, staroste de Cernăuţi; vol. VI, p. 129: „Constantin biv vel clucer, staroste de Cernăuţi"; p. 224: „Hrisoscol, biv vel stolnic, staroste de Cernăuţi"; p. 349; N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. I, p. 174: „Dumitraşco Calmuţchi, mare clucer şi staroste de Cernăuţi"; p. 175: „Ienacachi biv vel paharnic, staroste de Cernăuţi"; vol. II, p. 181: „Gheorghi biv vel jitnicer, staroste de Cernăuţi"; *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. III, p. 179: „Dumitru Macri, banul şi staroste de Cernăuţi şi Radu Racoviţă, staroste".

[16] N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 364 (329); B. P. Haşdeu, *op. cit.*, III, p. 204; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. XXII, p. 231 (IV) (1649): „Slugele noastre, staroştii de Cernăuţi"; p. 234 (VIII).

[17] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. III, p. 179. Grigore Ghica l-a făcut pe banul Dumitru Macri staroste de Cernăuţi, dar deoarece a furat din banii văcăritului, l-a destituit şi a făcut staroste în locul lui pe Radul Racoviţă jitnicerul, feciorul lui Dumitraşcu Hatmanul.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

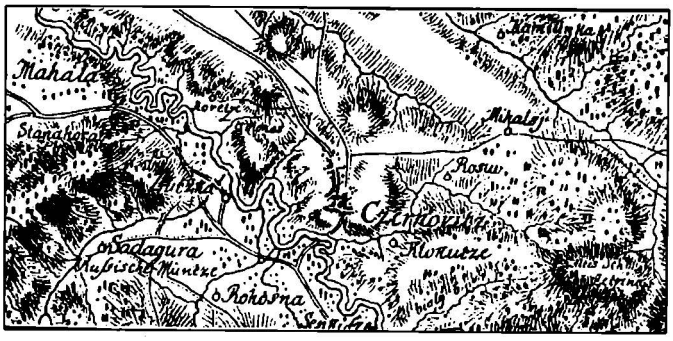

Fig. 4. Cernăuţii cu împrejurimile la 1774

împiedicat de a-şi îndeplini funcţiunile sale, el este înlocuit de un alt funcţionar domnesc. Aşa vedem că starostele din Cernăuţi a plecat, la începutul lui octombrie 1763, la Iaşi, unde-i murise soţia, iar vameşul de Cernăuţi l-a înlocuit în calitate de interimar[18]. Tot un caz de boală sau un caz de moarte trebuie să fi fost şi-n iunie 1765, când Grigore Ghica Vodă se adresează către Gheorghe, „substitutus", staroste de Cernăuţi[19]. După nume cunoaştem următorii staroşti din Ţinutul Cernăuţilor, care aveau reşedinţa în acest oraş. La 1499 era staroste la Cernăuţi Ion Grumaz[20]; la 1519, Petrică, starostele de Cernăuţi semnează, în numele lui Ştefăniţă Vodă, împreună cu Grincovici şi Talabă, staroste de Hotin, cu Ivaneş şătrarul şi jitnicerul Cârjă, cu delegaţii regelui polon Sigismund, o învoială relativ la judecăţile şi strâmbătăţile de la frontieră[21]; Toma Barnovschi e staroste la 1527[22]; la 1570 e amintit Albota[23]; înainte de 1576, Petru Vodă l-a pus staroste la Cernăuţi pe Bilăi[24]; la 1586 e Gavriil staroste la Cernăuţi[25]; la 1595 e Sidorie[26]; la 1599 e Cracalia[27]; la 1600 e George[28]; la 1602 e Iuraşco Dracea[29]; la începutul sec. al

[18] N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 337 (240): „Der Mitnik ist jetz auf des Starosten Stuhl; weil dem Staroste die Frau in Iassy gestorben, ist er dorth hin gegangen".

[19] Idem, *Studii şi documente*, vol. V, p. 416 (14 iunie 1765).

[20] I. Bogdan, *op. cit.*, vol. II, p. 435.

[21] B. P. Haşdeu, *op. cit.*, I², p. 3.

[22] H.II³, p. 602.

[23] F. A. Wickenhauser, *Bochotin oder Geschichte det Stadt Cernäuz und ihrer Umgegend* (în continuare se va cita *Bochotin*), Wien, 1874, vol. I, p. 28.

[24] Gh. Ghibănescu, *Surete şi izvoade*, Iaşi, 1927, vol. XIX, p. 123.

[25] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VII, p. 369: „1596, 20 faur 7099, Iaşi. Petru Vodă pentru Gavriil, staroste de Cernăuţi, cu privire la satul Davideni, ce-l are de la Iancu Vodă, cumpărat de la Grigore, fost mitropolit şi soborul Nemţului, cu 1340 galbeni tătăreşti".

[26] D. Werenka, *Urkundliche Nachrichten über die Städt „Cecina" und „Tschernowitz" im XXXIII (1897) und XXXIV (1898) Jahresbericht der gr. or. Ober-Realschule, Czernowitz* (în continuare se va cita *Urkundliche Nachrichten*), Czernowitz, 1906/7, p. 18, nota 9.

[27] F. A. Wickenhauser, *op. cit.*, p. 69, doc. V.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

XVII-lea erau doi staroşti, Alexa Mustiaţă şi Onciul Iuraşcovici (fiul lui George[30]); la 1603 sunt amintiţi staroştii Onciul, fiul lui George şi Lenţa[31]; la 1607 e Stroiescul staroste la Cernăuţi[32]; la 1610 îl găsim pe Onciul staroste[33]; la 1621 e amintit Gavrilaş, staroste de Cernăuţi[34]; la 1626, Gheorghe Bogdan[35]; la 1648 e Ilie Şeptelici, staroste de Cernăuţi[36]; la 1659 e Toader[37] staroste de Cernăuţi şi el primeşte ordin de la Gheorghe Ghica Vodă să cerceteze relativ la hotarul Văslăuţilor, între marele paharnic Iordache şi Stroescul, care a intrat pe moşia lui Iordache; pe la 1660, Manea, „ce-am fost staroste la Cernăuţi"[38]; la 1663, Gavrilaş[39]; tot la 1663 sunt amintiţi staroştii Savin[40] şi Nicolae Murguleţu[41]; 1665 – e Savin staroste de Cernăuţi; la 1670 sunt doi staroşti, Alexandru Cupar şi Ilie Drace, staroste de Cernăuţi[42]. Înainte de 1674, pe timpul lui Petriceicu Vodă, a fost staroste Ion Stroiescul[43]; la 21 iunie 1687, Turculeţ „cel mare" e numit de regele polon Ion Sobiescki în calitate de comandant, adică staroste la Cernăuţi[44]; la 1690, Nicolae Murguleţ e staroste[45]; la 1693, Toader Albota, fost mare armaş[46]; la

[28] *Ibidem*, nr. VI.

[29] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. XVI, p. 158: „6 iulie 7710 = 1602. Adecă eu, Iuraşco Dracea, staroste de Cernăuţi, mărturiseşte că Mariica, fata răposatului Pătrea Moisescul, a vândut ocina ei în satul Lenţeşti lui Cracalie, starostelui şi soţiei sale Elena, drept 25 taleri bătuţi. Marturi: Bahrin, vatag, Bobric, vatav, Filcea, diac, Eremia, şoltuz de Cernăuţi, cu 12 pârgari". Cf. Th. Codrescu, *op. cit.*, vol. XXIII, p. 39–40.

[30] B. P. Haşdeu, *op. cit.*, vol. III, p. 204.

[31] F. A. Wickenhauser, *op. cit.*, nr. VII, p. 70; B. P. Haşdeu, *op. cit.*, III, p. 203.

[32] D. Werenka. *Urkundliche Nachrichten*, 1898, nr. 210, p. 21.

[33] Th. Codrescu, *op. cit.*, vol. XIX, p. 7. Costea Băcioc şi Onciul Iuraşcovici, staroste de Cernăuţi, apar ca trimişi ai lui Radu Mihnea la Poartă; Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, 1925, p. 2–3 (Şendriceni–Dorohoi).

[34] B. P. Haşdeu, *op. cit.*, vol. III, p. 215.

[35] F. A. Wickenhauser, *op. cit.*, vol. I, p. 29; *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. I, p. 228.

[36] N. Iorga. *Studii şi documente*, vol. V, p. 400: „4 iunie 7156 = 1748, Ilie Şeptilici, staroste de Cernăuţi".

[37] B. P. Haşdeu, *op. cit.*, vol. III, p. 241.

[38] *Ibidem*, p. 245; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 538.

[39] F. A. Wickenhauser, *Molda oder Beiträge zur Geschichte der Moldau und Bukowina* (în continuare se va cita *Molda*), Czernowitz, vol. II^2, p. 166.

[40] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. XXII, p. 234 (VIII): „Iaşi, 4 Februar 7171 (1663). Eustratie Dabija Vodă, la slugele noastre, la Savin, staroste de Cernăuţi şi la Nicolae Murguleţu".

[41] Idem, vol. V, p. 402.

[42] B. P. Haşdeu, *op. cit.*, vol. III, p. 247.

[43] „Revista istorică", an X, [1925] p. 195: „Suceava, 1 ianuar 7182 (1674). Noi, Ştefan Pătru Vodă, dă la credincios sluga noastră Ion Stroescul, ci-au fost staroste de Cernăuţi, Petreştii ce sunt pe apa Prutului, în ţinutul Dorohoiului".

[44] Hurmuzachi–Bogdan, vol. III, nr. 89, p. 166–167.

[45] Haşdeu, *op. cit.*, vol. III, p. 272.

[46] F. A. Wickenhauser, *Molda*, vol. V^2, p. 27.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

1699, Potocki şi apoi Turcul[47]; la 1704, Ilie, staroste de Cernăuţi[48]; la 1709, Dediul Spătarul, socrul lui Mihai Racoviţă[49]; la 1710, Ion Abaza[50]; la 1712, Nacul[51]; la 1713, Gavril Miclescul, biv vel vornic fiind acolo (la Cernăuţi) staroste[52]; la 1718, e staroste Lupul[53]; de la 1719–1721, Dumit[r]u Macri[54]; 1723, Constantin biv vel comis, staroste de Cernăuţi[55]; 1724, Constantin „biv vel clucer, staroste de Cernăuţi"[56]; tot în 1724, Gheorghe Russet[57]; 1729, pe Dumitru Macri Banul l-au făcut staroste la Cernăuţi[58]; deoarece Macri a furat o sumă de bani din văcărit, a fost pus la închisoare, iar în locul lui a făcut staroste pe Radul Racoviţă jitnicerul, feciorul lui Dumitraşcu Hatmanul[59].

La 1731 îl întâlnim ca staroste pe Constantin Silion, biv vel medelnicer[60]; pe timpul lui Grigorie II Matei Ghica (1739–1741) a fost staroste Ienachi Halipliul[61]; 1742, Hrisoscol, fost mare stolnic[62]; tot la 1742 e amintit starostele de Cernăuţi, Gheorghiţă[63]; la 1743 e staroste Iani[64]; 1744, Dumitraşcu Calmaşul, fost mare clucer, staroste de Cernăuţi[65]; 1745, Ilie[66]; 1746–1747, Laurenţie sau Lorenţ[67]; înainte de 1749 (pe timpul lui Constantin

[47] D. Werenka, *Bukowina's Entstehen und Aufblühen* (în continuare se va cita *Bukowina's Entstehen*), I. Teil, Wien, 1892, p. 62.

[48] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 406 (25 mart 7212 = 1704).

[49] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. II, p. 292.

[50] *Ibidem*, p. 71.

[51] F. A. Wickenhauser, *Molda*, vol. V², p. 40.

[52] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. II, p. 145.

[53] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. XXII, p. 239–240; p. 253: „Lupul, biv vel vistiernic, staroste de Cernăuţi şi Vasile Ropceanu, vel căpitan".

[54] *Ibidem*, vol. VI, p. 128–129. „25 februar 1719. Mihai Racoviţă lui Dumitru Macri, staroste de Cernăuţi, pentru pâra lui Gligorie Tabără asupra răzeşilor din sat, din Jadova". „Câmpul şi pometele nu-s stălpite". Vezi şi F. A. Wickenhauser, *Molda*, vol. IV¹, p. 38 (anul 1721); N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. XXII, p. 250: „Dumitru Macri, biv vel ban, starostele de Cernăuţi".

[55] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 129 (12 şi 13).

[56] *Ibidem*, p. 130 (15).

[57] Th. Codrescu, *op. cit.*, vol. XVII, p. 28: „Iordachi Ruset, biv vel clucer, staroste de Cernăuţi, Iaşi, 7233, septembrie 19".

[58] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. III, p. 159, 179.

[59] *Ibidem*, p. 179.

[60] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 411.

[61] *Ibidem*, p. 237; vol. VI, p. 334 (880); N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 173 (4).

[62] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 335 (896); F. A. Wickenhauser, *Molda*, vol. I, nr. XXXII , p. 128.

[63] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 281 (533), 308.

[64] Idem, vol. V, p. 413 (17 august 7251 = 1743).

[65] Idem, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 173–174 (4).

[66] F. A. Wickenhauser, *Molda*, vol. V², p. 40; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. XXII, p. 390: „Ilie, staroste de Cernăuţi, Manole Zamfir, vel căpitan".

[67] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 413 (24 iunie 7254 = 1746); p. 414 (5 oct. 1747).

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Mavrocordat) a fost staroste Nicolae Constantin[68]; acelaş[i] e numit şi Nicolae Costin, biv vel jitnicer[69]; 1750–1753, Vasile Crupenschi[70]. Pe timpul lui Matei Ghica (1753–1756) e amintit Constantin Silion, staroste de Cernăuți[71]; 1756, „Ştefan Buhăiescu l-au făcut staroste la Cernăuți"[72]; 1758, „Ianachi (Millo) biv vel paharnic, staroste de Cernăuți[73]; 1758–1760, Gheorghe Lefter, staroste de Cernăuți[74]; dar prin iunie 1760: Iordache Cantacuzino vel paharnic şi staroste de Cernăuți[75]; până-n iunie 1761 e staroste Millo, „la starostele de Cernăuți, la Enakaki Milu, frânc şi acesta, însurat în Iaşi"[76] (Millo era grec de naştere, care se pretindea de origine franceză[77]); din iunie 1761, când vine la domnie Grigore Callimachi, îl face staroste la Cernăuți, probabil numai pentru scurt timp, pentru un an, pe Gheorghi biv vel jitnicer[78], căci la 28 aprilie 1762[79] şi la 15 iunie 1762 îl găsim iarăşi pe paharnicul Ienacachi (Millo), staroste la Cernăuți[80] şi Constantin Sturza Spătar şi staroste de Cernăuți[81]; la 15 octombrie 1762 semnează un zapis „Arghirie Ban, staroste"[82]; 1764 (16 iunie): Iliaş, staroste de Cernăuți[83]; 1795, Gheorghe „substitutus" staroste de Cernăuți[84]; e probabil

[68] *Ibidem*, p. 415, 422.

[69] *Ibidem*, p. 422.

[70] *Ibidem*, p. 415 (8 iunie 7261 = 1753); p. 415 (25 martie 1751).

[71] Idem, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 196 (110).

[72] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. III, p. 229.

[73] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 416, 428: „Ienacachi, staroste de Cernăuți"; Idem, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 175 (7): „Ienacachi, biv vel păharnic, staroste de Cernăuți (la 1 august 1758), dă ordin de delimitare la Cincău".

[74] Idem, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 176 (12, 13, 15), 177 (18) (la 6 oct. 1759); vol. I, p. 441 (58): „27 sept. 1760. Domnul către dumnealui Ghiorghi Lefter, staroste de Cernăuți".

[75] Idem, vol. II, p. 179 (33).

[76] *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, vol. III, p. 246: „La 15 iunie 1762, păharnicul Ienacachi, staroste de Cernăuți, dă un ordin de delimitare"; N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 190 (79); p. 181 (43): „La 28 mai 1761, în faţa [lui] Ienachi aga, biv vel păharnic şi staroste de Cernăuți"; F. A. Wickenhauser, *Molda*, vol. II[1], p. 40; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. XXII, p. 261.

[77] Cf. N. Iorga, *Geschichte des rumänischen Volkes*, vol. II, Gotha, 1905, p. 181, 185.

[78] Idem, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 181 (45); p. 183 (47): „12 iunie 1761, starostele Gheorghe Lefter".

[79] Idem, *Studii şi documente*, vol. VII, p. 222: „Grigore Ghica Vodă, către episcopul de Rădăuți şi Enacachi Milo păh., staroste de Cernăuți şi Ion Iamandi, jicniceriu şi Dumitraşco Poltog, căpitan, pentru a hotărnici moşia Oşechilibi".

[80] Idem, *Geschichte des rumänischen Volkes*, vol. II, p. 258; Idem, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 190 (79) (1762–1764).

[81] Idem, *Documentele familiei Callimachi*, vol. I, p. 460 (114); vol. II, p. 191 (83); F. A. Wickenhauser, *Molda*, vol. IV[1], p. 142, 143; Horecea, p. 9.

[82] N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 187 (75).

[83] Idem, *Studii şi documente*, vol. V, p. 416.

[84] *Ibidem*, p. 416; vol. XXII, p. 244: „Gheorghii, biv vel sulger, vechilu stărostii de Cernăuți".

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Gheorghe biv vel sluger, staroste de Cernăuţi, ce decide la 21 iulie 1765, în chestia unui proces ce-l avură coborâtorii lui Dimitrie Lenţa cu Gheorghe Tăutul Postelnic, pentru Boianciuc, Costeşti şi Horoşăuţi[85]; 1766, Gheorghe rămâne staroste şi pe lângă dânsul e numit şi Pandelachi biv vornic[86]; ambii primesc ordin de la Grigore Alex. Ghica în chestia mazilului Alexandru Vasilco; 1766, Panteli Clumaş[87]; 1767, „Grigoraş, staroste de Cernăuţi"[88]; 1767, Gavrilaş[89]; 1768, Păun, staroste de Cernăuţi[90]; din april–iulie 1768, Gheorghe, staroste de Cernăuţi[91]; 1768, Imbault de Manthay, e staroste la Cernăuţi[92]; 1770, Imbs[93]; din ianuar 1771 e Ilie Herescul, staroste la Cernăuţi[94]; în 1772, staroste e tot Herescul[95]; iar în 1773 apar Herescul şi Imboult ca staroşti[96].

În sfârşit, mai sunt amintiţi următorii staroşti fără data precisă a anului: 1. Manea[97]; 2. Alexandru Cupar şi Ilie Drace[98]; 3. Gheorghe Armaş, staroste de Cernăuţi[99]; 4. la 1656, pe timpul lui Gheorghe Ştefan sunt pomeniţi „*staroştii* de Cernăuţi"[100].

Ţinutul era împărţit în ocoale, în frunte cu un *namesnic* sau locţiitor[101], care asculta de staroste. Ei aplanează micile certuri şi ajută pe staroste la cârmuire. Una din atribuţiile starostelui era şi strângerea dărilor[102]

---

[85] Idem, vol. V, p. 428 (28 mai 1765); vol. XXII, p. 262.

[86] Idem, vol. V, p. 417.

[87] F. A. Wickenhauser, *Molda*, vol. II[1], p. 49.

[88] N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 193 (93); D. Werenka, *Urkundliche Nachrichten*, vol. I, p. 17, nota 7.

[89] D. Werenka, *op. cit.*, p. 18, nota 10.

[90] N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 196: „12 april 1768. Aduc şi zapis al lui Păun, staroste de Cernăuţi".

[91] *Ibidem*, p. 199 (126), 372 (nota).

[92] *Ibidem*, p. 377, 381 (360–362), 382, 383.

[93] F. A. Wickenhauser, *Molda*, vol. II[1], p. 54.

[94] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 417.

[95] *Ibidem.*

[96] Idem, vol. XXII, p. 248: „Imbo şi Ilie Herescul, staroste de Cernăuţi"; *Protocolul Pitzelli*, nr. 58, 323.

[97] B. P. Haşdeu, *op. cit.*, vol. III, p. 242: „Adecă cu Manea, ce am fost staroste la Cernăuţi", probabil pe la 1600. Cf. N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 538.

[98] B. P. Haşdeu, *op. cit.*, vol. III, p. 247. „Alexandru Cupar, staroste şi Ilie Drace, staroste de Cernăuţi".

[99] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 427: „25 mai. Vasile Ruset, vel vistier, către Gheorghe Armaş, staroste de Cernăuţi, pentru Ieremia Tăutul, ruptaş, ca să-şi dea darea".

[100] Idem, vol. VII, p. 370: „Iaşi, 27 Mart 7165 (1656). Gheorghe Ştefan, la staroştii de Cernăuţi, pentru jalba lui Ion Probăteşti"; vol. XXII, p. 238: „Boiarii noştri, dumnialor starostile de Cernăuţi (la 1710)".

[101] Idem, vol. V, p. 406: „Darie, namesnic de Cernăuţi (la Orăşeni în iarmaroc), la 30 mai 7213 (1705). Diaconul Bejan vinde o şesime din Budinţi medelnicerului Constantin Turcul. Scrie Darie, namesnic de Cernăuţi".

[102] Idem, vol. VI, p. 300 (626): „De la Hrisoscul Vlasto din Cernăuţi, ... două poronci; a luat zapise de la lăcuitori că nu se vor mai afla oameni fără peceţi; aşijdere şi peceţile

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

(birurilor); în fiecare ocol erau câte doi *zlotaşii* care strângeau aceste dări. Satul era condus de un *vornic*, ajutat de 1, 2 sau 3 *vatamanii*. Vornicul, împreună cu vatamanii, repartizau suma tributului pe numărul locuitorilor, îl strângeau şi-l d[ăde]au în mâna zlotaşilor şi aplanau micile certuri şi neînțelegeri ce se iscau între locuitorii satului[103]. Starostele îngrijeşte de menținerea ordinii şi a siguranței publice în ținutul său. El aplanează certurile şi neînțelegerile ce se iveau între boieri şi țărani sau numai între proprietari[104].

Înaintea starostelui se încheie acte de vânzări, de cumpărări, schimburi şi zălogiri de moşii[105]. Pentru delimitări de moşii şi altei chestii judiciare, starostele numeşte comisiuni de boieri sau mazili, care să cerceteze şi să delimiteze[106].

---

morților li-au luat de pe casele lor. Lăcuitorii au rămas fără un fir de pâne, că li-au bătut bruma şi n-au cu ce să mai plătiască birul... Trimite banii din «rămăşiță»"; vol. VI, p. 326 (815): „Către starostele de Cernăuți. Să trimeată istovul până în 15 zile, că mai mult o dzi n-ave păsuială"; vol. VI, p. 328 (833): „Către starostele de Cernăuți: să trimeată şi sama şi tablă şi tot istovul la visterie, ne mai urnind vremea; că a se lungi mai mult nu vom Domniea Me, de vremea cu acum vom Domnie Me să scoatem şi sfertul lui Fevruarie"; vol. VI, p. 342 (958): „Către starostele de Cernăuți: măcar că destulă jalobă arăț dumneata pentru ținutul acela al Cernăuțiului, dar, cu toate acele, te săleşti dumneata de mai triimete bani, căci mai puțini decât de la dumneata, nici de la un ținut n-au venit. Ce, cum dzicem, te săleşti dumneata, de trimete banii, căci trebuințele Domniei Mele, ce avem, le ştii dumneata"; vol. VI, p. 378 (1277): „O carte la starostele de Cernăuți, pentru goştina unor armeni, ce țin oi, de s-or vinde pentru banii goştinii"; vol. VI, p. 410 (1569): „Către starostele de Cernăuți: să facă şi tabla şi pentru pecet de Câmpul lungu, că i s-au trimis 500 peceți de căsari şi 300 de holtei".

[103] *Ibidem*, p. 329 (834): „Zlotaşilor de la banii steagului şi de la sfertul întâiu: ca să pliniască de pe la vornicii pentru cei ce nu s-ar fi dat banii păr acmu, de vreme că n-au sărguit pe oamini ca să-ş de banii păr acmu"; Splény, *op. cit.*, p. 45–46.

[104] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 128: „Mihai Racoviță către Macri, starostele de Cernăuți, să cerceteze pâra lui Gligori Tabără asupra răzeşilor din Jadova, neînțelegeri din cauza delimitării câmpului şi pometelor"; vol. VI, p. 129; p. 130: „Mihai Racoviță lui Constantin, biv vel comis, staroste de Cernăuți, să cerceteze pâra lui Ion Tabără şi Goian mazil şi oamenii din Jadova"; N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. I, p. 453 (82); vol. II, p. 192 (88).

[105] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. XVI, p. 158 (6 iulie 7110 = 1602); F. A. Wickenhauser, *Bochotin*, vol. I, nr. VI, p. 69; N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. I, p. 441 (57); vol. II, p. 174 (4).

[106] N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 175: „1758, august 1. Ienachi dă ordin lui Grigoraş Cracalie şi Vasile Zotta să facă o delimitare la Cincău"; p. 176 (13): „Şerban Fliondor, med., Gligoraş Cracalie, Gheorghe Turcu, post., Ioniță Strişca, pah., după ordinul lui Gheorghe Lefter, staroste de Cernăuți, fac hotărnicie la Vasilău"; p. 190 (79): „Pe temeiul cărții de hotărnicie de la *graniciales massilos*, Ştefan Mazilu şi frații săi capătă 2½ părți din satul Căbeşti"; p. 190 (80): „Constantin potlog căpitan, Ştefan Zotta, biv vel şătrar, hotăresc la Mămăieşti"; p. 192 (88): „Starostele Lefter: hat sie aber zu den Massilen beorderet, dass sie unter ihnen einen Vergleich treffen sollen"; p. 193 (97): „Ştefan biv vel vornic de Poartă, Ioniță Potlog, din partea starostelui de Cernăuți, delimitează Şişcăuții lui Iordachi Cantacuzino Paşcanu de Boreuții mănăstirii Frumoasa"; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 427 (1 august 7266 = 1758): „Ştefan Tabără Căpitan, Constantin

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Boierii, care nu erau mulţămiţi cu judecata starostelui, erau soroci ţi la Divan[107]. Pe cei ce n-au dreptate, starostele îi împlineşte şi dă celor ce au drept[108]. Tâlharii şi hoţii sunt trimişi la Iaşi, la domnie, cu protocol (proces-verbal), scriindu-se cu amănuntul toate isprăvile făcute[109].

Domnul cere să se trimită totdeauna hoţii „afară din furtuşaguri mici, de o găină sau altile ca acestea, cari să număsc potlogării"[110]. Numai apelurile se judecă la Divan[111]; tot aşa armenii din Polonia, negustori de boi, pentru datorii vin la judecata Divanului[112]. Justiţia se face în felul următor. Pentru ţărani, prima instanţă era vornicul satului sau unul din vatamani, apoi namesnicii, şefii de ocoale şi apoi starostele. Pentru boieri, prima instanţă era starostele, a doua domnul. Justiţia nu era separată de administraţie, ci se exercita de aceleaşi persoane. În ultima instanţă decidea domnul, în urma hotărârii Divanului. Numai domnul singur avea *ius necis*, de aceea toate procesele pentru crime se trimeteau la Iaşi. În procese mari şi încurcate se întreba mitropolitul de sfat, care consulta pravila moldovenească. Vornicii, namesnicii şi staroştii sau ispravnicii judecau după principii de drept roman sau bizantin, moştenite din moşi strămoşi, prin tradiţia orală, după obiceiu[l] *ex consuetudine*. Clerul nu-i supus jurisdicţiuniii laice. Feţele bisericeşti pot fi pârâte numai înaintea domnului, care trimite apoi chestia episcopului respectiv spre cercetare şi judecată; numai în cazul când părţile nu sunt mulţămite cu judecata episcopului, pot apela la judecata domnului, care convoacă Divanul sub preşedinţia mitropolitului şi hotărăşte definitiv. Dacă însă un preot pârăşte pe un laic, atunci judecata se face de ispravnic. Nici protopopii n-aveau voie să se amestece la judecăţi mireneşti[113].

Starostele are la dispoziţia sa 3 logofeţi, secretari sau pisari[114]. Unul

---

Volcinschi, Grigoraş Cracalie, din ordinul lui Ienacachi, staroste de Cernăuţi, hotărăsc Svinecea de Cadubeşti".

[107] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 130: „Iar neputându-l aşeza acolo, şi fiindu-i povestea într-alt chip, să-l sorocească la Divan"; vol. XXII, p. 238–239: „Şi neputându-i aşeza acolo, să le daţi zi cu mărturia, să vie de faţă la Divan şi să-şi aducă dresăle"; vol. XXII, p. 253.

[108] *Ibidem*, p. 130: „Ş-au şi plinit comisul, 6 boi de la Goian, care n-a avut dreptate".

[109] Idem, vol. VI, p. 224 (121). „Către Hrisoscul biv vel stolnic, staroste de Cernăuţi, şi Iordache vel căpitan de Coţman, să trimită tâlharii la Domnie, scriindu-ne faptele lor pe amănuntul"; vol. XXII, p. 239.

[110] Idem, vol. VI, p. 266 (133).

[111] *Ibidem*, p. 266 (132).

[112] *Ibidem*, p. 266 (218).

[113] *Ibidem*, p. 226 (132): „Şi protopopii la judecăţ mirineşti să nu se amestice"; Splény, *op. cit.*, p. 50–51.

[114] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 381 (1297): „Lui Vaf (Wolf?), pisar ot Cernăuţi, să cerce vama Cernăuţului i Movilăului şi să-ş ia vama de pre la toţi, pre obiceiu, cumpărându-(şi) el vama acestor schele împreună cu alţii"; N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 104: „Din goştina pisariului de la Cernăuţi"; p. 133: „Pisariul de

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

dintre aceştia primea banii din mâna zlotaşilor şi-i preda starostelui, pe când ceilalţi doi purtau corespondenţa şi însemnau procesele. Starostele de Cernăuţi mai avea la ordinele sale 40 de *barani pedeştri*[115], sub conducerea unui *căpitan*[116], 30 *umblători*[117] călare sub conducerea unui vătaf[118]; ei duceau ordinele şi rapoartele la Iaşi, la Liov, la Hotin şi în alte părţi. Afară de aceasta mai erau încă 10 *arnăuţi*[119], conduşi de un *ceauş*[120]; şi aceştia erau călări şi duceau ordinele la Iaşi. *Baranii* şi *îmblătorii* n-aveau leafă fixă, ci li se da bani de cheltuială, fie de staroste, fie de vameşii după cum făceau serviciul la unii sau la alţii[121]. Ei mai aveau venituri accesorii de la cei

---

Cernăuţi"; D. Werenka, *Urkundliche Nachrichten*, 1898, nr. 70: „Damian Holban, secretar moldovenesc"; p. 29, nr. 278: „Mihalachi Cernovschi, fost secretar moldovenesc"; nr. 313, p. 34: „Mihalki, fost secretar al birului"; nr. 259, nr. 390, p. 43, p. 41: „Andrei Daşchievici, secretar moldovenesc"; 1897, nr. 11, p. 37: „Mihalaki Cernovschi".

[115] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 415: „25 mart 7259 = 1751. Vasile, căpitan de barani"; p. 416: „Iosif Baran"; vol. VI, p. 335 (896): „Către Hrisoscol stolnicul. Iată şi 20 de bătrâni îţi dămu dumitale ca să fie de slujbă acolo, cărora acmu de sfertul acesta..."; p. 360 (1170): „La starostele de Cernăuţi, ca s(ă) dea bărani la vameşii de Cernăuţi, să fie de paza vadurilor în trecătoar(e), boilor la otacie şi cheltuiala bărarilor să o dea vameşii"; D. Werenka, *Urkundliche Nachrichten*, nr. 414: „Ivancu Baran"; Splény, *op. cit.*, p. 46–48.

[116] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 415; p. 423: „Iordachi Luchi, păharnic şi Petru Luchi, păharnic şi Petru Luchi, jitnicer, căpitani de Cernăuţi"; p. 427 (1 august 7266 = 1758): „Ştefan Tabără, căpitan"; D. Werenka, *Urkundliche Nachrichten*, 1897, nr. 23: „Căpitanul Toader Herescul"; nr. 93: „Căpitanul Toader Herescul"; nr. 396: „Nicolae Dumitrescu, fiul căpitanului Vasile".

[117] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 411: „7 februar 7245 = 1737, Vicol Umblătorul"; vol. VI, p. 349 (1021): „Către Hrisosclo, biv vel stolnic, pentru îmblătorii ce îmblă la Liov, le vei da dumneata câte 8 lei cheltuială"; p. 398 (1461): „... doi îmblători să meargă cu dânsul..."; D. Werenka, *Urkundliche Nachrichten*, nr. 34: „Simion Umblător"; nr. 146: „Nistor Umblător"; nr. 216: „Grigore Sluhaico, fost vatav de umblători"; N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 94: „...16 liude umblători ot Cernăuţi"; p. 120: „umblătorilor de la Cernăuţi"; p. 235: „... umblător Anastasi"; vol. I, p. 451 (71): „umblătorii de Cernăuţi"; [Gobriel von Splény, *op. cit.*, p. 47.

[118] D. Werenka, *Urkundliche Nachrichten*, nr. 216: „Grigore Sluhaciu, fost vatav de umblători"; „Gligori di îmblători".

[119] *Ibidem*, 1898, nr. 91: „La 1767, Dumitru Arnăut"; nr. 125: „Teodosi Viesco, arnăut"; nr. 141: „La 1779, Iliana, văduva Arnăutului"; nr. 342: „La 1774, Mihai Arnăut"; nr. 398: „La 1775, Ilie Haivas Arnăut". La 20 iunie 1642, într-un act de vânzare, e amintit ca martor Isac, „curierul domnesc din Cernăuţi", care era desigur îmblător în serviciul starostelui pentru ducerea de ordine. Cf. N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 399, 20 iunie 7150 (1642); Splény, *op. cit.*, p. 47.

[120] D. Werenka, *Urkundliche Nachrichten*, nr. 263: „Panaite Ceauş"; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 282: „pentru ceaşul trimis contra turcilor".

[121] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 349 (1021): „...pentru îmblătorii ce îmblă la Liov, le vei da dumneata câte 8 lei cheltuieli"; p. 360 (1107): „... către starostele de Cernăuţi, ca să dea barani la vameşii de Cernăuţi să fie de paza vadurilor ... cheltuiala bărarilor să o dea vameşii"; p. 398 (896): „... 20 de barani îţi damu ... la sfertul acesta dintâi li se vor ţine banii peceţilor în samă".

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

arestaţi şi plăteau bir mai mic decât ceilalţi ţărani. Arnăuţii aveau câte 5 florini pe lună şi erau scutiţi de orice dare[122]. Paza graniţei spre Polonia şi menţinerea ordinii publice o avea în Ţinutul Cernăuţi un *căpitan*[123], de care ascultau 4 *vicecăpitani* şi mai multe *steaguri de călăraşi*, de obicei 100 sau mai mulţi. Ei supravegheau graniţa, încasau taxa pentru transportul peste poduri cu carăle sau căruţele, opreau contrabanda, menţineau ordinea şi siguranţa pe timpul iarmaroacelor şi împiedecau imigrările ilicite[124]. Călăraşii erau la ordinele căpitanului; nici ei n-au o leafă fixă, ci numai venituri accesorii şi plăteau un bir mai mic[125]. La Cernăuţi mai găsim şi beşlii, un fel

[122] Splény, *op. cit.*, p. 47.

[123] N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 173 (2): „Nicolae Vodă pentru Dumitraşco Calmuţchi, pe care l-am făcut căpitan mare ot Cernăuţi, în locul Hâncului căpitan, voi toţi căpitanii şi călăraşii de pe la steaguri de la acel ţinut să-l asculte la ordine pe porunca Domniei mele şi a dumnisale Hatmanului"; p. 173 (3): „Dumitraşco Calmuţchi, ce a fost căpitan"; p. 174: „Zamfir, biv vel căpitan"; p. 187 (75): „Ştefan Hâncul, fiul căpitanului Hâncul ... dă zapis lui Ioniţă Potlog, căpitan"; p. 199 (126): „Ioniţă Beldiman, biv vel căpitan"; Splény, *op. cit.*, p. 47–48; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 407: „10 mai 7216 = 1708 ... starostelui şi căpitanului ..."; p. 408 (2 dec. 1718): „Ioan , ginerele căpitanului Constantin Hrom"; p. 413 (24 iunie 1746): „Manoli Zamfir, biv vel căpitan"; p. 414: „5 oct. 7255 = 1747. Gheorghe Pârvul, căpitanul de Coţmani"; p. 415: „25 mart. 7259 = 1751 ... căpitanul Manoli, comandant la Cernăuţi şi Coţmani"; vol. VI, p. 224: „... Iordache, vel căpitan de Coţmani"; p. 281 (533): „Către Gavril Neculce, vel căpitan de Coţman, pentru nişte călcători de hotariu"; p. 283 (545): „Către ispravnicul de Cernăuţi şi Gavril Neculce, vel căp. de Coţman, pentru călcarea hotarului ce s-a făcut despre leşi în două rânduri ... să ni scri poveste cu amănuntul, una câte una, cine au fostu acei călcători de hotare ... şi cu ce pricină nu te porţi cum se cade? Şi apoi să ştii că te-oi scoate"; p. 301 (632): „De la Gavril Neculce, căpitan de Coţmani"; p. 325 (813): „Către vel căpitan de Coţmani, să păzească frontiera, i s-au scris să se poarte cu socotială şi margine, acia să fie foarte poprită de către leşi, să nu audă Maria sa că iau leşii măcar o surcea din Moldova făr de ştire Domnii..."; p. 330 (845): „Pentru căpitanul de Coţmani"; p. 343 (965): „La Gavril Neculce, vel căpitan de Coţmane, pentru călăraşii de Coţmani, care şed pe moşiile episcopii Rădăuţilor, să le dai pace de călărăşie, să rămâie să dee bir cu ţara... Iar căpitanul de Coţmani să-şi caute alţi călăraş ... de pin alte sate de pe margine"; p. 370 (1197): „...vel căpitan de Coţmani să trimită în butuci pe nişte hoţi"; p. 436 (1641); p. 438 (1652): „Câte un leu de cireadă lui vel căpitan de Coţmani".

[124] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 281 (533): „Pentru nişte călcători de hotar ... vel căpitan Gavril Neculce şi cu starostele să urmărească energic lucrul"; p. 283 (545): „Către ispravnicul de Cernăuţi şi Gavril Neculce, vel căpitan de Coţman, pentru călcare hotarului ce s-au făcut despre leşi în două rânduri...Să scrii poveste cu amănuntul, una câte una, cine au fost acei călcători de hotară ... Şi să-ţi deschizi ochii a ni sluji cum iaste plăcere noastră ..."; p. 287, 295; p. 300 (626): „... Oamenii bejenari din Ţara Leşească, di lipsa pânei, es în ţară tot vărtos ..."; p. 301 (632): „De la Gavril Neculce, vel căpitan de Coţmani. Viind în Moldova 4 cară de bejenari, i-au luat gonaşii pe urmă şi ajungându-i pe urmă noapte, la câmp, pe şesul Prutului, mai din jos de satul Lăjenii, au dat năvală să prinză pe bejenari ... raportează domnul că s-a făcut prea mare călcare de hotar: piste graniţe, 3 cale până la acel loc"; p. 325 (813): „Către vel căpitan de Coţmani, să împi[illegible]lice pe leşi de a veni la noi să taie lemne ..."; p. 326 (815).

[125] *Ibidem*, p. 335 (896): „Pentru călăraşii de paza marginii, vei avea dum. răspunsu cu vel căpitan"; p. 343 (965): „... Iar căpitanul de Coţmani să-ş caute călăraşi ... de prin alte

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

de poliție sau jandarmerie turcă, care făcea serviciu de curieri, țineau în frâu și pedepseau pe negustorii turci care se făceau vinovați de vreun delict[126]. Și erau și-n Ținutul Cernăuți astfel de turci răufăcători care îmbiau prin sate cu „alișverișul", cu daraverile, dând ba cu camătă mare sau cumpărând vite și având aici câșlele lor[127]; alții iarăș[i] țineau aici stupi și se puneau de pricină la plata desetinei[128]. În Cernăuți sta un *beșliagă*, cu 6 *neferi*. Plata lor se făcea din veniturile țării[129]. Aga avea 45 lei pe lună, iar neferii câte 6[130].

Starostele și cu vel căpitan de Coțmani cercetează orice încălcare de frontieră și raportează domnului sau hatmanului[131]. Căpitanul de Coțmani trebuia să asculte de ordinele starostelui de Cernăuți[132]. Călărașii n-aveau leafă fixă, ci numai venituri accesorii și plăteau bir mai puțin[133]. La 1747 îl găsim pe Gheorghe Pârvul, căpitan de Coțmani[134], iar la 1751 e Manole, comandant de Cernăuți și Coțmani[135]; la 1758–1759, Vasile Dumitrescu vel căpitan[136]. Fără data anului e amintit Vasile Ieremiavici[137], mazil și fost căpitan de graniță, și Toader Herescul, căpitan[138]. La 1762 e Ioniță Potlog căpitan[139] și la 1768 e amintit Ioniță Beldiman, biv vel căpitan[140].

---

sate de margine"; p. 438 (1652): „...Venitul călărașilor ce păzesc la trecătoare e câte 2 potronci de cireadă" (e vorba de cirezile de boi ale armenilor poloni); p. 343 (965): „Cei scutiți de călărășie să rămâi să dea bir cu țara".

[126] Idem, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 131 (1763): „beșliagăi și beșliilor"; Idem, *Geschichte des rumänischen Volkes*, vol. II, p. 516.

[127] Idem, *Studii și documente*, vol. VI, p. 282: „Către starostele de Cernăuți ... contra turcilor răufăcători... Turcii zulumgii ce s-or hi aflând acolo la acel ținut or cu câșle așezați ori prin sate îmblând cu alișverișul"; vol. V, p. 429: „Mehmet din Cernăuți"; D. Werenka, *Urkundliche Nachrichten*, nr. 347: „Suliman Pașa (la 1731)".

[128] N. Iorga, *Studii și documente*, vol. VI, p. 395 (1418): „Către starostele de Cernăuți, pentru 126 stupi a unor turci cari sunt în Ținutul Cernăuților și n-au vrut să-ș plătiască desătnai".

[129] *Ibidem*, p. 339 (925): „Pentru beșleaga-vechil de la Cernăuți, cu 6 neferi și 20 de lei pe lună (neferilor câte 6) și tain (carul de fân câte 6 pot. și cel de lemne câte 18 bani)".

[130] Idem, vol. XXII, p. 124, 125;

[131] Idem, vol. VI, p. 283 (545); *Letopisețele Moldovei și Valahiei*, vol. II, p. 71, 293.

[132] N. Iorga, *Studii și documente*, vol. VI, p. 330 (845): „...Pentru căpitanul de Coțmani și de nu te va asculta de acmu înainte, ca pe un boer bătrân și ca pe un staroste, atunci îl vom rădica de acolo din căpitănie; așiș dumneata să-l ridici și să-l trimiteț aici".

[133] *Ibidem*, p. 343 (966): „...să le dai pace de călărășie"; „să rămâie să dea bir cu țara".

[134] *Ibidem*, p. 414: „...mărturie de la Gheorghe Pârvul, căpitanul de Coțmani".

[135] Idem, vol. V, p. 415 (25 mart 7259 = 1751): „Căpitanul Manoli, comandant de Cernăuți și Coțmani"; „Manoilă Zamfir, căpitan".

[136] Idem, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 176 (12): „Vasile Dumitrescu, vel căpitan".

[137] D. Werenka, *Urkundliche Nachrichten*, 1898, nr. 335: „Vasile Ieremiavici, căpitan de frontieră".

[138] Idem, 1897, nr. 23; 1838, nr. 391.

[139] N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 187 (75) (15 oct. 1762): „Ioniță Potlog, căpitan".

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Căpitanul de Coţmani, ca şi ceilalţi funcţionari domneşti, n-aveau o leafă fixă, ci numai venituri din răsurile şferturilor şi eventual din pripasuri şi anume primea de la fiecare car cu marfă, câte 4 bani, de la carul cu fân exportat în Polonia, 6 bani, de la vita cu coarne sau cal, 4 bani, de la porci, pentru fiecare bucată, 1 ban, şi tot aşa de la fiecare oaie ½ ban[141]. În general leafa căpitanului de Coţmani putea fi evaluată la 800 fl.[142]. Iar veniturile starostelui de Cernăuţi erau 5625 fl. pe an[143]. După o altă ştire, fiecare dintre cei doi ispravnici de Cernăuţi ar fi primit câte 12000 fl. anual[144]. Ce leafă aveau ceilalţi funcţionari nu putem şti. Numai arnăuţii aveau o leafă fixă. Funcţiile se cumpărau cu bani, pe timp de doi sau trei ani, de către cei ce plăteau mai bine. În consecinţă, astfel de funcţionari căutau să-şi scoată banii şi să se îmbogăţească, mai ales fiind fără frică de pedeapsă[145].

Alţi funcţionari domneşti în Cernăuţi erau *vameşii*[146] sau mitnicii[147]. Vameşul era un funcţionar cu multă vază; el putea ţine locul starostelui. Vama se arenda la licitaţie[148]. Pentru a opri contrabanda pe timpul iarmaroacelor, când se făcea vânzare multă şi venea mulţime de negustori din Polonia, Ungaria şi Turcia, vameşii cereau de la staroste ajutorul băranilor şi călăraşilor. Plata acestora se face de către vameşi la astfel de prilejuri[149]. Vama Cernăuţilor era, pe la 1700, de 10000 până la 12000 lei şi se percepea după un anumit tarif[150].

---

[140] *Ibidem*, p. 199 (126) (20 iulie 1768); Idem, *Studii şi documente*, vol. VII: „Ioniţă Beldiman, căpitan".

[141] [Gobriel von] Splény, *op. cit.*, p. 62–63.

[142] *Ibidem*, p. 64.

[143] *Ibidem*, p. 64.

[144] [Ferdinandum] Zieglauer, *Geschichtliche Bilder aus der Bukowina*, Czernowitz, 1893, I, p. 133.

[145] Splény, *op. cit.*, p. 48.

[146] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 409: „Manole, vameşul, semnează un act ca martur"; p. 417: „Vasile Vameşul"; vol. VI, p. 349 (1023): „... vămeşii de Cernăuţi luase vamă pe nedrept de la nişte jidovi"; p. 360 (1107): „vameşii de Cernăuţi"; p. 370; p. 376 (1249): „...vameşii din Cernăuţi să-şi păzască schelele lor, Cernăuţi şi Movilău"; p. 411 (1583): „... la vameşii de Cernăuţi"; B. P. Haşdeu, *op. cit.*, vol. III, p. 242: „Dona, ce a fost vameş"; D. Werenka, *Urkundliche Nachrichten*, nr. 335: „Costea Chirilescu, vameş, a vândut o casă lui Toader Mustiaţa, pe unde e astăzi biserica Sf. Paraschive"; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VII, p. 226 (11 dec. 1773): „Costel, ce-au fost vameş la Cernăuţi, încălcase un loc al lui Ienachi Cantacuzino şi vânduse casele lui Imbo".

[147] N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 337: „...Der Mitnik ist jetz des Starosten Sthul: weil dem Staroste die Frau in Iassy gestorben, ist er dort hin gegangen".

[148] Idem, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 381 (1297): „... să cerce vama Cernăuţului i Movilăul ş(i) să-şi ia vama de pre la toţi, pre obiceiu cumpărând (şi) el vama acestor schele împreună cu alţii"; Splény, *op. cit.*, p. 61.

[149] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 360 (1107): „Starostele de Cernăuţi să dea bărani la vameşii din Cernăuţi, să fie de paza vadurilor boilor la otacie şi cheltuiala bărarilor să o dea vameşii"; p. 360 (1108): „Gavril Neculce, căpitan de Coţmani, să dea vameşilor călăraş pentru paza vadurilor".

[150] [Gabriel von] Splény, *op. cit.*, p. 61.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

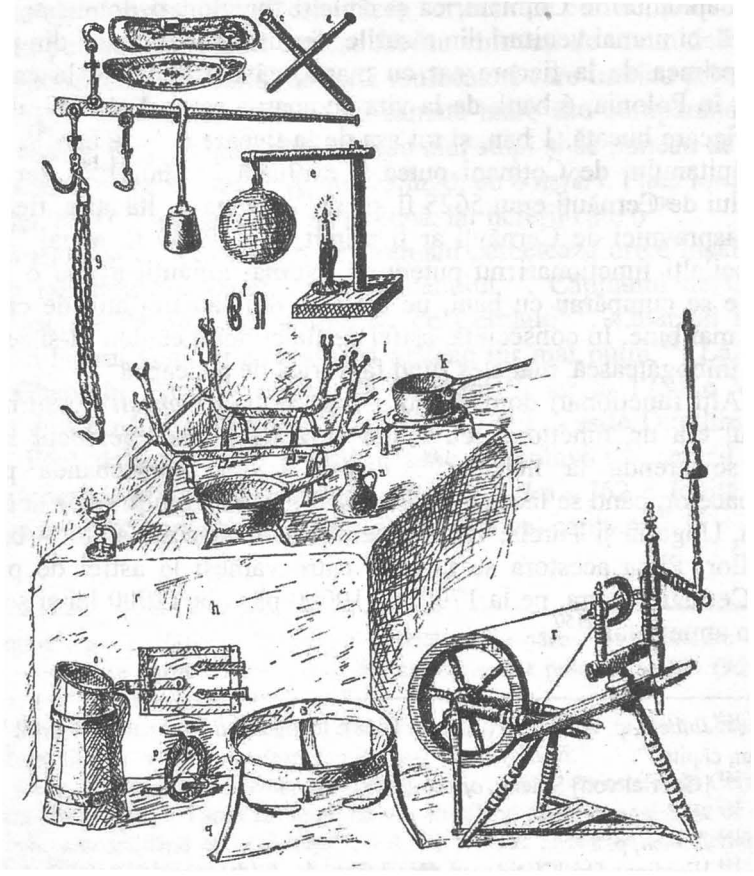

Fig. 5. Diferite lucruri vechi: a, b) foarfece pentru lumânări; c, d) forme de turnat lumânări; e) un fel de sfeşnic; f) amnar de scăpărat; g) cântar; h) vatra şi cuptorul; i) pirostrii cu ţiglă; k) tigaie pe pirostrii; l) feştilă cu seu; m) tigaie cu trei picioare; n) ulcica de cafea; o) cofa; p) pirosteile pentru ceaun; q) pirosteile pentru căldare; r) roata de tors

Pe la vadul cernăuțean al Prutului ducea marele drum de comerț la Liov spre Siretiu şi Suceava. Alexandru cel Bun a încheiat, la 8 octombrie 1408, un tratat cu oraşul Liov, relativ la drumul moldovenesc. Negociatorii din partea Moldovei au fost cei mai pricepuți dregători: Gheorghe, starostele de Cernăuți, Vlad, pârcălabul din Siretiu, Mihail, pârcălabul din Dorohoi, Oană, vornicul Sucevei şi alți doi boieri moldoveni; din partea polonilor au fost 4 negustorii de toate națiile: Misko Kulikowski (probabil polon), Zimirstan Hans şi Hans Werst (germani) şi Rus Nikkios (grec sau armean) şi secretarul din Liov, Hans. În Moldova o vamă de hotar se plăteşte la Cernăuți, şi anume pe car nemțesc, 4 groşi, pe car armenesc, 6 groşi, de bou,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

câte 1 groş, de 10 porci, 1 groş, de fiecare iapă, 2 groşi, şi la trecerea peste râu *vama de vad*, câte 4 groşi de fiecare car nemţesc sau armenesc. Aceasta e vama cernăuţeană. Şi la Cernăuţi lăzile cu marfă nu se vor deschide, ci negustorii vor fi crezuţi pe cuvânt când vor asigura că nu duc pe carăle lor mărfuri oprite, ca argint, ceară, blănuri de jderi şi cai buni moldoveneşti mai scumpi de 3 grivne. Pentru caii cumpăraţi în ţară, se va plăti la Cernăuţi o vamă de 2 groşi. Cernăuţii au şi o *vamă de vad* şi o *vamă de oraş*.

Pentru fiecare cal cumpărat în târg, în Cernăuţi, se va plăti câte 2 groşi; vameşul îi va da cumpărătorului şi o *pecete*, o cărţulie, o dovadă că a plătit *vama pieţii* şi va fi scutit, prin urmare, de vama din Suceava[151]. Până la 1500, Cernăuţi era numai o cetate şi o vamă sub ocrotirea cetăţii Ţeţinei; la vadul Prutului, se alcătui, pe încetu[l] târgul Cernăuţilor. Iarmaroace mari se ţineau la Şipeniţ şi Lenţeşti, apoi la Orăşeni. La 1561, Despot Vodă mutase bâlciul cel mare de boi, care se ţinuse până atunci în Şipeniţ şi Lenteşti, la Hotin.

Măsura indispuse pe poloni şi de aceia negustorilor moldoveni care fură trimişi din partea domnului la muscali să cumpere blăni şi fildeş („dinţi de peşte") li se fac tot felul de greutăţi. În 1564, Lăpuşneanu a suprimat bâlciul de lângă Hotin[152], iar Petru Şchiopu, în 1579, a restituit iarmarocul la Şipeniţ şi Lenţeşti şi a fixat vama legiuită, care în ultimul timp fusese crescută în mod abusiv. Vameşi de la Şipeniţ nu vor lua mai mult decât banul şi boul[153].

Staroştii de Cernăuţi trebuiau să asigure şi să ajute pe negustori[i] care vor veni pe drumurile mari, cu locuri de vamă[154]. Pe la Cernăuţi ducea drumul mare spre Liov şi Hotin, spre Suceava, spre Ştefăneşti şi Galaţi; prin aceasta a crescut importanţa Cernăuţilor ca târg. În secolul al XVI-lea e amintit în acte numai starostele de Cernăuţi, deoarece târgul n-are importanţă.

Dar în curând, la 1602, avem pe Eremia, şoltuz, cu 12 pârgari vătafi lângă starostele Iuraşco Dracea[155]. La 1587, Czimor Deczi, care pleca cu o delegaţie din Transilvania la Varşovia, a trecut prin Moldova şi descrie călătoria sa. El spune „Cernăuţii e locul principal unde se ia treizecimea voievodului, care face mai mult de 100000 florini la an. Când treceam pe acolo pe la Rusalii, dintr-un singur târg mânau peste 30000 vite, ale căror preţ se poate socoti la 80000 de florini[156].

---

[151] I. Nistor, *Das moldauische Zollwesen*, în „Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft", XXXVI, 1; W. Schmidt, *Suczawa's historische Denkwürdigkeiten*, Czernowitz, 1876, p. 250–255.

[152] N. Iorga, *Istoria comerţului românesc*, vol. I, Bucureşti, 1925, p. 186–187.

[153] *Ibidem*, p. 190–191.

[154] H.II[2], p. 369 şi urmt.

[155] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. XVI, p. 158.

[156] „Revista istorică", anul XI, [1926], p. 18, 96 (la fel spune şi Lester Gyulafi).

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

III. 3. ORAŞUL CERNĂUŢI. ÎNTINDEREA. CÂRMUIREA. DĂRILE. POPULAŢIA

Oraşul Cernăuţi era supus direct domnului[1]. Care a fost întinderea teritoriului oraşului în timpurile vechi, n-o putem şti. Dintr-un document de la Radu Vodă Mihnea, din 28 mai 1618, prin care confirmă lui Gavrilaş, fost staroste şi diacul[lui] Constantin Cracalie din Rohozna, stăpânirea asupra unor fâneţe care au aparţinut cernăuţenilor dincolo de Prut, putem constata că teritoriul oraşului se întindea odinioară dincolo de Prut, unde se află astăzi satele Moşi şi Denisiuca[2].

Cernăuţenii au pierdut aceste sate în modul următor. Pe timpul lui Ieremia Movilă, doi poloni au fost ucişi pe teritoriul acestor fâneţe. Unde să făcea moarte de om, împrejuraşii, dacă nu se găsea ucigaşul, îşi pierdeau pământul şi trebuiau să plătească moartea de om. Pentru a scăpa de gloabă[3] şi a nu plăti moartea de om, târgoveţii au declarat celor ce căutau pe ucigaşi că acele fâneţe nu sunt pe hotarul Cernăuţilor, ci pe hotarul satelor Şerăuţi şi Rohozna. În urma acestei declaraţii au fost ucişi trei oameni din Şerăuţi şi doi din Rohozna, iar fiul fostului staroste Cracalia a fost luat de poloni, dus la Cameniţa, închis şi ameninţat cu moartea. Tatăl a trebuit sa-l răscumpere cu 300 de taleri de argint. Pentru aceasta, Ieremia Movilă a dat lui Gavrilaş, fost staroste, şi lui Constantin Cracalie în stăpânire aceste fâneţe[4]. Radu Vodă a întărit actul lui Ieremia Movilă, relativ la aceste fâneţe şi adaos că, dacă târgoveţii doresc să ajungă iarăşi în stăpânirea acestor pământuri să plătească 300 de taleri lui Gavrilaş şi lui Constantin Cracalie şi să se înfăţişeze înaintea Divanului. La 1627, Miron Barnovschi confirmă această stăpânire lui Gavrilaş, care era acum pârcălab la Hotin, şi lui Dumitru Cracalia, fiul bătrânului Cracalie, fostul staroste[5]. Gavrilaş, om capabil şi energic, ajunge pe timpul lui Moise Movilă, la 1631, mare vornic şi capătă şi de la acest domn un document, în care-l vedem numai pe el ca stăpânitor la Denisiuca[6]. Târgoveţii nu se lasă bătuţi şi ei reclamă mereu aceste locuri, Denisiuca şi fâneţele.

---

[1] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 407: „...nachdem alle Städte dem Landesherrn alleinig sind..."; D. Werenka, *Urkundliche Nachrichten*, p. 26.

[2] F. A. Wickenhauser, *Bochotin*, nr. IX, p. 70.

[3] Globnicii şi împrejurașii luau gloabe pentru moarte de om. Cf. N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 128.

[4] F. A. Wickenhauser, *op. cit.*, p. 71.

[5] *Ibidem*, p. 71–72.

[6] Idem, nr. XII, p. 75.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Pentru dânşii era o încălcare a pământului lor din partea puternicului boier Gavrilaş. Ei îl pârăsc înaintea Domnului şi a Divanului[7].

La judecată apar Isac, şoltuzul din Cernăuţi, Ion Ciuci, Pintelie şi Ion Florescu, Alexa Perciu, Alexa Hluşcu, Sârbul croitorul şi „alţi oameni buni şi bătrâni" şi declară că Denisiuca şi fâneţele respective ţin de hotarul Cernăuţilor. Gavrilaş a mărturisit în faţa Divanului că Denisiuca, cu iazurile şi cu fâneţele, i-au fost lui dăruite, ca răsplată pentru servicii credincioase, de domnul Miron Barnovschi, iar fâneţele ar fi afară de hotarul Cernăuţilor şi le-ar fi căpătat, cu acte, de la Ieremia Movilă, pentru amenda de 300 taleri de argint ce a plătit pentru uciderea celor doi leşi. Gavrilaş arată actele respective şi câştigă procesul, iar cernăuţenii, ca rămaşi de judecată, trebuiră să plătească 24 lei în visteria domnească. În consecinţă, i se întăreşte vornicului Gavrilaş stăpânirea peste aceste locuri „ca dreaptă şi adevărată ocină". La 1634, cernăuţenii încearcă din nou să afle dreptate[8]. De astă dată vin ei înaintea lui Vasile Lupu şi a Divanului său. Gavrilaş între timp ocupase şi funcţia de mare logofăt – dar nici acuma nu află dreptate şi pierd procesul, în april 1634[9]. În acelaş[i] an, septembrie 30, Gavrilaş capătă un nou act de întărire asupra acestor locuri de la Vasile Vodă, iar starostele de Cernăuţi, Onciul, fiul lui George, primeşte, la 13 octombrie 1635, ordin de la domn să delimiteze şi să. însemne cu pietre şi movile hotarul Denisiucăi de al Cernăuţilor[10]; şoltuzul şi pârgarii din Cernăuţi sunt înştiinţaţi să înceteze cu pârile nedrepte[11].

Numai pentru scurt timp, prin anul 1652 mai ajung iarăşi Cernăuţii în stăpânirea Denisiucăi şi a fâneţelor. Gavrilaş murise şi a lăsat Denisiuca şi aceste fâneţe ca moştenire cumnatului său, George, fost mare vistiernic. George a fost partizanul lui Vasile Vodă în luptele acestuia contra lui Gheorghe Ştefan. La Sirca a fost bătut Vasile, oastea lui împrăştiată, iar el a fugit peste Nistru, la Cameniţa; cu el s-au dus şi boierii din partidul lui. Acum, când George Vistiernicul era la Cameniţa ca fugar, Isac, şoltuzul şi cu târgoveţii vin înaintea domnului şi, arătând cum Gavrilaş le-a încălcat cu puterea pământul lor, capătă dreptate. Dar cauza lui Vasile Lupu era pierdută şi boierii, între ei şi George Vistiernicul, se întorc în ţară. Acesta vine înaintea domnului, îşi arată documentele şi cernăuţenii pierd, la 18 iulie 1653, iarăşi aceste locuri[12]. Cu aceasta a pierdut definitiv oraşul Cernăuţi pământurile sale de peste Prut. Spre răsărit, teritoriul Cernăuţilor se întindea şi peste

[7] *Ibidem*, p. 75–76.

[8] *Ibidem*, p. 77–81.

[9] *Ibidem*, p. 78: „Gavrilaş Mateiaş, fost mare logofăt"; vol. V, p. 400 (1648): „Gavrilaş Mateiaş, biv vel logofăt".

[10] F. A. Wickenhauser, *op. cit.*, p. 79–81; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 400 (1648): „Matiaş, biv vel logofăt".

[11] F. A. Wickenhauser, *op. cit.*, nr. XXII, p. 82.

[12] Idem, nr. XX, p. 82.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Horecea[13]. Aici a fost mai întâi o sihăstrie[14] care, la stăruinţa şi îndemnul episcopului Antonie de Rădăuţi, a ajuns schit şi a căutat să-şi mărească posesiunile în dauna oraşului. Episcopul de Rădăuţi, Antonie, care a ajuns mai târziu mitropolit, a făcut, la 1730, un schit de lemn şi chilii pentru călugări. Egumenul Artimon zidi, cu ajutorul mitropolitului Gavriil şi a marelui logofăt Cilibiu, pe locul vechiului schit o mănăstire de piatră, care fu terminată la 1766. Totodată s-au clădit şi chilii pentru 20 de călugări. Mănăstirea mai avea trei lanuri pe teritoriul oraşului şi o ţarină afară de oraş, două mori pe Prut, o casă în Cernăuţi, 1/8 din Căbeşti şi căpătă de la Grigore Callimachi, prin documentul din 6 octombrie 1763, venitul de la podul plutitor de peste Prut, care până atunci era al starostelui[15]. Prin danii şi cumpărări, mănăstirea îşi măreşte pământurile şi oameni[i] încep a se aşeza în jurul ei[16].

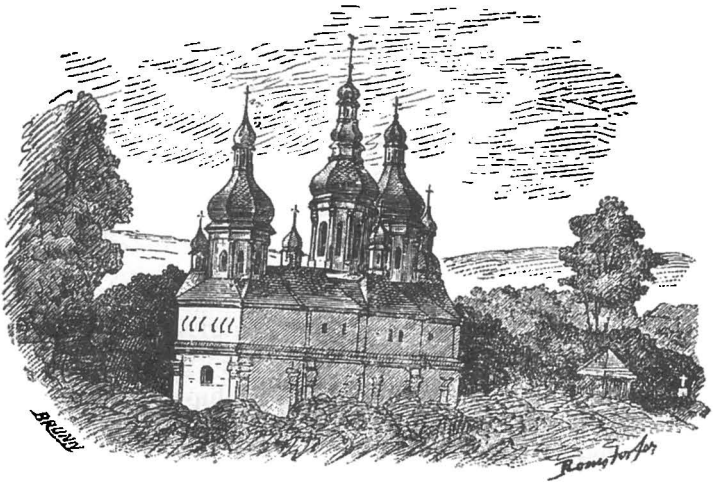

Fig. 6. Mănăstirea Horecea

[13] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 415; N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 178 (27): „La 1760, Horecea şi Roşiţa aparţin oraşului Cernăuţi".

[14] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 408: „2 dec. 7227 = 1718. Mihalachi, fiul lui Arsenie, cu femeia lui Tudosca, vinde un loc care se întinde de pe malul Prutului până la locul sihăstriei".

[15] Idem, vol. XXII, p. 10: „Brudina a podului ot Prut, dinu Cernăuţi"; D. Werenka, *Topographie der Bukowina zur Zeit ihrer Erwerbung durch Österreich* (în continuare se va cita *Topographie*), Czernowitz, 1895, p. 35.

[16] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 413: „11 ianuar 7253 = 1745. Ştefan Vereha din Cernăuţi face danie mănăstirii Horecea şi lui Artimon egumen. Martur: Vasile, fiul lui Voronca din Horece"; N. Iorga *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 200 (131): „Ştefan al lui Gheorghe Piteiu din Cernăuţi face o danie egumenului Artimon şi mănăstirii Horecei. Marturi: Alexandru Diacon, Costaş Futilă, Ştefan Soare, Gligoraş Sluşaico, cumnatul popii, Ioniţă Corvi"; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. XXII, p. 253–258: „Banul Vasile Costache face danie satul Mogoşeşti, din Ţinutul Cernăuţiului, mănăstirii Horecea".

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

La 1737, egumenul Ioanichie a cumpărat de la târgovețul Gheorghe Pintei (Pitei) un fânaţ cu 6 florini[17]. În anii următori, prin danii, mănăstirea îşi măreşte pământurile sale. La 1765, negustorii de Cernăuţi şi alţi oameni din Horece, toţi proprietari ai pământurilor oraşului, dau egumenului Artimon şi mănăstirii *carte* pentru proprietăţi de la Iosif Baran, Petraş Iusipenco, Gavril, fiul lui I. Podnar (Bodnar), Andrei Şustic, Ioan Cernuşca, Ioan Şustic, Ioan Pitei, Ioan Vereha, Gligoraş Holovca, Dimitrie Şustic, Alexandru Diacon Pitei, Ştefan Piven, Vasile Sos din Târnauca, Ioan Vereha, Vasile Piven, Costaş, Vasile Voronca, Mihalachi, fiul lui Todosie Futilă, Ştefan, fiul lui Ioan Futilă, Simion Futilă, Teodor Holovca, Dumitru Sviret din Horece, Gligoraş Holovca din Horece, Costaş Piven din Horece, Ioan, fiul lui Petru Andreiaş, Petru Andireţ, Mihălceştii şi Ştefan Volcinschi[18]. Grigore Ghica Vodă a întărit aceste moşii pentru mănăstirea Horece[19]. La 1768, Gligoraş al lui Pinteleu, cu fii[i], dă lui Artimon egumen şi mănăstirii Horecei un loc[20]. Tot în acel an 1768, mănăstirea Horecea cumpără de la Ştefan Pitei o bucată bună de loc pe lângă biserica Sf. Nicolae, cu 40 de galbeni, turceşti[21].

Printr-un privilegiu dat de Matei Ghica (1753–1756), întărit şi de Constantin Mihai Racoviţă (1756–1757), mănăstirea Horecea e scutită de *solărit* (darea sării). Acest privilegiu a fost întărit şi de Ion Teodor Callimachi sau Calmaşul (1758–1761) şi de Grigore Callimachi (1761–1764)[22]. Din acest privilegiu, întărit de Ion T. Callimachi, vedem că şi Roşiţa ţinea de teritoriul oraşului Cernăuţi[23]. La 3 septembrie 1782, când o comisiune austriacă a constatat, pe bază de acte şi mărturii sub jurământ, hotarul oraşului domnesc Cernăuţi şi proprietatea fiecărui locuitor, s-a înfăţişat înaintea acestei comisiuni şi vornicul Vasile Bulbuc din Roşa, împreună cu bătrânii satului, anume cu jurătorii Vasile Lomoş, Tomiţă Bamat, Vasile Pitei, Andrei Olar şi Vasile Cozma şi au declarat că satul Roşiţa nu-i o moşie pentru sine, ci aparţine oraşului, pe pământul căruia se află. Şi ei au obligaţii numai faţă de domn, ca şi târgoveţii din Cernăuţi, şi anume *dijma* o plătesc Schitului celui Mare din Ţara Leşască, iar celelalte corvezi le fac numai domnului[24]. Fâ-

[17] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 411: „7 februar 7245 (1737). Gheorghe Pitei dă o poiană lui Ioanichie egumen de Horece. Martori: Ştefan Vereha, Nicolae Hupca, Costaş Futilă, Vasile Sluhaico, Ilie Lipcan, Vicol Umblătorul, Hilip, protopopul Costaşcu".

[18] *Ibidem*, p. 416 (13 mai 7273 = 1765).

[19] Idem, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 192 (91).

[20] *Ibidem*, p. 197 (113); D. Werenka, *Urkundliche Nachrichten*, 1898, nr. 153½, p. 15.

[21] D. Werenka, *op. cit.*, 1898, nr. 151, p. 14

[22] N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 178 (27); D. Werenka, *op. cit.*, 1897, p. 23.

[23] Cf. nota 17: „...Inwohner von Horesce und Ruschiza, welche Ortschaften zu der Stadt Csernowiz gehörig ..."; D. Werenka, *op. cit.*, 1897, p. 26–28.

[24] D. Werenka, *op. cit.*, 1897, p. 26–30; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 132–133: „Dejma locului târgului Cernăuţului este afierosită danie schitului"; p. 135 (25): „...20 iunie 1767, Grigore Ioan Vodă ... aşişderea mai volnecim Domniea Mea pe părinţii

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

neţe n-au; văi, părăie şi pietre de hotar limitează pământurile lor de al vecinilor. Boierii din Mihalcea – pe la mijlocul sec. XVIII-lea era Gavril Moţoc, boier la Mihalcea[25] – au încălcat cu puterea pământul roşişenilor, trecând peste valea care forma hotarul şi uzurpând două rânduri de ogoare; tot aşa a smuls şi boierul din Lenţeşti, Toma Iamandi, o bucată din pământul Roşiţei[26].

Pe hotarul oraşului Cernăuţi se aflau satul Roşa şi Mănăstirea Horecea, cu oamenii din Horecea, care fac un sat. Teritoriul oraşului Cernăuţi se mărginea cu Jucica, Lenţeşti, Mămăieşti, Mihalcea, Cuciurul Mare, Cosminul şi Clişcăuţi[27]. La delimitarea pe teren, făcută în zilele de la 18–27 septembrie 1782, boierii din Mihalcea, Murguleţ şi Mănescul, după multă vorbă şi la stăruinţa comisiunii, au cedat dealul Ţeţinei, împreună cu Poiana şi cu o bucată de pădure, cernăuţenilor, cărora le aparţinea de fapt[28]. Pe locul unde află astăzi suburbia Mănăsterişte, a fost un schit sau o mănăstioară, de unde apoi şi numele *Mănăstirea*, care în mod corupt se zice *Mănăstirisca*. Şi Clocucica („Clocuţca") ţinea de Cernăuţi. Gavril Moţoc, mazil de Cernăuţi, s-a certat cu târgoveţii pentru această bucată de loc „spunând că este din hotarul lui, a Mihalciului", dar la judecata Divanului, neaducând dovezi, pierde după „Sf. pravilă". Târgoveţii mai arătară o mărturie încredinţată cu pecetea târgului, de la toţi bătrânii târgoveţi şi iscălită de preuţii de acolo; „întru care adeverează că, din moşi şi din părinţi, şi de când au apucat de ţin minte, tot ei au stăpânit acea bucată de loc"[29].

Organizaţia oraşului Cernăuţi ca şi a celorlalte oraşe moldoveneşti imită organizaţiunea oraşelor din Polonia sau Transilvania, întemeiată de germani. Oraşul avea o mica autonomie, dar nu prea mare, căci autoritatea domnului o strivea. Târgul era cârmuit de un *primar*, numit *şoltuz*[30] (din Schultheisse), *voit* (din Vogt)[31] sau *jude*[32] de 12 pârgari (din Bürger) sau *juraţi* (*juratus*).

---

călugări, după cărţile domneşti ce ni-au arătat, să aibă a lua dejma de pe locul târgului Cernăuţului: din pâne, din ovăs, din mălaiu, din hrişcă şi din păpuşoiu şi din tot feliul de pâni; şi nimene din târgoveţi sau oricine ar fi, să nu li poprească pânea, dejma, poroncim Domniea Mea starost, să împlineşti şi să-i supui ca să urmeze după cum poroncim".

[25] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 132.

[26] D. Werenka, *op. cit.*, p. 28 şi urmt.

[27] *Ibidem*, 1897, p. 29.

[28] *Ibidem*, p. 30.

[29] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 132–133.

[30] T. Codrescu, *op. cit.*, vol. XXIII, p. 39–40: „...Ieremia, şoltuzul Cernăuţilor, cu 12 pârgari ... pun pecetea lor pe un zapis de vânzare"; B. P. Haşdeu, *op. cit.*, vol. III, p. 257: „Arsenie Cosman, bil şoltuz şi Ion, şoltuz"; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 71; T. Codrescu, *op. cit*, vol. XXIII, p. 7: „Ieremia, şoltuz"; vol. XIX, p. 7: „Dobruş, şoltuz"; Gh. Ghibănescu, *Surete şi izvoade*, vol. V, p. 302: „Alecu, fost şoltuz"; F. A. Wickenhauser, *op. cit.*, p. 69: „Onciul, şoltuzul".

[31] F. A. Wickenhauser, *op. cit.*, nr. XVI; nr. XX, p. 80, 82, 83: „Isac, voiut al oraşului Cernăuţi".

[32] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 421 (din 31 august 1782): „Nicolae Grec, judele oraşului"; D. Werenka, *op. cit.*, 1897, p. 24: „Nicolai, grec scholtuz".

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

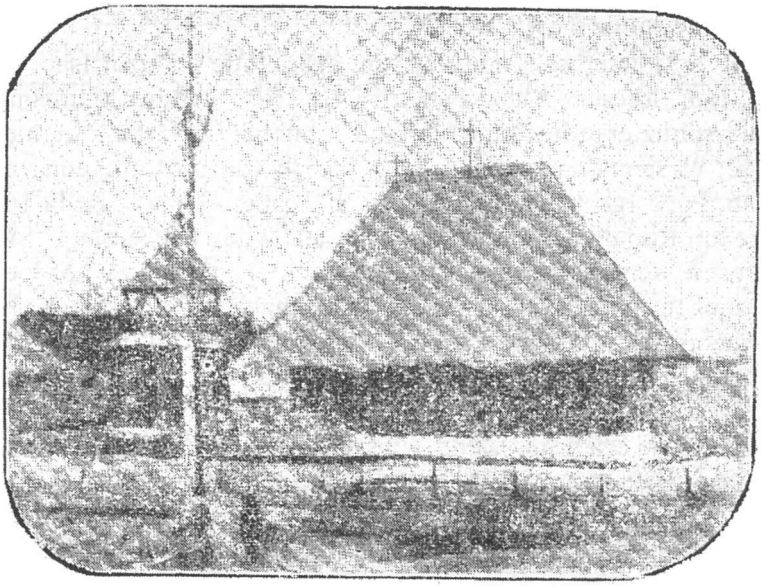

Fig. 7. Biserica Sf. Treimi

În sama lor era administraţia târgului şi bunul mers al treburilor publice; ei apărau interesele oraşului înaintea domnului şi la judecăţi.

Ei făceau şi judecăţile în chestiuni mici, întăreau schimbul de proprietăţi, înaintea lor se făceau vânzările şi cumpărările de pământ. La 1599, Onciul, şoltuzul oraşului, semnează, împreună cu vătafii Simion Paşcu şi Grigore Paşcu şi cu 12 pârgari, un act de vânzare şi pentru credinţă îi atârnă pecetea oraşului[33]. La 1602 apar ca marturi într-un act de vânzare un

[33] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 71 (un act de vânzare din 1684): „Cernăuţi, vlet 7192 = 1684 mes. setv. 16 d. eu, Miron săn Lazăr Cotujchi ot Cerneuţ, scriu şi mărtorisesco cu cest adevărat zapis al mieu, precum eu de bună voe me, de nime sălit, nice asuprit, ce numai de a me bună voe, m-am voit şi am vândut a me direaptă moşie şi ocină un loc de moră... lui Nicolae Murguleţ al doilea logofăt ... şi am luat de la dumnealui douăzeci de lei bătuţi şi zapis am făcut denainte târgoveţilor anume: Arsenii Cosman, fost şoltuz, şi Ion, şoltuz şi Les şi Zăhărie şi Eremia săn Popii şi Seman Robuleţco şi Goga Părciu şi Teodor Ciuci şi Sămion Varvarei, Andonii Perânta, Gligori Veriha, Dumitru Căzac, Ştefan Veriha, Toader Răspop, Nicolai Săretin, Vasăl Cijmar, Cârste Jal... Şi eu, Micuţenco, şoltuz am scris zapis să fie de bună credinţă"; B. P. Haşdeu, *op. cit.*, vol. III; p. 203–204: „Marturi: şoltuzul cu 12 pârgari"; p. 257; F. A. Wickenhauser, *op. cit.*, vol. V, p. 69: „Marina, fiica Magdei Lenţoaiei, vinde partea ei din Lenţeşti; vânzarea s-a făcut în oraş, în prezenţa lui Simion Paşcu, vatav, Grigore Paşcu, vatag, Onciul, şoltuzul oraşului Cernăuţi şi 12 pârgari".

[33] T. Codrescu, *op. cit.*, vol. XXIII, p. 39–40; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. XVI, p. 158: „Iuraşco Drace, staroste de Cernăuţi mărturiseşte că Marica, fata răposatului Pătrea Moişescu, a vândut partea ei de ocină din satul Lenţeşti lui Cracalie, staroste şi femeii

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

şoltuz Eremia, cu 12 pârgari şi vătafi, lângă starostele Iurașco Dracea[34]. La 1610, locul de şoltuz îl avea Dobruş[35].

La 1631 interesele oraşului sunt apărate de şoltuzul Isac, Ion Ciuci, Păntelei, Ion Florescu, Alexe Pârciul[36]. La 1641 Ştefan Ungureanul, Lazar, Alexa biv şoltuz erau în fruntea treburilor publice[37]. Alexa Pârciu era şoltuz şi-n 1642; el semnează ca martur un act de vânzare, împreună cu Ştefan Ungurean, Popa Ignat, Gligorie Diacon şi Toader Goian[38]. Pe la 1650 apare ca şoltuz Ion Robuleţco[39]; la 1663 e Ionaşcu, şoltuz de Cernăuţi[40]; înainte de 1683 avusese demnitatea de şoltuz Arsenie Cozman, iar la 1683 era şoltuz Ion Micuţencu[41]. La 1718 îl găsim pe şoltuzul Pavel; înaintea lui fusese şoltuz Gheorghe[42]. La 1764 e amintit Grigoraş, şoltuzul, ruptaş[43]; la 1768 e Ioniţă şoltuz[44]; iar la 1775 Vasile Paladi[45]. Pare că şi grija principală a şoltuzilor, ca şi a pârgarilor, privea mai mult lucrurile domneşti. Autoritatea lor era întunecată de cea a starostelui. Ca şi starostele, primeau şi ei ordine direct de la domn. Aşa vedem, la 1764, că Grigoraş, şoltuzul ruptaş, Costaş Futilă, Grigoraş Pintelei, Ioan Pintelei, Istratie Ungureanul, Tanasie Rugină, Vasile Amehlini, Nistor Sârbul, Ştefan Soare, Grigore Roşca au trebuit să deie, *după ordinul domnului*, mărturie lui Vasile Mănescu şi păharnicului Dumitraşco Tabără, pentru a opta parte din Mihalce, ce o stăpânise Maria Perşoaie şi Gavril Moţoc[46]. În chestii importante nu se putea face nimic fără întrebarea starostelui. În chestii ce priveau teritoriul oraşului, erau consultaţi şi *oamenii buni şi bătrâni* sau şi târgoveţii, tineri şi bătrâni[47]. Oraşul avea şi o pecete

---

lui Elena, în preţ de 25 taleri ... la care tocmală au fost Filcea diac şi Eremia, şoltuz de Cernăuţi şi cu 12 părgari".

[35] T. Codrescu, *op. cit.*, vol. XIX, p. 7: „Dobruş, şoltuzul, din târgul Cernăuţi şi mai mulţi oameni buni".

[36] F. A. Wickenhauser, *op. cit*, nr. XIII, p. 75.

[37] Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, vol. V, p. 302–303.

[38] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 399: „Cernăuţi, 20 iunie 7150 = 1642. Der Alexa Pirscu, mit 12 Burgern".

[39] *Ibidem*, p. 120 (13).

[40] F. A. Wickenhauser, *Molda*, vol. II^2, p. 166.

[41] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 71; B. P. Haşdeu, *op. cit.*, vol. III, p. 257: „Arsenie Cozman, bil şoltuz, Ion şoltuz; şi eu Ion Micuţencu, şoltuz de Cernăuţi, am scris zapis să fie de bună credinţă" (Pecetea Cernăuţilor).

[42] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 408: „2 ian 7227 = 1718. Marturi într-un act de vânzare: Popa Ioan, Pavel Popa, Pavel Şoltuz, Simion Smoc, Simion, fiul călugărului, Gheorghe, biv şoltuz, Ion, ginerele căpitanului Constantin Hrom".

[43] N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. I, p. 192 (88): „Grigoraş şoltuzul, ruptaş, dă mărturie..."

[44] *Ibidem*, p. 197 (113): „Martur, Ioniţă, şoltuz".

[45] D. Werenka, *op. cit.*, 1898, nr. 287.

[46] N. Iorga, *Documentele familie Callimachi*, vol. II, p. 192 (88).

[47] Idem, *Studii şi documente*, vol. V, p. 71: „... şoltuzul ... şi alţi oameni buni târgoveţi"; vol. VI, p. 132: „8 iulie 7258 = 1760. Au venit la ei târgoveţi de Cernăuţi; se judecă cu Gavril Moţoc pentru o selişte de satu ce se numeşte Clocuţca"; F. A.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

care purta inscripţia „Târgul Cernăuţi" şi se atârna sau se punea pe actele scrise şi încheiate înaintea şoltuzului şi consilierilor săi.

Actele le scrie şoltuzul sau un alt secretar[48]. Deoarece ocupaţia principală a orăşenilor era, mai ales, negoţul sunt numiţi orăşenii „negustori"[49], în opoziţie cu oamenii de la sate, care erau agricultori.

În fruntea satelor ce aparţineau oraşului se aflau *vornici* şi *juraţi*[50]. Vornicii aceştia cu juraţii aveau atribuţii judecătoreşti, aplanau micile certuri şi purtau grijă de strângerea dărilor. Nu putem şti din documente care erau raporturile lor faţă de şoltuz şi consiliul orăşenesc. Târgurile aşezate pe locurile domneşti, pe lângă birul obicinuit, trebuiau să facă şi oarecare slujbe domniei. *Cămănarii* încasează de la crâşme *camena*, *besmenul* şi *ceparia*[51]. În 1741, *camena* Cernăuţilor era de 50 lei[52]. Aşa ştim că în 1742[53] *goştinarii* de pe la ţinuturi aveau să strângă de la 10 bucăţi câte nu leu; crâşmele ce se află în târguri, vânzând vin sau med sau altă băutură, plăteau *bezmăn*[54] după obiceiu, tot aşa se plăteau bani la trecerea podurilor; pe la târguri şi pe la iarmaroace se ia *cotăritul* „de fieştecare dughiană ce va vinde marfa cu cotul".

„Somile goştinilor de oi" erau la Cernăuţi, în 1742, 2310 lei vechi[55]. Cernăuţii mai dau pentru Curtea domnească 200 de cară de lemne de foc, fiecare cu 4 boi[56]. Tot aşa se luau cară pentru ca să se aducă grâu şi orz la „beciul" Domnului, şi cară pentru dusul stogurilor cu fân la grajdurile domneşti[57].

Wickenhauser, *Bochotin*, nr. XIII, p. 76: „alţi târgoveţi bătrâni"; nr. XVI, p. 80: „... şi alţi târgoveţi bătrâni"; p. 82: „...Isac, voiut al oraşului Cernăuţi, cu Ion Florescu, Ion Ciuciu, Pintelei, Alexa Părciu, Alexa Hluşcu, împreună cu alţi târgoveţi tineri şi bătrâni".

[48] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 71: „Şi eu, Ion Micuţencu, şoltuz de Cernăuţi, am scris"; p. 399: „scrie Ionaşcu"; p. 415: „25 martie 7259 = 1751. Zapis dat căpitanului Manoli, comandant din Cernăuţi şi Coţmani ... Ioan Dascălul".

[49] *Ibidem*, p. 416: „13 mai 7273 = 1765. Negustorii de Cernăuţi şi alţi oameni din Horece, toţi proprietari ai pământurilor oraşului, dau egumenului Artimon o carte pentru proprietate".

[50] D. Werenka, *op. cit.*, p. 26–33: „Nicolae Grec, şoltuz, Vasile Bulbuc, vornic din Roşa, Pintelei Holoveţ, vornic din Horecea".

[51] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 40, 10 mai 1708.

[52] Idem, vol. VI, p. 313: „S-au vândut camenile într-acest an, octomvrie 22... 50 lei, Cernăuţi".

[53] *Ibidem*, p. 311 şi urm.

[54] Bezmen – piatră de ceară; cf. nota urmt; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. XXII; p. 14–25. Cămătarul, strângătorul camenei (literal: piatră, piatră de ceară a bezmenului pentru locurile mănăstirilor, bisericilor, boierilor, domniei, dar în acest sens dijma de ceară a domniei. Camena la Cernăuţi, adică leafa cămănarului, era de fiecare vită tăiată 15 cruceri, de oaia tăiată 2½ cruceri, de vadra de vin 1 cruceri, de polobocul de bere 6 cruceri, pentru cazanul de fabricat rachiu 3 fl. 40 cruceri, pentru piatra de ceară 3 fl. 40 cruceri, pentru crâşmele cu rachiu 3 fl.; [Gobriel von] Splény, *Beschreibung der Bukowina*, p. 60–61.

[55] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 311 (701).

[56] *Ibidem*, p. 311 (702).

[57] *Ibidem*, p. 313 şi urm.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Târgoveţii din Cernăuţi, precum şi locuitorii din Horecea şi Roşiţa, erau scutiţi de *solarit*[58] (darea pe sare). În condica de socoteli pe 1763–1764, a lui Grigore Vodă Callimachi, „cifertul ce s-a dat pe luna iunie, după tablile ce au dat zlotaşii", a fost pentru ţinutul Cernăuţi de 802,03 galbeni[59].

Fig. 8. Casă veche

Tributul îl plăteau ţăranii, boerănaşii, popii, armenii, evreii şi meseriaşii.

Ce priveşte repartizarea tributului asupra clasei ţărăneşti, se proceda în modul următor. Suma tributului să împărţea cu numărul familiilor, fără nici o consideraţie ori de erau bogate sau sărace. În acest scop starostele făcea numărătoarea familiilor din ţinutul său, arătând numărul familiilor din fiecare sat. Suma ce cădea asupra unui sat era repartizată apoi de vornic, împreună cu vatamanii, pe numărul familiilor în raport cu averea fiecăruia.

Nime[ni] nu se mai amesteca în această repartiţie. Vornicul şi cu vatamanii împărţeau mai întâi suma în două părţi egale; o jumătate era impozitul pentru vitele din sat şi-l plăteau acei ce le aveau, cealaltă jumătate era *capitaţia* şi o plătea capul fiecărei familii, fără nici un raport cu averea. Câteodată se observa totuşi un principiu de justiţie; suma capitaţiei era împărţită în 6 părţi egale, 3/6 plăteau apoi *fruntaşii*, 2/6 *mijlocaşii* şi numai

[58] Idem, V, p. 415 (14 april 7259 = 1751); p. 421 (31 august 1782); D. Werenka, *op. cit.*, p. 23.

[59] Idem, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 85.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

1/6 *codaşii*. Fruntaşi erau acei ţărani care, pe lângă agricultură, mai făceau şi negoţ sau se ocupau şi cu creşterea vitelor; mijlocaşii erau aceia care aveau numai gospodăria lor, iar la codaşi sau săraci se numărau văduvele sau *pălmaşii*. Suma tributului era, împreună cu răsura, pentru o familie ţărănească de 15 lei[60].

Boerănaşii, popii, armenii, evreii şi târgoveţii plăteau ca tribut: un popă, cap de familie, plăteşte 3 lei 60 bani; un şleachtiţ, 12 lei de cap de familie; un armean sau un alt negustor, 14 lei; un evreu, 10 lei[61]. Dările variau din an în an după trebuinţele şi nevoile ţării. Tributul se încasa sau pe jumătate de an, *fumărit de iarnă* sau *de vară*, sau în patru sferturi pe an.

Afară de tribut, plătea fiecare ţăran, târgoveţ sau boier *goştina*, o dare pentru oi, şi anume 10 bani de fiecare bucată; *desetina* (darea pe porci şi pe stupi de albine) o plăteau boierii şi călugării, câte 12 bani de bucată, iar ţărani câte 24 bani; *cuniţa de vară*, un soi de văcărit, rădicat în timpul verii, câte 40 bani de fiecare vită cu coarne; *cuniţa de iarnă*, câte 99 bani. De fiecare chitanţă ce o primeai pentru plata acestor dări, se mai plătea[u] 12 bani. De la fiecare leu încasat ca tribut se plătea 5 bani răsura. De fiecare căldare sau cazan de fabricat ţuică sau rachiu se plătea *căldărăritul*, câte 5 lei 60 bani. *Camena* era darea ce o plătea[u] măcelarii, crâşmarii, fabricanţii de piatră de ceară, băcanii. Pentru fiecare vită tăiată (bou, vacă sau viţel) se plăteau câte 30 bani, pentru fiecare oaie, 5 bani, pentru o vadră de vin, 2 bani, pentru un poloboc de bere, 12 bani; pentru un cazan (căldare) de fabricat rachiul se da, în afară de căldărărit, 3 lei 80 bani; pentru fiecare piatră de ceară, 3 lei 80 bani; crâşmele cu debit de băuturi spirtoase plăteau 3 lei[62].

Domnii dau o parte din aceste venituri marilor dregători ca leafă sau mănăstirilor ca cheltuială. Aşa avea mănăstirea Sf. Spiridon Iaşi de la fiecare dugheană mare, ce vindea marfa cu cotul câte 3 lei *cotărit*[63], iar de la dughenele mici, 1 leu 60 bani, de la fiecare negustor armean care-şi duce marfă cu căruţa şi o vinde din căruţă câte 1 leu 60 bani. Fiecare crâşmă da marelui paharnic 45 bani, anume *boeritul*[64].

Vornicul mare de Ţara de Sus încasa de tot boul exportat în Polonia câte 15 bani, de calul exportat câte 12 bani, de fiecare iapă câte 9 bani, de fiecare vacă câte 9 bani. De toată butea cu horilcă, ce vine din Ţara Leşască, câte 5 bani, iar de poloboc 2½ bani. Această dare era *vornicia mare*[65]. Vornicul de Botoşani lua de toată viţa exportată câte 1 ban, *vornicia mică*. Şatrarul lua câte 2 bani de vita exportată, anume *şătrăria mică*[66]. Străinii, ce

[60] [Gabriel von] Splény, *op. cit.*, p. 55–57.
[61] *Ibidem*, p. 58.
[62] *Ibidem*, p. 59–61.
[63] *Ibidem*, p. 63.
[64] *Ibidem*, p. 64.
[65] *Ibidem*, p. 63.
[66] *Ibidem*, p. 63.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

erau aşezaţi în Cernăuţi cu autorizaţia domnului (cu hrisov domnesc), plăteau pe 2 luni câte un leu nou de cap de familie[67]. În condica de socoteli a lui Grigore Vodă Callimachi pe anul 1763–1764, străinii din Cernăuţi plătesc pe un sfert 171 lei[68]. Sfertul pe septembrie 1763 a fost, de la Ţinutul Cernăuţi, de 798 lei şi 1 bani[69].

Starostia sau *ispravnicia* erau veniturile ce le primea starostele ca leafă: „*Starostiia de Cernăuţi* era: 15 bani de bou, vacă de neguţitorie ce va trece peste hotar, în Ţara Leşască"; pământenii ce duc vite de vânzare în Polonia şi nu le pot vinde, ci le aduc înapoi, să nu plătească; 20 bani de cal, iapă, asemenea; 2 bani de oaie, capră, asemenea; 3 bani de râmătorul ce va trece în Polonia; 2 lei de tot satul într-un an, şi anume 1 leu de Sf. Gheorghe şi 1 leu de Sf. Dumitru[70]. Afară de asta mai avea starostele *pârcălăbie* „20 bani de tot carul sau căruţa sau car mocănesc, ori cu ce feli de marfă ar fi, să dea *numai la margine*, unde a intra în ţară, de peste hotar, ori de a descărca acolo, ori de a trece, şi cu aceia cărţulie să fie nesupărat în toată ţara unde va îmbla; „20 bani să dea de tot carul sau căruţa sau car mocănesc, orice feli de marfă a fi, să dea la margine unde *a eşi* din ţară peste hotar, afară de zaharea"; 10 bani de carul sau căruţa cu orice feli de cherestea va trece piste hotar, să dea cărăuşul"[71]. La export şi import, negustorul plătea la frontieră, pentru carul sau căruţa cu marfă, starostelui 20 bani şi primea o chitanţă, *„cărţulie"*, pentru a nu fi supărat apoi în târguri. Pentru carul sau căruţa cu cherestea plătea cărăuşul la frontieră 10 bani *stărostia*. Starostele mai avea venituri şi din *pripasuri*. Dacă se pripăşea la casa cuiva vreo vită, trebuia să o ţie 5 zile şi, găsindu-se stăpânul vitei, trebuia să i-o deie cu dovadă şi cu chizăşie. Iar dacă până-n cinci zile nu se găsea stăpânul, vita era dusă la dregătorul ţinutului şi primea de la dânsul 5 parale cheltuiala şi dovadă că a dat vita. Dregătorul era dator să ţie vitele de pripas la loc ştiut, împrejurul târgului, ca fieştecare păgubaş să ştie unde a căuta paguba sa şi aflându-se stăpânul cu dovadă să io deie, „dând ispravnicului *colac* un leu nou de cal,

[67] N. Iorga, *Documentele familie Callimachi*, vol. II, p. 83: „...Streinii din Cernăuţi, 149 lei pe 149 liude, câte 1 leu de liude".

[68] *Ibidem*, p. 98.

[69] *Ibidem*, p. 98.

[70] Idem, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 436 (1641); vol. XXII, p. 27–28. Armenii poloni vor plăti pentru caii cumpăraţi în ţară „starostie şi căpităniе, 3 potronici"; vol. VI, p. 438 (1652). La 1739, Grigore Ghica dispune pentru armenii poloni: „vor da pentru boi de negoţ ... cărnăritul câte un leu, un potronic vechiu de bou şi câte un leu de bou vama. Pentru vitele şi herghelii de iape ce au în Moldova să dee *cuniţă* pe obiceai, câte 40 de bani de vită şi de iapă. Starostele să ieie stărostia câte un patronic de bou, vel căpitan de Coţmani câte un leu de cireadă, oamenii ce merg la otace câte un leu de cireadă, câte 2 potronici de cireadă călăraşii ce păzesc la trecătoare. Când se rup cârduri din cirezi şi fug să deie *colacul* la cine ar găsi boii, câte 2 lei de cârd; când s-ar răzli câte un bou sau câte doi boi, atunci vor da *pârcălăbie*, câte un leu de bou".

[71] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. XXII, p. 5–6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

iapă şi 90 bani noui de bou şi 60 bani noui de vacă, şi de alte vite mai mici 45 bani noui"[72]. Mai primea starostele şi *poclonul* vătafului de cărăuşi şi de chirigii[73]. *Vătăşia de cărăuş* şi de *chirigii* era de 3 bani de leu din soma chiriei. „Asemene şi carăle ce vor încărca vin de pe la podgorii şi sare de la ocnă, de vor fi cărăuşii streini dintr-altă ţară, să dea câte 3 bani de leu din soma chiriei, iar pământenii să nu să supere"[74]. Starostele mai avea venituri şi de la negustorii care veneau din Polonia, Ungaria şi Turcia la iarmaroacele ce se ţineau la Orăşeni[75].

În ianuar 1741, Grigore II Matei Ghica se înţelege cu Nicolae Potocki, comandantul polon de la frontieră, asupra ţinerii iarmaroacelor la Horodinca. Vor fi opt iarmaroace pe an: la Sf. Gheorghe, Duminica Mare, Sf. Nichifor, Sînpetru, Sf. Ana, Sf. Samoil, Înălţarea Crucii şi Sf. Dumitru. Fiecare iarmaroc va ţine câte 15 zile pe loc. Moldova va avea vămile obicinuite şi judecăţile şi toată orânduiala ce i se cuvine[76]. Starostii purtau de grijă şi de ţinerea iarmaroacelor şi de ordinea ce trebuia să domnească acolo[77].

Pe pământul nostru se ţineau iarmaroace,-la margine, la Orăşeni şi la Colacin. Despre ţinerea iarmaroacelor staroştii trebuiau să deie de ştire negustorilor de ţară şi străini[lor]. Satul Rarance era închinat la *staroste[le] de Cernăuţi*[78]. Afară de aceasta, mai primea starostele *răsura*, anume 5 bani de la fiecare leu încasat ca tribut[79]. Veniturile starostelui de Cernăuţi erau foarte importante. Stărostia Cernăuţilor avea, la 1774, suma de 5625 lei[80]. La Anul Nou, locuitorii Ţinutului Cernăuţi aduceau starostelui un poclon de 500 lei, numit *„vulpea Crăciunului"*[81]. Din aceste venituri, starostele trebuia să deie 500 de lei pe an logofătului, pe trei luni un şfert, câte 125 lei de şfert[82], 240

[72] *Ibidem*, p. 7–8.

[73] *Ibidem*, p. 28.

[74] *Ibidem*, p. 7.

[75] Idem, vol. V, p. 407–498 (din 1708): „...Pentru fiecare dugheană vor da proprietarului Ioan Paladi, biv *vel visiter*, negustorii din ţară, 15 bani, iar cei din Polonia, Ungaria şi alte părţi, 30; apoi negustorii trebuiau să deie obişnuitele venituri ale starostelui şi căpitanului acelui ţinut".

[76] *Ibidem*, p. 239 (252).

[77] *Ibidem*, p. 361 (1109): „Către starostele de Cernăuţi: iată acmu apropiindu-se vreme[a] iarmaroacelor, ce să se facă piste vară la otace; ... ce după cum a fost obiceiu de s-au făcut iarmaroace la Colacin; şi acum poroncim Domniei M(e) să s(ă) facă iarmaroace iarăşi acolo la Colacin şi trecătoare boilor acolo să fie; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 407 (10 mai 7216 = 1708); vol. VI, p. 239–240.

[78] Idem, vol. V, p. 153 (93).

[79] Splény, *op. cit.*, p. 62; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 330 (845): „Iată şi izvod de răsura tovarăşilor dumitale"; vol. XV, p. 167 (11): „Pentru casa răsurilor, câte un ban nou de toată vadra".

[80] [Gabriel von] Splény, *op. cit.*, p. 64.

[81] *Ibidem*, p. 62.

[82] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 158 (107): „Logofătul va lua 500 lei de la stărostia Cernăuţilor: banii solăritului după vechiul obiceiu, la Sf. Dumitru şi la sfârşitul lui decembrie".

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

lei lui vel căpitan de Coţmani, câte 20 lei pe lună şi 240 lui vel şătrar, câte 20 lei pe lună[83]. Şi armaşul primea 500 lei de la starostele de Cernăuţi[84]. Ca şi celelalte funcţii şi starostia de Cernăuţi se cumpăra cu bani şi se da celor ce plăteau mai bine. La cumpărarea slujbelor, la *protocălire*, logofătul primea 3 lei de pungă[85]. Şi starostele de Cernăuţi trebuia să plătească *protocălirea*.

Vel căpitan de Coţmani avea leafă 50 lei bani noi din răsurile starostelui de Cernăuţi la fieştecare şfert şi 240 lei bani noi din venitul starostelui de Cernăuţi, câte 20 lei pe lună[86]. Afară de asta, mai lua căpitanul de Coţmani 4 bani de tot carul ce venea din Ţara Leşască de încărca fân şi lemne şi le trecea peste hotar[87]; pentru fiecare bou sau vacă exportată, câte 4 bani şi câte 1 ban de mascur şi câte ½ ban de oaie[88]. Veniturile căpitanului de Coţmani erau de 800 lei[89]. *Solăritul*, adică darea pe sare, îl plăteau numai locuitorii Ţinutului Cernăuţi[90], pe când târgoveţii şi locuitorii din Roşiţa şi Horecea, situate pe teritoriul oraşului, erau scutiţi prin privilegii de această dare[91]. Târgoveţii, roşişenii şi horecenii plătesc *dijma locului* Schitului celui Mare din Ţara Leşască, iar celelalte corvezi le fac numai domnului[92]. Lucrări de utilitate publică, precum facerea şi repararea drumurilor, întreţinerea podului plutitor peste Prut; darea de provizii pentru caii şi curieri[i] domneşti, cai[i] de olac pentru soli[i] şi altele le făceau cernăuţenii numai domnului[93].

---

[83] Idem, vol. XX, p. 28.

[84] Idem, vol. V, p. 159: „Armaşul, 500 lei de la starostele de Cernăuţi"; vol. XX, p. 30: „Armaşul, 500 din stărostia de la Cernăuţi, câte 125 lei la şfert".

[85] Idem, vol. V, p. 158–159.

[86] Idem, vol. XXII, p. 37–38.

[87] *Ibidem*, p. 28.

[88] [Gabriel von] Splény, *op. cit.*, p. 63.

[89] *Ibidem*, p. 64.

[90] Solăritul Ţinutului Cernăuţi era de 550 de lei pe an şi se plătea marelui logofăt. Cf. Splény, *op. cit.*, p. 63.

[91] N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. II, p. 178 (27). Ion Teodor Callimachi întăreşte, la 1766, moldovenilor şi evreilor din Cernăuţi, precum şi locuitorilor din Horecea şi Roşiţa, privilegiile date de Matei Ghica, Constantin Racoviţă şi Scarlat Ghica, de a fi scutiţi de impozitul pe sare (solăritul); N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 415 (24 april 7259 = 1751); D. Werenka, *op. cit.*, 1897, p. 23.

[92] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 133 (22). 12 dec. 1762 – Grigore Ioan Vodă acordă „Schitului celui Mare din Ţara Leşească" vechile privilegii (din 1659), pentru untdelemn, scutire de goştină şi desetină şi 120 de lei din vamă; p. 134 (25): „Grigore Ioan Vodă ... aşişderea mai volnecim Domniea mea pe părinţii călugări, după cărţile domneşti ce mi-au arătat, să aibă a lua dejma de pe locul târgului Cernăuţului: din pâne, din ovăs, din mălai, din hrişcă şi din păpuşoiu şi din tot feliu de pâni; şi nimene din târgoveţi sau oricine ar fi să nu li se propească pânea, dejma; să poruncim Domniea mea starost, să împlineşti şi să-i supui ca să urmeze după cum poruncim"; p. 132: „...dejma locului târgului Cernăuţului este afierosită danie Schitului celui Mare, ce este în Ţara Leşască"; p. 558–559: „Anno 1659, a principe Moldavae Georgio Gika assignatae sunt ad fundationem huius monasterii decimae frumenti ad proventus civitatis Czernowicz, et assequentibus principus confirmatae"; D. Werenka, *op. cit.*, 1897, p. 26–30.

[93] F. A. Wickenhauser, *Bochotin*, p. 101–102.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Întreg pământul unui sat aparţinea de drept boierului, unei mănăstiri sau domnului. Ţăranul căpăta pământ cât îi trebuia pentru familie şi pentru vite. De asemenea, putea lua lemne gratuit din pădure cât îi plăcea, nu numai pentru trebuinţele sale, ci şi de vânzare. În schimb, ţăranul era obligat să deie proprietarului dijma din toate produsele şi câte 3 bani de fiecare stup de albine, să facă 12 zile de lucru pe an. Aceste zile pot fi schimbate în bani şi anume să plătească câte 2 lei pe an sau să care un stog de fân de 8 cară[94]. Fiecare preot plăteşte episcopului câte 4 lei pe an[95].

Partea veche a oraşului, unde se aflau casele diregătorilor, vama, bisericile, dughenele cele mari, crâşmele, se afla între biserica Sf. Paraschive, Biserica Adormirii, Piaţa Fântânii şi Sinagoga veche[96]. Clocucica e amintită selişte de sat pe la 1760[97]. Roşiţa şi Horecea erau sate aşezate pe pământul oraşului. Oraşul vechiu era aşezat pe coasta colinei ce se înclină uşor spre Prut şi era apărat de şanţuri largi şi adânci. Un astfel de şanţ ducea pe locul unde-i astăzi strada Sf. Treimi, până-n Prut şi apăra oarecum oraşul dinspre miazănoapte. În centrul oraşului se afla piaţa. De acolo ducea drumul spre răsărit la Iaşi; spre miazăzi apuca „drumul mare", care ducea spre Cosmin şi Cuciurul Mare şi apoi la Siretiu şi Suceava. Spre miazănoapte apuca drumul direct la vale spre Prut, unde se trecea râul pe un pod plutitor şi apoi drumul se unea cu drumul mare ce ducea de la Sniatyn peste Boian la Iaşi[98].

Pe la 1762 oraşul avea cam două sute de case, dar se aflau şi hanuri bune şi mari[99]. Casele erau de lemn, cu foişor înainte, cu acoperişul de şindilă, cu crestături în lemn la cerdac şi la poartă şi cu diferite podoabe de lemn pe acoperiş[100]. Sub case se afla pivniţa[101]. Pentru a se întemeia şi a se popula oraşul, se atraseră colonişti străini, evrei din Polonia. Acestora li s-au dat locuri virane în oraş să-şi construiască case şi să-şi deschidă prăvălii. Aşa a primit de la şoltuz şi consiliul orăşenesc, pe la 1765, un evreu, Israel, un loc aproape de „piaţa fântânii". Pe la 1782 trăia numai Laia, văduva acestuia[102].

---

[94] [Gabriel von] Splény, *op. cit.*, p. 65.

[95] *Ibidem*, p. 66.

[96] D. Werenka, *op. cit.*; Planul oraşului Cernăuţi.

[97] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VI, p. 132: „Selişte de satu ce se numeşte Clocuţca..."

[98] D. Werenka, *op. cit.*; Planul oraşului Cernăuţi, p. 169.

[99] Boscovich, p. 303.

[100] Cf. fig. 1 şi 8.

[101] D. Werenka, *op. cit.*, 1897, nr. 9, p. 36: „Oarecare Zamfira a vândut episcopului Calistru pământul casei împreună cu pivniţa; nr. 11: „Mazilul Ion Mitescu a vândut lui Mihalaki Cernievschi casa, grajdul şi pivniţa, cu 800 fl."; nr. 120; nr. 256: „Nicolae Dumitrescu a cumpărat casa, locul, prăvălia şi pivniţa"; „case, grajdiu, pivniţa"; N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VII, p. 224: „Ioan Cantacuzino, vist., avea o casă cu pivniţă din Târgul Cernăuţilor. Şerban Cantacuzino, biv vel medelnicer, cumpărase casa aceasta şi cu pivniţa în târg, în Cernăuţi, cu 60 lei, la 5 august, de la Lupul din Cernăuţi". Vezi şi N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. XXI, p. 261.

[102] D. Werenka, *op. cit.*, 1897, nr. 6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

La 1773 un alt evreu, anume David Israil, care pe timpul războiului ruso-turc venise din Hotin la Cernăuți și deschisese o crâșmă, căpătă și el un loc din partea șoltuzului și consiliului orășenesc[103]. La 1762 un alt evreu primește un loc pe lângă sinagoga veche[104]; tot în 1762 se încuiba în Cernăuți pe locul orașului și Șmul Israil[105]. Toți acești venetici evrei începură, la începutul dominației austriace, a-și germaniza numele, fie de teamă unei expulzări – ceea ce se întâmpla deseori – fie pentru a-și ascunde originea sau poate pentru a fi și pe placul nouei stăpâniri.

Așa David Israel își ia numele german de „Zürcher", Janker Lazar se numește pe nemțește „Kellhammer"; Schmull Israil ia porecla de „Vorhaus". Pe la 1772 starostele Stroiescul a dat Măriei Botezat un loc de casă[106].

După cum se vede și starostele avea dreptul să dăruiască din pământul orașului, fiind pământ domnesc, iar starostele reprezintă autoritatea domnului în ținut. În 1773 vedem că starostele Herescu poroncește primăriei să deie fostului șoltuz, Vasile Paladi, un loc ce se află astăzi în strada Universității[107]. Locurile virane în afară de raza centrului orașului puteau fi ocupate de oricine dorea să le lăzuească și să le cultive, prefăcându-le în pământ arabil sau în grădini. Așa-l vedem pe Nichita, odar pe la 1757, că a ocupat și a prefăcut în grădină un loc viran, aproape de reședința metropolitană[108].

Prețul pământului în centru orașului era relativ destul de mare. Casele cu locul în centru costă mult. George Ciuntuleac și-a vândut, în 1769, casa cu locul pe preț de 100 florini[109]; la 1778, Simion Umblătorul și-a vândut casa unui evreu cu 220 florini[110]; în 1761, Ioniță Mitescul și-a vândut casa unui evreu din Herța, Abraham Moise, cu 30 florini turcești[111]; în 1768 s-a cumpărat o casă cu loc, cu 30 de galbeni[112].

În primii ani ai stăpânirii străine, oamenii asupriți și îngrijorați își vând casele și locurile mai ieftin. Așa vinde, la 1782, contele Logotheti evreului Wolf Hildebrand casa cu locul numai cu 70 fl.[113].

Cismarul Johann Georg Hike cumpără, la 1781, casa cu o grădină mare, cu 90 florini 30 cruceri[114]. Șmul Iția, cu porecla germană Koenig, a cumpărat, în 1776, un loc de la Paraschița Dăscălița numai cu 38 fl.[115], iar

[103] *Ibidem*, nr. 34, p. 3.
[104] *Ibidem*, nr. 19, p. 38. Pe la 1782 trăia numai fiul acestui evreu, Iankel Lazăr.
[105] *Ibidem*, nr. 29, p. 40.
[106] *Ibidem*, 1898, nr. 173, p. 17.
[107] *Ibidem*, 1897, nr. 323, p. 35.
[108] *Ibidem*, nr. 384, p. 43.
[109] *Ibidem*, nr. 30, p. 41.
[110] *Ibidem*, nr. 34, p. 41.
[111] *Ibidem*, nr. 35, p. 41.
[112] *Ibidem*, nr. 40, p. 42.
[113] Idem, 1898, nr. 45, p. 1.
[114] *Ibidem*, nr. 49, p. 2.
[115] *Ibidem*, nr. 56, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Andrieş, fiul lui Dumitru Mihalescu, a vândut, la 1780, dascălului de dăscălie, Ioniţă Nedelcu, un loc numai cu 12 fl.[116]. Mazilul Vasile Braha, *„de ceia parte"* („von den jenseitigen Massilen", adică din Moldova), vinde brutarului Cazimir Falsier, la 1784, casa cu locul în centrul oraşului numai cu 50 fl.[117]. Andrei Formagiu vinde, la 1784, lui Toader Dobrowolsky casa cu locul, numai cu 60 fl.[118]. Pe baza Protocolului Pitzelli se pot urmări cu uşurinţă schimbările de proprietate şi posesiune în centrul oraşului şi se poate stabili şi timpul când românii deprinşi cu regimul patriarhal al domnilor noştri şi cu suzeranitatea tolerantă a turcilor, au fost metodic alungaţi din casele şi locurile lor[119], pe care, de grija nouilor împrejurări – venise o dominaţie străină, nemiloasă, cu cel mai intolerant sistem fiscal – au trebuit să le vândă pe preţuri de nemică sau neputând plăti dările, le-au lăsat şi oamenii au apucat lumea în cap; casele şi locurile lor au fost vândute de fisc la licitaţie[120].

Târgoveţii se ocupau cu meseriile şi cu comerţul. Prăvălii sunt amintite mai multe[121]. Toader Mustiaţa îşi adaoge titlul *negustor*[122]. Meseriile erau foarte variate; aşa sânt amintiţi croitorii[123], cojocarii[124], blănării[125], cuşmarii[126], care făceau, se vede, numai căciuli, giuvaergii[127], aproape toţi evrei sau nemţi, ciobotarii sau cismarii[128], olarii[129], brutarii[130], fabricanţii de săpun[131], pânzarii[132], covaci sau fierari erau ţiganii şi apoi nemţii[133], abagerii,

---

[116] *Ibidem*, nr. 57, p. 3.

[117] *Ibidem*, nr. 62, p. 4.

[118] *Ibidem*, nr. 67, p. 4.

[119] *Ibidem*, nr. 404, 405: „Casa preotului Dumitraş Suchopan şi a lui Ioniţă Vacumencu au fost luate de autorităţile militare".

[120] *Ibidem*, nr. 199, 381, 388, 401.

[121] *Ibidem*, nr. 95, p. 8; nr. 250, p. 26: Mayer Naftali, poreclit Hotinceanul, cumpără, pe la 1769, o casă cu loc şi cu prăvălie de la evreul Aron; nr. 120, p. 10: Nicolae Dumitrescu, cu soţia sa Maria, a cumpărat de la Georgi, fiul popei Ioan, casa, cu locul, prăvălia şi pivniţa.

[122] *Ibidem*, nr. 362, p. 40.

[123] *Ibidem*, nr. 55, p. 3 (Ienachi Croitoru); nr. 166 (Dimitrie Croitoru); nr. 365 (Dumitru Croitor).

[124] *Ibidem*, nr. 48, p. 1 (Simion Dumitrovici, cojocar); nr. 90 (Grigore Cojocar); nr. 115 (Ieniş Cojocar); nr. 220 (Constantin Cojocar); nr. 230 (Jeniş Cojocar); nr. 111 (Teodor Cojocar); nr. 112 (Iasco Cojocar).

[125] *Ibidem*, nr. 80, p. 6 (Toader Blanar, un cojocar); nr. 165 (Costin Blanar, un cojocar); nr. 338 (George Blanar).

[126] *Ibidem*, nr. 221, p. 22 (Constantin Cuşmar, blănar, „Kürschner").

[127] *Ibidem*, nr. 56, p. 3 (Schmull Itzig, giuvargiu).

[128] Idem, 1897, nr. 31, p. 41 (Ion Ciobotar); 1898, nr. 232 (Iuon Ciobotar); nr. 397 (Simion Ciubotar); nr. 4120 (Nicolae Ciobotar).

[129] Idem, 1898, nr. 175 (Teodor Olar); nr. 222 (Dumitru Olar); nr. 223 (Dumitru Olar); nr. 309 (Dumitru Olar, „ein Töpfer"); nr. 404 (Caterina Olăriţa).

[130] *Ibidem*, nr. 58, p. 3 (Andrei Dimitrie, „moldauischer Bäcker", plăcintar); nr. 62 (Cazimir Falsier, „Weissbäcker", franzelar); nr. 99 (Nedelcu Formagiu, „moldauischer Bäcker").

[131] *Ibidem*, nr. 81, p. 6 (Gottlieb Damm, săpunar).

[132] *Ibidem*, nr. 129, p. 12 (Vasile Pânzar).

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

care lucrau abale[134], butnarii, care făceau buți și poloboace[135], casapii[136], aparii[137], cei ce cară apă cu sacalele (sacagii), morarii[138], bărbierii[139], curelarii[140], muzicanții[141], care erau țigani, podarii[142].

La 1490 exista[u] în târgul Cernăuților două biserici, cu câte un popă [de] fiecare. Ștefan cel Mare constitu[i]e teritoriul Episcopiei de Rădăuți, confirmându-i stăpânirea peste 44 de sate din Ținutul Sucevei, pe care i le atribuise prin actul său de fundațiune Alexandru cel Bun, și dându-i în schimbul a 6 sate din acel ținut, care sate le dăruise cu învoirea episcopului Ioanichie de Rădăuți mănăstirii Putna, 6 sate în Ținutul Cernăuților, care să aparțină Episcopiei de Rădăuți, căreia îi vor da de acum înainte dajdea, pocloanele, gloabele și venitul bisericesc. Bisericile acestea din Cernăuți erau obligate să deie episcopului de Rădăuți: 1. o dajdie, o contribuție impusă și fixă; 2. pocloane sau daruri la anumite zile, de obicei la sărbători mari; 3. taxe de judecată în chestiunile ce le judeca episcopul și 4. o parte din venitul popilor sau al bisericilor[143]. Aceste biserici făcute din lemn au ars sau s-au nimicit cu timpul. E probabil că pe locul lor s-au înălțat mai târziu alte lăcașuri dumnezeiești. Un boier, Leca, care pe la 1768 era mort, a făcut biserica Sf. Paraschive[144], biserica s-a ruinat cu timpul și epitropii au reparat-o în anul 1779[145]. În apropierea acestei biserici era vama, de aceia s-a și numit biserica vămească. Biserica Adormirii sau Biserica Domnească[146] a fost făcută de Nicolae Mavrocordat, între anii 1709 și 1716. Ea sa afla în apropierea fântânii turcești.

Domnul Ioan Mavrocordat i-a creat și venituri, și anume a dispus la 1743 ca biserica să primească din veniturile vămii din Cernăuți câte 2 oca de unt de lemn pe lună și 30 drame de tămâie. Preoții acestei biserici erau scutiți de toate dările către domn, nu dau nici goștina, nici desetina. Afară de aceste

[133] *Ibidem*, nr. 133 (Mihalaki Țiganul); nr. 125 (Mitulsaki Chieraru).

[134] *Ibidem*, nr. 164 (Vasile Abager).

[135] *Ibidem*, nr. 200 (Ilina Botnărița).

[136] *Ibidem*, nr. 171 (Tanase Casap); nr. 388 (Ștefan Casap).

[137] *Ibidem*, nr. 179 (Mihai Apar).

[138] *Ibidem*, nr. 228 (Precop Cudla, morar); nr. 408 (Vasile Cerni, fiul lui Morar).

[139] *Ibidem*, nr. 258 (George Ciuntuleac, bărbier moldovenesc și poate același [menționat la] nr. 369); nr. 290 (Vasile Bărbierciuc); nr. 393 (George Bărbierciuc și același[i menționat la] nr. 406)

[140] *Ibidem*, nr. 307 (Ion Curelar).

[141] *Ibidem*, nr. 307 (Anghel Cioran și același[i menționat la] nr. 309).

[142] *Ibidem*, nr. 379 (Gligoraș Podar); nr. 384 (Nichita Bodar); nr. 413 (Prodan Podar).

[143] I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. I, p. 405–418.

[144] F. A. Wickenhauser, *Molda*, vol. IV, p. 142. Popa Simion vinde episcopului Dosoftei de Rădăuți casa, grădina, pivnița de lemn și fânațul de lângă biserica Sf. Paraschiva din Cernăuți („in der Cernäuz bei der Kirche des seligen Leca").

[145] D. Werenka, *op. cit.*, 1898, nr. 283, p. 30.

[146] *Ibidem*, nr. 53, p. 2: „die fürstliche Kirche genannt".

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Fig. 9. Biserica Sf. Nicolae

[a] luau ei de la fiecare vită vândută în Cernăuţi o taxă fixă şi anume 4 bani de la vânzător şi 2 bani de la cumpărător. În toată duminica casapii dau preoţilor acestei biserici câte o oca de carne. Biserica Sf. Nicolae e zidită în 1607 de starostele de pe atunci Stroiescul. Cimitire erau numai pe lângă Biserica Adormirii şi Biserica Sf. Nicolae. La 1742 sunt amintiţi popa Ignat şi Gligorie diaconul ca martori într-un act de vânzare (Coste Grama cu fii[i] vinde o silişte nepotului său Lupu Stroescu, pentru 200 galbeni, „de la Troian până la Nistru". Marturi: Andrei Talpă, Pintilii Barboţchi, Isac Cocoranul, Isac, „curierul domnesc din Cernăuţi", Popa Ignat, Gligorie diacon, Ştefan Unguran, „der Alexa Pirscu, mit 12 Burgern", Toader Goian – scrie Ionaşco)[147].

În secolul al XVIII-lea sunt pomeniţi mai mulţi preoţi. Pe la 1700 e amintit popa Lungul, bunicul popii Simion; acesta avea loc şi casă pe lângă biserica Sf. Paraschiva, unde era probabil şi preot[148]; protopopul Costaş semnează la 7 februar 1737 un act de vânzare; Gheorghe Pintei, târgoveţ, vinde lui Ioanichie, egumen de Horece, o poiană, împreună cu alţi 7 marturi[149].

[147] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 399: „Cernăuţi, 20 iunie 7150 (1642). Troian, şanţurile la Lenţeşti, unde a învins Ştefan cel Mare pe poloni, după lupta din Codrii Cosminului".

[148] F. A. Wickenhauser, *Molda*, vol. IV[1], p. 142–143.

[149] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 411, 7 februar 7245 (1737).

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

La 1747 e amintit Iuon Suchopan, socrul lui Constantin Paladi[150]; preotul Timoftei pe la 1750 a luat cu zestre, cu soţia sa Sanda, fi[i]ca preotului Suchopan, un loc foarte mare în oraş[151] (după cum se vede din Protocolul Pitzelli nr. 98); pe la 1760 şi 1768 e amintit preotul Vacumencu Gligoraş[152]; popa Simion, la 1762 şi la 1768[153]. Atât episcopul de Rădăuţi cât şi mănăstirile Putna, Horecea şi Schitul cel Mare din Galiţia[154] aveau case şi proprietăţi în oraş. Mănăstirea Putna avea în oraş, aproape de „piaţa fântânii", un loc şi 2 case; una dintre acestea era crâşmă arendată[155] în 1778 evreului Israel Leibel, care plătea mănăstirii 2 lei pe an arendă. Episcopul Dosoftei de Rădăuţi a cumpărat la 6 august 1768 casa, cu grădina şi cu pivniţa de lemn a popii Simeon, aproape de biserica Sf. Paraschive[156]. Mănăstirea Horecea stăpânea în oraş 3 case şi mai multe locuri virane şi o moară[157]. Schitul cel Mare avea o casă cu grădină în Cernăuţi[158].

Evreii, care după număr veneau în al doilea rând după români, aveau pe la începutul secolului al XVIII-lea o şcoală sau o casă de rugăciuni. La 1770 ruşii, care invadaseră Moldova, au prefăcut-o în cenuşă. La 1774, Divanul a permis comunităţii evreieşti să-şi reclădească şcoala. Comunitatea evreiască se numea *„cahal"* şi era condusă de un judecător de-al lor; ei aveau un rabin şi un haham[159].

Majoritatea populaţiei erau românii. Familii vechi din Cernăuţi erau Manciul[160], Murguleţ[161], Istratie, Cojocar, Cudla, Ciuntuleac, Futilă, Vereha, Pârciu, Ciuci, Ursuleac, Siretiuean, Dumitrescu, Costaş, Cozman, Voronca, mazilul Ion Mitescul.

---

[150] D. Werenka, *op. cit.*, 1897, nr. 32, p. 41.

[151] *Ibidem*, 1898, nr. 98, p. 8.

[152] *Ibidem*, nr. 259½, p. 27.

[153] F. A. Wickenhauser, *Molda*, vol. IV[1], p. 142.

[154] D. Werenka, *op. cit.*, 1898, nr. 319. Popa Simion a cumpărat locul de la Schitul cel Mare în 1768.

[155] Zamfira, soţia lui Toader Murguleţ, a vândut la 1729, august 10, casa şi cu pivniţa lui Antonie, episcop de Rădăuţi. Cf. F. A. Wickenhauser, *Molda*, vol. IV[1], p. 138; D. Werenka, *op. cit.*, 1897, nr. 8, p. 36; nr. 9, p. 209.

[156] F. A. Wickenhauser, *Molda*, vol. IV[1], p. 142.

[157] D. Werenka, *op. cit.*, 1898, nr. 151, 152, 152½, 153, 187 (moara).

[158] F. A. Wickenhauser, *Molda*, vol. IV[1], p. 184.

[159] D. Werenka, *op. cit.*, 1897, nr. 16: „...Iossel, judecătorul evreiesc"; nr. 28, p. 40; nr. 245, p. 25; nr. 23: „Israel Iossel, alter Rabiner"; nr. 28: „Kahal, Herschel Kokes, fost cahal".

[160] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. V, p. 402: „8 oct. 1661... Maria, fiica lui Manciul din Cernăuţi".

[161] F. A. Wickenhauser, *Molda*, vol. IV[1], p. 138 (pe anul 1729)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

III. 4. TABLOUL CU NUMELE PROPRIETARILOR DIN ORAŞUL CERNĂUŢI, PE LA ANUL 1787, ALCĂTUIT DUPĂ PROTOCOLUL ŞI PLANUL PITZELLI

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Preţul cumpărării
1.	Ioseph Weinekh, berar	a) căpătat cea mai mare parte b) o parte mică a cumpărat-o	1782	Guvern Freygang, şelar	Gratis 12 fl. 90 bani
2.	Ioseph Weinekh	Căpătat	–	Guvern	Gratis
3.	David Israel, cu numele german Zürcher	„	1773	Primărie	„
4.	Iossel Abatis, cu numele german Zoffinger	Cumpărat	Mai 1786	Balthasar Sedelmayer, şelar	38 fl.
5.	Isak Schmul Adamic, numele nemţesc Madera	Cumpărat la licitaţie	1786	Moştenitorii lui I. Lazar Israel	180 fl. 60 bsani
6.	Laia, văduvă după Iuda Israel	Moştenit de la bărbat, care l-a căpătat de la primărie pe la 1767	1785	Primărie (în 1767 căpătat)	Gratis
7.	Ioseph Monnschein	Cumpărat	Mai 1784	Evreul Chaim Iacob	315 fl.
8.	Mănăstirea Putna	Casa arendată lui Iossel Şmil cu 2 fl. pe an; acesta a dat-o lui Israel Leibel	Mai 1778	–	–
9.	Mănăstirea Putna	A cumpărat o parte de la Zamfira	–	–	–

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Prețul cumpărării
10.	Margareta, văduvă după Valentin Marschal, măcelar	A căpătat o parte din locul mănăstirii Putna	–	Guvern	Plătește anual arendă mănăstirii Putna
11.	Mihalaki Cernievschi, fost secretar moldovenesc	A cumpărat casa, grădina și pivnița	Iunie 1786	Ion Mitescul, mazil	800 fl.
12.	Percepția	„	25 sept. 1782	Evreul Sandel Moise	40 fl.
13.	Gerschen Poroch	Moștenită din moși strămoși	–	–	–
14.	Hillel Iankel	„	–	–	–
15.	Iudel Iacob, numele nemțesc Schmiedenauer	„	–	–	–
16.	Evreul Hercshel	Moștenită de la tatăl său	1767	–	–
17.	Schmull Israel, nemțește Vorhaus	Cumpărat	1749	Teodor Botoșanul, care a cumpărat locul de la Ion Voronca din Horecea	70 fl. bani turcești
18.	Selta, văduva lui Abraham Tschap	Moștenire de la bărbat, care a cumpărat-o [la] 1753 de la Gligoraș Cațavela cu 45 fl.	–	–	–
19.	Iankel Lazar, nemțește Kellhammer	Moștenit de la tatăl [său], care l-a căpătat la 1762 de la Primărie	–	–	–
20.	Ioseph Krulovsky, negustor de lumânări	Cumpărat	1777	Evreul Șmil, care l-a cumpărat de la Ion Roșca	–
21.	Itzig Iossel, poreclit Fenner	„	–	Sora lui Hana	100 fl.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Preţul cumpărării
22.	O casă a comunităţii evreieşti	Luată ca zălog	1778	De la fraţii David şi Leiser, fii[i] lui Morciu	Pentru 50 fl.
23.	Israel Iossel, rabinul cel bătrân	Cumpărat	1779	Căpitanul Teodor Herescul	80 fl.
24.	Isak Adanie Madera	Primit ca zestre	1784	De la socru-său Şmil Israel Vorhaus	–
25.	Iankel Scholem, nemţeşte Meringer	Căpătat	–	Comunitatea evreiască	–
26.	Itzig Iossel, nemţeşte Lederer, haham şi dascăl	Cumpărat	1776	Schmull	–
26½	Teodor Muntean	Cumpărat loc viran	1773	Constantin, fiul [lui] Simion Cismarencu	20 fl.
27.	Falk Moise, nemţeşte Kindsbruner	Cumpărat	1779	Mariuţa Ursuliasa	6 fl.
28.	Şcoala evreiască	Din timpuri vechi	–	–	–
29.	Schmull Israel, nemţeşte Vorhaus	Căpătat	1762	Primărie	–
30.	George Ciuntuleac, bărbier	Cumpărat	1769	Evreul Löbel Seide	100 fl.
31.	Iacob Lazar, nemţeşte Kellhammer	„	1744	Ion Ciobotar	–
32.	Vasile Paladi	Moştenită de la tatăl Constantin, fost şoltuz; acesta a primit-o ca zestre de la socru-său, popa Ion Suchopan în 1747	–	–	–
33.	Löbel Lazar şi Berl Lazar	Moştenire de la tatăl lor, mort de ciumă la 1770	–	–	–
34.	Zina, văduvă după Monich Iankel	Moştenit de la bărbat; acesta a cumpărat-o	1778	Simeon Umblător	220 fl.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Preţul cumpărării
35.	Abraham Moise	Cumpărat locul	1761	Ioniţă Mitescul	30 fl.
36.	Hersch Ieremias	„	1761	Ioniţă Mitescul	40 fl.
37.	Ilina, văduvă după Lupul Ungurean	Moştenit de la soţ	–	–	–
38.	Vasile Abager	A luat ca zestre casa şi grădina	–	Socru-său, Lupu Ungurian; acesta l-a cumpărat de la Ioniţă Căpăţină	–
39.	Andreas Serauer	Cumpărat	–	Ion Zama din Roşa	57 fl.
40.	Lazar Itzig Guttberg	„	1768	–	30 galbeni
41.	Moise Löbel Rottinger	„	1784	Evreul Ellik Lazar	140 fl.
42.	Chaim Iossel Buchholz	„	–	–	–
43.	Chaim David, giuvaergiu	„	–	Mordcho Iossel	30 fl.
44.	Iohann Birkenfeld	Luat ca zestre cu soţia, care e evreică botezată, fiica lui Isac	–	–	–
45.	Wolf Hildebrand, evreu	Cumpărat	1787	Contele Loghotheti	70 fl.
46.	Constantin Lupu, târgoveţ	„	–	Ion Formagiu	60 fl.
47.	Paraschiţa, văduvă după George Dascal	Căpătat	1757	Socrul ei, Iftimie Dascal	–
48.	Simion Dimitrovici, cojocar	Cumpărat	–	Nicolae Olar	48 fl.
49.	Iohann Hicke	„	1781	George Constantin	91 fl. 60 bani
50.	Mosco Marcus, giuvaergiu în Herţa	„	1788	Iohann Vogel	50 fl.
51.	Ioseph Stengel, servitor la primărie	„	1786	Georg Fischer	18 fl.
52.	Iohann Urban	„	1781	Michalko Kutschevsky, cismar	18 fl.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Preţul cumpărării
53.	Biserica Adormirei	–	–	–	–
54.	Paraschiţa, văduvă după George Dascal	Căpătat	1757	Socrul ei, Iftimie Dascal	–
55.	Maria, fiica lui Dumitraş, divorţată de soţul ei Ienachi Croitoru	Cumpărat cu soţul ei	1780	–	37 fl.
56.	Schmull Itzig Koenig, giuvaergiu	Cumpărat	1776	Paraschiţa Dăscăliţa	37 fl.
57.	Ioniţă Nedelcu, dascălul şcolii de pe lângă Biserica Domnească	”	1780	Andrieş, fiul lui Dimitrie Mihalescu	12 fl.
58.	Andrei Dimitrie, brutar moldovenesc	Căpătat ca dar de nuntă	1776	Fostul staroste Imboult	–
59.	Aparţine unui armean din Sniatyn	–	–	–	–
60.	Zacharias Isac Purtscher	Căpătat ca zestre	–	Socrul său Iossel Hersch	–
61.	Teodor Muntean	Cumpărat	–	George şi Toader Daviş	35 fl.
62.	Cazimir Falsier, brutar	”	1784	Mazilul Vasile Braha	50 fl.
63.	Mathias Marzinek	”	1786	Herschel Chaim	55 fl.
64.	Teodor Dobrowolsky	A cumpărat 2 prăvălii	1783	George Zaharie	330 fl.
65.	Cazimir Falsier	”	1783	George Zaharie	400 fl.
66.	Maria, văduva lui Solomon	Moştenit de la soţul ei; acesta a cumpărat-o de la Bulandra	–	–	–
67.	Teodor Dobrowolsky	Cumpărat	1784	Andrei Formagiu	60 fl.
68.	Selta, văduva lui Israel	”	1780	Ioniţă Dascal	82 fl.
69.	George Nedelcu	Moştenit de la tatăl [său], mort [la] 1767	–	–	–

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Prețul cumpărării
70.	Tanase Rizu	Cumpărat	–	Damian Holban, secretar moldovenesc	–
71.	Tanase Rizu	„	–	Evreul David Chaim	–
72.	Löbel Hersch Ferer	„	–	Evreul Şloime, fiul lui Iankel	–
73.	Peila, văduvă după Berl Löbel	Căpătat de la fiul ei, Iankel	–	–	–
74.	Berl Mechel	Cumpărat	–	Evreul Ellik Lazar	250 fl.
75.	Berl Mechel	„	–	Evreul Moise Lazar	–
76.	„	„	–	„	–
77.	„	„	–	„	–
78.	Thomas Woycikiewicz	„	1780, 1781, 1785	Paraschița Nedeleasa şi fii[i] ei, Ioniță şi George	–
79.	Franz Gross, croitor	„	1784	Benedict Gintzel	150 fl.
80.	Teodor Blanar, cojocar	Moştenit	1766	Tatăl său	–
81.	Gottlieb Damm, săpunar	Cumpărat	–	Toader Blanar	–
82.	Şcoala Normală	Cumpărată de Fondul Religionar	1784	Felicia Bartolozi	900 fl.
83.	Bartolomeus Adamberger, lăcătuş	Cumpărat	Faur 1787	Skavinschi, croitor	104 fl.
84.	Ion Calmuțchi, mazil în Călineşti	„	1783	Damian Holban	400 fl.
85.	„	„	„	„	–
86.	Sandul Ceşca	Moştenit	1747	Tatăl său	–
87.	Paraschița Dăscăliței	„	1773	Soțul ei	–
88.	Maria Dumitroaia	„	1781	Soțul ei	–
89.	Girschel Isac	Cumpărat	1785	Maria Dumitroaia	220 fl.
90.	Bogdan Axentie, armean din Sniatyn	Cumpărat	1785	Grigore Cojocar	242 fl.
91.	Löbel Herschel Ferer	Moştenit	–	Tatăl, care l-a cumpărat [în] 1767 [de la] Dimitrie Arnăutul	50 fl.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Preţul cumpărării
92.	Prăvălie în care se află administraţia financiară	Cumpărată	1784	Vasile Braha	50 fl.
93.	Casa Comandamanetul ui Militar	a)parte cumpărată b) parte dăruită	1780	a) Mănăstirea Horecea b) Căpitanul Toader Herescul	–
94.	Isak Mendel Lenzburger	Cumpărat	1776	Manole a Sandii şi sora lui Paraschiţa	195 fl.
95.	Christof Petrovici, armean din Horodenca	„	–	Evreul Löbel Isac	430 fl.
96.	Andreas Szörös	„	–	Mayer Herschel, Vasile Rezenka, Axenia Haragiu	200 fl.
97.	Franz Uhlrich	„	–	Isak Şmul, Adanie Madera	350 fl.
98.	Preotul Timoftei	Luat ca zestre cu soţia sa Sanda, moştenire de la tatăl ei	–	–	–
99.	Nedelcu Formagiu	Căpătat ca zestre de la socru-său Căpăţină	–	–	–
100.	Augustin v. Drohn	Cumpărat	1785	Boierul Ioniţă Strişca	280 fl.
101.	Ioseph Glabach, chirurg	„	1786	Adler	500 fl.
102.	Iacob Schaja Mintenach	Cumpărat	1779	Gligoraş, fiul Lupului	150 fl.
103.	Iankel Schaja Dittinger	Cumpărat [de] tatăl lui	–	Gligoraş	–
104.	Iohann Hack	Cumpărat	1781	Grigoraş Botezat	260 fl.
105.	Ioseph Weinekh	„	1786	Iohann Hack	500 fl.
106.	Constantina, văduvă după Benedict Gintzel	Moştenit de la soţul mort	–	–	–
107.	Ştefan Haivas	Cumpărat	–	Teodor Popovici	80 fl.
108.	Mihael Hladkolik, lăcătuş	„	1783	Evreul Iacob	55 fl.
109.	Mathias Prohaska	„	1786	Dumitraş Crivuleţ	58 fl.
110.	Teodor, fiul lui Constantin Mutul	„	1785	Unchiul său, Ioniţă Căpăţină	5 fl.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Prețul cumpărării
111.	Teodor Cojocar	„	1781	De la Biserica Domnească	70 fl.
112.	Iasco Cojocar	„	1779	Ion Sârbul	70 fl.
113.	Wenzel Kohl	Are casa de la soție și aceasta a cumpărat-o	–	George Coman	23 fl.
114.	Ion Rezencu	Răscumpărat	1779	–	20 fl.
115.	Ieniș Cojocar	Cumpărat	1784	Nedelcu Formagiu	24 fl.
116.	Franz Stadler	„	1784	Mihael Hladkolik	50 fl.
117.	Ion Sârbul	„	1767	Ștefan Ritzik	6 fl.
118.	Teodor Popovici	Cumpărat	–	Maria Andrișoia	25 fl.
119.	Iossel Abraham Kuttinger	„	–	Iossel Șmul	120 fl.
120.	Nicolae Dumitrescu	„	–	George, fiul preotului Ioan	170 fl.
121.	Mihael Fuchs	„	–	George Popovici	90 fl.
122.	Balthasar Sedelmayer	„	1786	Anton Gayer	150 fl.
123.	Israel Itzig Schmucker	„	1777	Ștefan Bumbac	40 fl. turcești
124.	Michael Clemenz, covaciu	„	1786	Ambrosius Specht	40 fl.
125.	Todosi Viesco Arnăutul	„	1772	Mihalaki Chieraru	15 fl.
126.	Adam Metzler	„	1786	Mathias Göschel	48 fl.
127.	Daniel Kontuseh	„	1786	Evreul Habasiewicz	42 fl.
128.	Brenndorfer Iohann	„	1786	Anton Czerniewsky; acesta de la Costache Porcilă	62 fl. și 60 bani
129.	Vasile Pânzar	Căpătat	1775	Primărie	–
130.	Cajetan Theodorovicz	Cumpărat	1778	Teodor Kaplinsky	80 fl.
131.	George Popovici	Căpătat	1778	Primărie	–
132.	Loc viran	–	–	–	–
133.	Mihalachi Țigan, fierar	Cumpărat	–	Miron Bacal	16 fl.
134.	Casa lui Iordache Bumbac, care a fugit în Moldova, neputând plăti birul				
135.	Georg Fischer	Cumpărat	1786	Andrei Ciuntuleac	28 fl.
136	Maria, soția lui Teodor Nedelcu	Are casa și grădina de la bărbat	–	–	–
137.	Franz Nievirovsky, servitor	Cumpărat	1787	Ion Ciuntuleac	40 fl.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Preţul cumpărării
138.	Ştefan Bumbac	Moştenire de la tată	1767	–	–
139.	Anița lui George Coman	Cumpărat	1786	Teodor Burla	3 fl.
140.	Teodor Burla	–	–	–	–
141.	Iliana, văduva Arnăutului	Moştenire de la soţ	–	–	–
142.	Ioana Rezenceasa, văduvă	„	–	–	–
143.	Rosalia, soţia lui Sigmund Ammerling	Cumpărat	1780	Ştefan Bumbac	60 fl.
144.	Preotul Teodor	„	1777	Constantin Kositzky	–
145.	Andreas Szörös	Cumpărat loc viran	1786	George Coman	3 fl.
146.	Ştefan şi Ion Nistor cu 4 surori	Moştenire de la tatăl lor, mort la 1767	–	Tatăl lor, Nistor Umblător	–
147.	Iacob Oroschovsky îşi face casă pe pământul familiei Nistor, cu învoirea acesteia.				
148.	George Pantaleon	Cumpărat	1786	Popa Dumitru; locul aparţinuse Mănăstirii Horecea	19 fl.
149.	Mănăstirea Horecea	„	1780	Constantin Kositzky şi soţia lui, Ilinca	150 fl.
150.	Catarina, văduvă după Ion Durduc	Moştenire de la tatăl	1772	–	–
151.	Mănăstirea Horecea	Cumpărat	1768	Ştefan Pitei	40 galbeni turceşti
152.	„	–	–	–	–
152½.	„	–	–	–	–
153.	„	–	–	–	–
154.	Catarina, soţia lui Ion Durduc	Moştenire	1772	Tatăl ei	–
155.	Ana, soţia lui Wenzel Havranek	Cumpărat de soţul ei	1780	Vasile, fiul lui Căpăţină	52 fl.
156.	Andreas Kleinlein, ciubotar	Cumpărat	1785	Iordachi Bumbac	50 fl.
157.	Grigore Căpăţină, numit şi Molniceanu	„	1775	Vasile, ginerele lui Bitzik	50 fl.
158.	Anton Fleckel	„	1786	Mathias Marzinek	195 fl.
159.	Paul Bihner	„	–	Popa Dumitru	30 fl.
160.	Ioniţă Căpăţină	„	1775	Panait Ştirbul	12 fl.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Preţul cumpărării
161.	Preotul Nicolae Simionovici	„	1782	Aniţa, soţia lui Mihalache Futilă	33 fl.
162.	Thadeus Turcul	„	1785	Andreas Szörosz	475 fl.
163.	Nicolae Pitei	„	1784	Sandel Tomiuc	48 fl.
164.	Andronache Sazonti	Casa cu locul fusese ipotecată de tatăl Vasile Abager	–	Sazonti a răscumpărat-o	–
165.	Costin Blanar, cojocar	Cumpărat	1781	Marin Cojocar	20 fl.
166.	Safta, soţia lui Dimitrie Croitoru	Moştenire de la bărbatul ei dintâi, Tudosie Futilă	–	–	–
167.	Iliana Călugăriţa, văduvă după Ştefan Ioniţă	Moştenire de la soţul mort în 1767	–	–	–
168.	Pantasi Ştirbul	Cumpărat	–	De la mai mulţi proprietari	–
169.	Stoian Ştirbul	Căpătat	1767	Socrul lui, Vasile Vichtig	–
170.	Constantin Wichtig	„	1763	Tatăl său	–
171	Ioniţă Wichtig	Cumpărat	1779	Pintelei, fiul lui Tanase Casap	10 fl.
172.	Teodor Wichtig	Căpătat	1780	De la primarul Nicolae Zaharia Grecu	–
173.	Maria Botezata	„	1772	Starostele Herescul	–
174.	Alexe Rusu	Cumpărat	1783	Precop Pinteac	–
175.	Teodor Olar	„	–	Nicolae Ungurean	1 fl.
176.	Iohann Schmer	„	1787	Iurie Rusu	15 fl.
177.	Lorenz Cucerca	„	1787	Aniţa Burloia, văduvă	30 fl.
177¼.	Hrihor Duşceac	Căpătat	1787	De la primărie	–
177½.	Dumitru Dymko	„	1787	De la primărie	–
178.	Genie Bucatar	„	1781	Guvern	–
179	Mihai Apar şi-a lăsat casa şi a fugit din cauza birului				
179¾.	Andrei Zappek	Căpătat	–	Primărie	–
180.	Mathias Habelka	Cumpărat	1787	Veronica Sturmin	28 fl.
181.	Dumitru Cusin	Moştenit	1782	Tatăl său	–

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Preţul cumpărării
182.	Teodor Cusin	„	1782	Tată [său]	–
183.	Alexandru Domnişor şi-a lăsat casa şi a fugit				
184.	Gligoraş Darie	Moştenit	1747	Tatăl său	–
185.	Iossel Şmul	Cumpărat	1782	La licitaţie	55 fl.
186.	George Dannberger	Căpătat	1784	Primărie	–
187.	Mănăstirea Horecea are o moară	Căpătată	–	Ştefan Veriga	–
188.	Franz Schilhan	Căpătat	1781	Guvern	–
189.	Dumitraş Sazonti	Cumpărat cu soţia Anita	1772	–	–
190.	Ioseph Hiebel	„	1786	Ioseplia Sübertin	–
191.	Andrei Rimcu	„	1787	Simeon, fiul lui Andrei	5 fl.
192.	Pintelei Darie	„	–	Veliciare Teodor	11 fl.
193.	Ştefan Surdu	„	1783	Popa Ilie din Boian	10 fl.
194.	Ion Pitei şi George Dimitrovici	„	–	De la mai mulţi proprietari	–
195.	Simion Petruşca	„	1774	Ştefan, fiul lui Petre Andrieş	–
196.	Christina Dadin	Moştenire	1786	Vasile Bendas	33 fl.
197.	Andrei Dimitrie	Moştenire	1767	Tatăl său	–
198.	Petre Grigoraş	„	1770	Tatăl său mort de ciumă	–
199.	George Moldovan a cumpărat la licitaţie publică casa şi locul de la Petre Moscal, care a fugit din cauza birului				
200.	Ilina Botnariţa	Cumpărat	1782	Bărbatul ei	–
201.	Anton Müller	Moştenire	1783	Hilarius Hillmann	30 fl.
202.	Iftinca Antoniasa	„	–	De la părinţi	–
203.	Iohann Schenkowsky locuieşte într-o colibă făcută pe pământul mănăstirii Horecea				
204.	Vasile Vezeteu	Moştenire	1767	Tatăl său	–
205.	Iossel Şmul	Cumpărat	1783	Evreul Mechel	–
206.	Ursachi Anastasi	„	1784	De la popa Vasile din Toporăuţi	5 fl.
207.	Ioseph Ruşişca	„	1784	Herschel Mechel	25 fl.
208.	Dumitraş Pantazi	Moştenire	–	De la tatăl său	–
209.	Ştefan Grigoraş Mihalescu	Cumpărat	1775	Vasile Soare	30 fl.
210.	Biserica Sf. Nicolae, făcută la 1607 de starostele Stroiescu				
211.	Metzger	Cumpărat o vie cu 100 butuci şi ogoare	1783	Teodor Matasar şi Teodor Muntean	15 fl.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Preţul cumpărării
212.	George Dimitrovici, numit şi Marchitan	Cumpărat	–	De la socru[l] său Alexandru Pitei şi cumnatul Nicolai Pitei	–
213.	Apostolachi Zamfir	Cumpărat	1786	Gavril Soare	40 fl.
214.	Nicolae Soare	Moştenire	1767	De la tatăl său	–
215.	Andrei Soare	„	„	„	–
216.	Grigore Sluhaico, fost vătaf de umblători	„	1747	Tatăl său	–
217.	Catarina, văduvă după Anton Weigelt	Moştenit de la bărbat, care l-a cumpărat	1779	De la Jeni Dimitrovici	52 fl.
218.	Anton Pasca	Căpătat ca zestre	1775	Socrul său Ştefan Rusu	–
219.	Thomas Weiss	Cumpărat	1781	George Constantinovici	6 fl.
220.	Constantin Cojocar	Moştenire	1737	De la tatăl său, mort în etate de 130 ani	–
221.	Nicolae Mayd	Cumpărat	1779	De la un moldovan, Constantin Cuşmar, un cojocar	30 fl.
222.	Sebastian Gilch	„	1786	De la un oarecare moldovan Dumitru Olar	15 fl.
223.	Caspar Hiller	„	1786	Olar Dumitru	30 fl.
224.	Niculai Dumitrescul	Moştenire	1767	Tatăl său	–
225.	Constantin Ursuleac	Are casă şi grădină de la fratele său, prăpădit la 1767, şi acesta de la tatăl Ursu Şerban	–	–	–
226.	Georg Stroble	Moştenire	1757	Tatăl său	–
227.	Sandul Mucha	„	–	Tatăl său	–
228.	Precop Cudla, morar	Cumpărat loc viran	–	De la cinci locuitori moldoveni din Cernăuţi	–
229.	Iohann Heinacker	Cumpărat	1782	Mucha Sandul	20 fl.
230.	Jenie Cojocar	Cumpărat	1778	Starostele Imboult	35. fl.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Preţul cumpărării
231.	Vasile Cudla	Moştenire	–	Tatăl său	–
232.	Ion Ciobotar	Cumpărat	1780	Ion, fiul lui Sdorovlei	4 fl.
233.	Alexandrul Cudla	Moştenire	1727	Tatăl său	–
234.	Caspar Hiller	Cumpărat loc viran	1784	Rosalia	–
235.	Vasile Ungurean, zis Baradarec	Cumpărat	1783	Damian	2 fl. 60 bani
236.	Zina, văduva lui Iacob Monetz	Cumpărat [de] soţul ei	1779	Simion	14 fl.
237.	Martin Faltes	Cumpărat	1783	La licitaţie publică de la Teinert	32 fl.
238.	Margareta, văduvă după Valentin Marcshal	Cumpărat [de] soţul ei, repect. tatăl	1785	Un moldovan cu numele Petre Harip	10 fl.
239.	Pavel Malinovsky a pus mâna, la 1785, pe un loc domnesc, fără să i-l fi dat cineva.				
240.	Nicola Szwiecovsky	„			
241.	Iacob Stanek	Cumpărat	1784	Ambrosius Specht	26 fl.
242.	Marişca, văduva lui Ollansky a pus mâna la 1785, împreună cu soţul ei, pe acest loc domnesc.				
243.	Iohann Plessel	Cumpărat	1786	Din averea lui Valentin Marschal	370 fl.
244.	Berl, fratele lui Samuel Iankel	Moştenit	–	Evreul Kötzel	–
245.	Cimitirul evreiesc se află, din timpuri vechi, pe acelaşi loc				
246.	Woycziech Ciobotar şi-a făcut casa pe un loc domnesc la 1786, fără să i-l deie cineva.				
247.	Nicolaus Fölker	Cumpărat	1786	La licitaţie publică	352 fl.
248.	Ioseph Lutz	„	1779	Evreul Solomon	300 fl.
249.	Iossel Şmul	„	1764	Iacob, fiul lui Hersch şi de la evreica Minka Iossel	–
250.	Mayer Naftali Hutaufer, numit şi Hotineanul	„	1769	Evreul Aron	60 fl.
251.	Ioseph Krulovsky	a) parte moştenit b) parte cumpărat	1779	a) socrul său b) Schmull Isak	–
252.	Mayer Lazaroy	Căpătat ca zestre	1764	Socrul său, Israel	–
253.	Abraham Mayer Hattner	Cumpărat	Februar[ie] 1787	George Matasar	145 fl.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Preţul cumpărării
254.	Moises Chaim Klingenau	„	Februar[ie] 1787	Moldovanul Ion Ciuntuleac	250 fl.
255.	Wolf Sorech Greiff	„	1731	Petre Cojocar	16 fl.
256.	Mayer Lazaroy, Berl Lazar, Löbel Moises	„	1785	Evreul David Lazar din Botoşani	500 fl.
257.	Simon Schmüll Wender	„	1755	Sandul Nepoţel	68 fl.
258.	George Ciuntuleac	Căpătat	1774	Tatăl său	–
259.	Vasile Ciuntuleac	„	1752	De la părinţi	–
259½.	Andrei Daşchievici, secretar moldovenesc	Cumpărat	–	Preotul Vacumencu Gligoraş, Iliana Ceşculeasa, Ilie Herescul	–
260.	Berl Isak Traechter	„	–	Berl Mechel	70 fl.
261.	Locot. v. Capedy	„	1786	1. Zeller Naftali 2. Srul Borek	363 fl. 90 bani
262.	Ioniţă Căpăţină	„	1758	George şi Andrei Caţavela	26 fl.
263.	Panaite Ceauş	Primit ca zestre	1771	Soacra sa Paraschiva	–
264.	Farmacia regimentului e situată, parte pe locul lui Ioniţă Zotta, parte pe locul evreului Brustfleck.				
264½	Panait Ştirbul	Cumpărat	1771	IEremia Hluşcu	11 fl.
265.	Benjamin Benjamin, evreu din Herţa	„	1762	Sandul Ceşca	30 fl.
266.	Mariuţa, soţia lui Lazar Haghiuţ	Căpătat	–	Socrul bărbatului dintâiu	–
267.	Lazar Grecu, cu doi fraţi, Constantin şi Mahalachi Grecu şi încă un frate	Au moştenit	–	Tatăl lor	–
268.	Moises Itzig	Moştenit	1770	Tatăl mort de ciumă	–
269.	Moises David Belroth	Cumpărat	1766	De la mai mulţi moldoveni	65. fl.
270.	Löbel Moises Bayer	a) parte căpătat b) parte cumpărat	–	a) de la tatăl său b) [de la] fratele său Lazăr	–
271.	David Moises Berner	Căpătat	1761	Tatăl său	–

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Preţul cumpărării
272.	Teodor Mitescul	a) parte căpătat ca zestre b) parte cumpărat	–	a) socrul lui Ştefan Zotta	–
273.	Ienakaki Zotta	Căpătat	1770	Tatăl său	–
274.	Iossel Simion Brustfleck a schimbat un alt loc cu Iossel Herschel				
275.	Pavel Aslan	Cumpărat	1781	Evreul Iper Simon	475 fl.
276.	Iacob Cojocar, zis Slusarovici	„	1785	Evreul Moises Noe	80 fl.
277.	Ignatie Antonovici, armean din Stanislau şi cu tovarăşul său Iacob Simonovici	„	1785	–	125 fl. turceşti
278.	Mihalachi Cernovsky, fost secretar moldovenesc	„	–	De la mai mulţi oameni	–
279.	Faica Lazar, văduva evreului Lazar	Cumpărat cu soţul ei	1756	Moişa David	60 fl.
280.	Lazar Moises	Moştenit	1775	Tatăl său Moises David	–
281.	Berl, văduva lui Solomon Moises	„	1775	De la soţul ei, care l-a cumpărat de mulţi ani de la un moldovan	–
282.	„	„	„	„	–
283.	Biserica Sf. Paraschiva				
284.	Franz Neunteufel	Cumpărat	1784	Episcopul Dosoftei	20 fl.
285.	Augustin Eisenbarth	„	1784	Episcopul Dosoftei Herescul	73 fl.
286.	Comenduirea Pieţii	„	1784	George Boşniag	150 fl.
287.	Vasile Paladi, fost primar moldovenesc	Căpătat ca zestre	1779	Cu soţia sa Smaranda	–
288.	Casa statului pentru un colonel	Cumpărat	–	1. George Boşniag 2. Toader Boşniag 3. Protopopul Atanasie	–
289.	Casa statului	„	–	1. Protopopul Atanasie 2. Evreul Moşcu	–

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Prețul cumpărării
290.	David Löba Wergel	„	1768	Vasile Bărbierciuc	15 fl.
291.	Benjamin Itzig Salter	„	1775	Diaconul Toader Verdiș	70 fl.
292.	Mathias Göschel	„	1784	Evreul Iossel Isak	111 fl.
293.	Herschel Moises Gerbel	„	Între 1777 și 1784	1. Preotul Simion Cocoran 2. Teodor Verdiș 3. Evreul Iossel Itzig	–
294.	Moises Lazar	„	1775	Preotul Simion Kipa	–
295.	Berl Moises Rohalten	„	1784	Löbel Moises	130 fl.
296.	Nicolaus Fölker	„	1784	Evreul Moises Mordohai	66 fl.
297.	Faiga, văduvă după evreul Weikelt	Cumpărat cu soțul ei de mulți ani	–	–	–
298.	Ioseph Hampel	Cumpărat	–	De la mai mulți oameni	–
299.	Anton Gatsch	Cumpărat	1785	Preotul Nicolai Simionovici	114 fl.
300.	Baltasar Sedelmeyer	„	30 mart[ie] 1787	Evreul Wolf Hildebrand	230 fl.
301.	Ion Popescul a căpătat casa și locul ca schimb pentru casa lui, rechiziționată de stăpânire în 1779.				
302.	Iohann Botezat, fiul lui Iacob	Cumpărat	1786	Evreii din Dorohoi, Panfil și Șmil Lazar	32 fl.
303.	Petre Serbenciuc	„	1784	Evreul Herschel	60 fl.
304.	Anna Maria Nesselbekin	„	1783	Ion Pitei	50 fl.
305.	Georg Rosswurm	„	1786	Evreica Rahela, [a]lui Isac din Botoșani	82 fl.
306.	Ambrosius Specht	„	1786	Anton Koller	70 fl.
307.	Anghel Cioran	„	1786	Moldovanul Ion Curelar	37 fl. 70 bani
308.	George Demetrovici	Cumpărat loc viran	–	Ion Pitei	20 fl.
309.	Dumitru Olar	Cumpărat	–	Anghel Cioran	22 fl.
310.	Ioseph Weinekh	„	–	Evreul David Srol	200 fl.
311.	Cazarma făcută pe pământ domnesc.				
312.	Magazia Regimentului se află pe pământ domnesc.				
313.	Caspar Rissinger	Cumpărat	1779	Mihalachi, secretarul birului	250 fl.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Preţul cumpărării
314.	Nicolaus Fölker	Cumpărat	1781	Fraţii: Ion, Nastasia şi Dochiţa Ciolocan	18 fl.
315.	Iohann Paul Vogel	„	–	La licitaţie, de la moştenitorii lui Stramer	289 fl.
316.	Georg Müller	„	1787	Benjamin Salter	36 fl.
317.	Iohann Paul Vogel	Cumpărat; cumpără încă o bucată	1781 1782	Evreul Piume Tot de la Piume	38 fl. 42 fl. 60 bani
318.	Vasile Paladi	Cumpărat	7 mai 1787	De la Ioan Maxemiuc şi Ştefan Haicu	50 fl.
319.	Dochiţa, văduvă după popa Simion, a moştenit locul de la soţul ei, mort la 1782; acesta l-a cumpărat, în 1768, de la Mănăstirea Schitul, cu 12 fl.				
320.	Spitalul militar se află, parte pe locul satului, parte pe locul cumpărat de la Ioniţă Vacumencu.				
321.	Manutanţa se află pe loc domnesc.				
322.	Cazarma a doua, făcută în 1783, se află pe loc domnesc.				
323.	Vasile Paladi a fost primar moldovenesc	Căpătat	1773	De la primărie, la ordinul starostelui Herescul	–
324.	Loc domnesc.				
325.	Magazia de praf, clădită la 1783 pe loc domnesc.				
326.	Cimitirul catolic se află pe loc domnesc.				
327.	Casa a statului „ „ „				
328.	Depozit de lemne pe „ „				
329.	Mathias Neumaister	Cumpărat	1784	–	45 fl.
330.	Leonte Dascal	Cumpărat	1785	Miron Popescul	60 fl.
331.	Preotul Athanasi Iohanowicz	Căpătat în urma unei zălogiri	1785	Ieremia Marcu	–
332.	Gafiţa Vacumenceasa a căpătat casa şi ceva lemn în schimb pentru locul ei, luat cu forţa în 1782 pentru a-şi face colonelul casă.				
333.	George Verdiş, cu rudele sale, face casa pe un loc viran şi părăsit în 1754.				
334.	D-na v. Stamsberg	Cumpărat	1782	Maria, fiica lui Caţavela	90 fl. 80 bani
335.	Vasile IEremiavici mazil, fost căpitan de frontieră	Moştenire	–	De la Caţavela	–
336.	Nicolae Dascal	Căpătat ca zestre	1771	Socrul său, Ieremia Marcu	–
337.	Heinrich Burghard	Cumpărat	1783	George Marcu	44 fl.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Preţul cumpărării
338.	Vasile Pantazi	„	1780	Sora-sa Anița, soția lui George Blanar	8 fl.
339.	Friedrich Rinne	„	–	Vasile Pantazi	125 fl.
340.	Şcoala moldovenească se află pe locul lui Vasile Ginea, cumpărat la 1782 cu 90 fl.				
341.	George Pitei	Loc viran, căpătat ca zestre	1772	Cu soția sa Ioana, fiica lui Pavel Petrula	–
342.	Mihai Arnăut	Căpătat ca zestre	1774	Socrul său, Ion Ungurean	–
343.	Teodor Gabora	„	1772	Socrul său, Ion Ungurean	–
344.	Ion Olar	„	1775	Socrul său, Mihai Boşniag	–
345.	Israel Schmull Ruff	Cumpărat	–	Din moştenirea lui Christoph Lomparder	17 fl.
346.	Vasile Strişca, mazil	„	1781	1.CaterinaVoitculea sa 2. Teodor Prepelița	100 fl.
347.	Temnița (închisoarea) se află pe locul cumpărat, la 1731, de Lazăr Grecu de la Soliman Paşa.				
348.	Diana Naranza a cumpărat casa cu grădina la licitație publică, din averea lui Franz Lederer.				
349.	Ion Scura Diacon	1. cumpărat 2. dăruit	1775 1783	Andrei Bucatariul Fraţii Stroescul	58 fl.
350.	Constantin Stroiescul cu 2 frați: Mihalachi şi Panait	Moştenit	1773	Tatăl Gligoraş Stroiescul care l-a cumpărat la 1740 de la Sanda, văduva lui Sandul Duca	–
351.	Cancelaria şi Curtea marțială se află, parte pe loc domnesc, parte pe locul dăruit de Stroiescul.				
352.	Contele Logotheti	Moştenire	1781	Tatăl lor	–
353.	Manoli Chiselița	Căpătat	1754	Socrul său	–
354.	Ioniță Hierac	„	–	De la părinți	–
355.	Teodor Mustiața	Cumpărat	1776	Costea Chirilescu, vameş	155 fl.
356.	George Zotta şi Mihalachi Ianoş	Moştenit Căpătat ca zestre	– –	Tatăl Ştefan Zotta Cu Todosica, sora lui George	–
357.	Teodor Mustiața	Cumpărat	1779	Duca Panait	1650 fl.
358.	„	„	„	„	–
359.	Michail Bernhard	Cumpărat	1782	Ion Drăginici	160 fl.
360.	Franz Stanek	„	1784	Evreul Herschel Iacob	52 fl.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Preţul cumpărării
361.	Iosef Weinek	Cumpărat 1) o parte 2) 2 stânjeni căpătat în dar	1786	Ilinca Hierac Ioniţă Hierac	170 fl. –
362.	Teodor Mustiaţa	Cumpărat	1786	Ion Sazonti	185 fl.
363.	Pasquale Chioffo şi Melchior Pellizaro	„	1785	Georg Fuchs	750 fl.
364.	Christoph Freigang	„	1781	Evreul Hirschel Iacob	110 fl.
365.	Dumitru Croitor	Căpătat ca zestre	1779	Socrul său, Nicolae Grecu	–
366.	Nicolae Grecu	Cumpărat 1) loc şi pomăt 2) grădină cu pomi	1754 1761	Teodor Ciuntuleac Moldovanca Aniţa Germăneasa	25 fl. 6 fl.
367.	Franz Uhlrich	Cumpărat	1786	Iohann Stemplovsky	180 fl.
368.	Cazarma a treia e făcută pe loc domnesc.				
369.	George Ciuntuleac	Cumpărat	1765	Lupa, fiica Cosmii	10 fl.
370.	Anton Czerniovsky	„	1786	De la moştenitorii lui Ilie Herescul	400 fl.
370½.	Moştenitorii lui Ilie Herescul	Moştenit de la tatăl lor, care a cumpărat acest loc viran	1772	De la Alexandru Scurei pentru 1 vacă şi 1 viţel	15 fl.
371.	Costachi Potlog	Moştenire	–	Părinţi	–
372.	Mănăstirea Putna	Cumpărat casa	1782	Costache Porcilă	100 fl.
373.	Andrei Zuluicu, poreclit Caragiu	A căpătat un loc mare	–	Tatăl său Simion; Andrei a murit şi a lăsat 4 fete; cea mai mare [era] Anastasia	–
374.	Moştenitorii lui Ilie Herescul au vândut casa protopopului Aftanasie; Ilie Herescul cumpărase această casă de la Cuciureanu.				
375.	Iliucă Cotiuşca	Moştenit	1757	Tatăl Teodor	–
376.	Moştenitorii lui Andrei Caragiu au un loc viran.				
377.	Iosef Wenzel	Cumpărat	1782	Ienache Ungurean	21 fl.
378.	Antonia, văduvă	„	1779	Georg Schmidt	6 fl.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Preţul cumpărării
	după Anton Mathias Czerny				
379.	George Cotiuşca	„	1785	Gligoraş Podar	20 fl.
380.	Vasile Moscal a cumpărat cu 4 fl., la 1786, casa şi locul lui Ştefan Surdul, care a fugit; primăria a fost vânzătoarea.				
381.	Vasile Rotaru a cumpărat, cu 6 fl. 30 bani, la 1787, casa şi locul lui Constantin Surdul, care a fugit; primăria a vândut.				
382.	Franz Nauman	Cumpărat	1781	Andrei Roşca	14 fl.
383.	Lupul Domnişor a moştenit locul viran, situat lângă şanţul cel vechiu, din părinţi şi din străbuni.				
384.	Nichita Podar şi-a făcut casa la 1757, pe un loc liber.				
385.	Maria Simionescu	Moştenire	–	De la părinţi	–
386.	Atanasie Costiuc	Căpătat	–	Din părinţi şi din străbuni	–
387.	Dominik Hackel	Cumpărat	1787	Baba Maria	49 fl.
388.	Ştefan Casap a cumpărat, la licitaţie publică, de la primărie, casa şi locul lui Damian Ungurean, care a fugit din cauza dărilor.				
389.	Andreas Kreutzmann	Cumpărat	1777	Evreul emigrant Schima	7 fl.
390.	Andrei Daşchievici, secretar moldovenesc	„	1776	Stavăr, fost căpitan	130 fl.
391.	Nicolae Hierescul	Căpătat ca dar	–	Unchiul său, căpitanul Teodor Hierescul	–
392.	Biserica Sf. Treimi a fost întemeiată la 1774, după declaraţiile protopopului Aftanasie şi a epitropilor George Bărbieru şi Panait Ştirbul.				
393.	Dimitrie Popovici	Moştenit şi o parte luat ca zestre	–	Tatăl său de la socrul său, Andrei Daşchievici	–
394.	Ioseph Lutz	Cumpărat	1781	Peter Mucha	150 fl.
395.	Ienache Chiseliţa	Moştenit	1762	Tatăl său	–
396.	Nicolae Dumitrescu, fiul căpitanului Vasile	Cumpărat	1768	Vasile Honcearec	80½ fl.
397.	Ion Ştefanovici a luat ca zestre casa cu grădina, cu soţia sa Ilinca, de la tatăl adoptiv, Simion Ciobotar.				
398.	Vasile Ginea	Cumpărat	1775	Ilie Haivas, arnăutul	9½ fl.
399.	Andreas Schobel	„	1787	Iacob Kellner, supraveghetorul vămii	50 fl.
400.	Dinul Ursuleac	„	1785	Nicolae Rusnac	27 fl. 100 bani
401.	Ioniţă Nistor a cumpărat casa cu grădina la licitaţie, de la Ion Grosu, care a fugit din cauza birului.				

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Nr. casei sau grădinii	Numele proprietarului	Modul cum a ajuns în stăpânire	Anul de când e proprietar	De la cine a cumpărat sau a dobândit locul	Preţul cumpărării
402.	Reşedinţa episcopală s-a început a se construi pe loc domnesc.				
403.	Nicolae Rusu	Cumpărat	1785	Caterina Olăriţa	1 fl. 90 bani
404.	Preotul Dumitraş Suchopan şi-a făcut casa pe un loc dat de primărie, deoarece casa lui fusese luată pentru ofiţeri.				
405.	Ioniţă Vacumencu şi-a făcut casa la 1782, pe un loc care nu i-a fost dat de nime[ni], deoarece casa lui fusese rechiziţionată de armată şi prefăcută în spital militar.				
406.	Ioseph Weinek	Cumpărat gradina cu pomăt	1787	George Matasar	32 fl.
407.	George Barbir	Cumpărat moara şi cu locul	–	Maria, căsătorită Mihalachi Czerniewsky	300 fl.
408.	Vasile Czerny, fiul lui Morar	Cumpărat	1783	Christian File	11 fl. 60 bani
409.	Nichita Previsnik	„	–	Toader, fiul lui Axenti	7 fl.
410.	Ioseph Weinek	Cumpărat moara	–	De la 1. Evreul Leser Lelița 2. Nicolae Ciobotar 3. Barbă Neagră	–
411.	Ioseph Weinek	Cumpărat	1781	Sebastian Stark	435 fl.
412.	„	„	„	„	„
413.	Prodan Podar şi-a făcut casa la 1784 pe pământ domnesc fără să i-l fi dat cineva				
414.	Andrei Daşchievici[1], secretar moldovenesc, a cumpărat acest loc, pe hotarul Clocucicăi, de la Maria, fiica lui Ivanco Baran, în 1776 şi de la Vasile Moscal în 1780, cu 36 fl.				

Din tabloul de mai sus se poate vedea că, la 1787, erau în Cernăuţi 414 case şi grădini.

Uşor putem afla, însă, cine erau proprietarii caselor şi locurilor la 1775, în timpul răpirii. Din 414 case, erau ale românilor cel puţin 232, 34 edificii aparţineau, la 1787, statului şi erau clădite fie pe locul românilor, fie pe loc domnesc, aşa că 266 case şi locuri se aflau, în 1775, în stăpânirea românilor, iar 76 case şi locuri erau ale evreilor şi rămăşiţa aparţinea altor naţii, armeni, greci, italieni ş. a.

La 1774 oraşul Cernăuţi avea 278 de familii, iar Roşa 111[2]. Pe la 1776 erau în Cernăuţi şi Clocucica: 2 boieri, 4 mazili, 10 popi, 48 ţărani, 18

[1] Amintit şi [în vol.] N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VII, p. 336: „Andrei Daşcovici, pisar ot Cernăuţi".

[2] D. Werenka, *Topographie* ..., p. 173.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

umblători, 18 arnăuţi şi 78 de barani; în Roşa erau: 5 mazili, 2 popi, 113 ţărani, 5 umblători, 1 arnăut şi 20 barani. La aceştia nu sunt număraţi negustorii, armenii, evreii şi ţiganii[3].

[3] *Ibidem*, p. 127.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

BIBLIOGRAFIE

Am alcătuit lucrarea de față, utilizând următoarele izvoare şi lucrări:

1. N. Iorga, *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*, vol. IV (1902), vol. V (1903), vol. VI (1904), vol. VII (1904), vol. IX (1905), vol. XI (1906), vol. XVI (1909), vol. XXI (1911), vol. XXII, (1913), vol. XXIII (1913)
2. N. Iorga, *Acte şi fragmente cu privire la istoria Românilor*, vol. I–III, 1895–1897, Bucureşti
3. N. Iorga, *Despre Cantacuzini, geneologia Cantacuzinilor, documentele Cantacuzinilor*, Bucureşti, 1902
4. N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, Bucureşti, vol. I (1902), vol. II (1903)
5. N. Iorga, *Documentele româneşti din arhivele Bistriţei*, Bucureşti, partea I (1899), partea II (1900)
6. N. Iorga, *Studii istorice asupra Chiliei şi Cetăţii Albe*, Bucureşti, 1899
7. N. Iorga, *Relaţiile Moldovei cu Polonia după documente nouă*, „Conv[orbiri] literare", [Bucureşti] XXXV, 1901, p. 324–352 şi p. 391–419
8. N. Iorga, *Istoria lui Ştefan cel Mare*, Bucureşti, 1904
9. N. Iorga, *Geschichte des rumänischen Volkes*, I Bd. (bis 1550), II Bd. (bis 1905), Gotha, 1905
10. N. Iorga, *Historie des Roumains de Bucovine*, Iassy, 1917
11. N. Iorga, „Revista istorică", [Bucureşti] anul I–XIV, [1915-1929].
12. [E.] Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria Românilor*, vol. I^2, II^2, supl. II, vol. I, vol. IV^1, [vol.] VIII, [vol.] X, [vol.] XI, [vol.] XII
13. N. Iorga, *Istoria comerţului românesc*, vol. I–II, Bucureşti, 1925
14. *Letopiseţele Moldovei şi Valahiei*, Edit. de M. Kogălniceanu, vol. I–III, Bucureşti, 1872–1874
15. Th. Codrescu, *Uricarul*, vol. III–XXIII, Iaşi, 1852–1895
16. I. Bogdan, *Vechile cronice moldovenesci până la Ureche*, Bucureşti, 1891
17. I. Bogdan, *Letopiseţul lui Azarie*, Bucureşti, 1909
18. I. Bogdan, *Documentele lui Ştefan cel Mare*, vol. I–II, Bucureşti, 1913
19. D. Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Trad. de Giorge Pascu, Bucureşti, 1923
20. Al. Papiu Ilarianu, *Tesaur de monumente istorice*, vol. I–III, Bucureşti,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

1863–1864
21. B. P. Haşdeu, „Arhiva istorică a României", Bucureşti, tom. I–III, 1865–1867
22. Cromer Martin, *De origine et rebus gestis Polonorum*, Ed. Basel, 1858
23. I. Nistor, *Die moldauischen Ansprüche auf Pokutien*, Wien, 1910. Extr[as] din „Arhiv für österreichische Geschichte", 101, Bd. I, Hälfte
24. I. Nistor, *Die auswärtigen Handelsbeziehungen der Moldau im 14., 15. und 16. Jahrhundert*, Gotha, 1911
25. I. Nistor, *Handel und Wandel in der Moldau bis zum Ende des 16. Jahrhundert*, Cernăuţi, 1912
26. Vasile Pârvan, *Alexăndrel Vodă şi Bogdan Vodă. Şapte ani din istoria Moldovei, 1449–1455*, Bucureşti, 1904
27. I. Ursu, *Relaţiile Moldovei cu Polonia până la Ştefan cel Mare*, Piatra Neamţ, 1900
28. I. Ursu, *Die auswärtige Politik des Peter Rareş, Fürst von Moldau*, Wien, 1908
29. I. Ursu, *Bătăliile de la Gwozdziec şi Obertin*, [în] „An[alele] Ac[ademiei] Rom[âne]", Secţ[ia] Istorie, Bucureşti, 1913
30. I. Ursu, *Petru Rareş*, Bucureşti, 1923
31. I. Ursu, *Ştefan cel Mare, domn al Moldovei*, Bucureşti, 1925
32. *Răpirea Bucovinei după documente autentice* (broşură anonimă), Bucureşti, Socec, 1875
33. A. D. Xenopol, *Istoria românilor*, vol. I–X, Iaşi, 1896
34. [Alfred von] Arneth, *Geschichte Maria Theresia's*, Bd. VIII, Wien, 1877, p. 463–533
35. [Ferdinand] v. Zieglauer, *Der Zustand der Bukowina zur Zeit der österreichischen Occupation*, Czernowitz, 1888
36. [Ferdinand] v. Zieglauer, *Geschichtliche Bilder aus der Bukowina*, Czernowitz, 1893
37. H. I. Biedermann, *Die Bukowina unter österreichischer Verwaltung*, 1775–1875, 2. Auflage, Lemberg, 1876
38. [Balthasar] Hacquet, *Physikalisch-politische Reisen durch die Dacischen und Sarmatischen Karpathen*, Nürnberg, 1790
39. D. Werenka, *Bukowina's Entstehen und Aufblühen*, I. Teil, Wien, 1892
40. D. Werenka, *Topographie der Bukowina zur Zeit ihrer Erwerbung durch Österreich*, Czernowitz, 1895
41. D. Werenka, *Urkundliche Nachrichten über die Städe „Cecina" und „Tschernowitz" im XXXIII (1897) und XXXIV (1898) Jahresbericht der gr. or. Ober-Realschule, Czernowitz* (numit Protocolul Pitzelli)
42. W. Schmidt, *Suczawa's historische Denkwürdigkeiten*, Czernowitz, 1876
43. F. A. Wickenhauser, *Bochotin oder Geschichte der Stadt Cernäuz und ihrer Umgegend*, Wien, 1874
44. F. A. Wickenhauser, *Molda oder Beiträge zur Geschichte der Moldau*

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

und Bukowina, Czernowitz, Bd. I–IV, 1881–1890
45. F. A. Wickenhauser, *Horecza*, Czernowitz, 1880
46. [Gabriel von] Splény, *Beschreibung der Bukowina, herausgegeb. von dr. I. Polek*, Czernowitz, 1893
47. Dr. I. Polek, *Historische Skizze von Czernowitz*, Extras din „Österreichisches Städtebuch", Wien, 1880
48. Dr. I. Polek, *Die Erwerbung der Bukowina durch Österreich*, Czernowitz, 1889
49. R. F. Kaindl, *Die Erwerbung der Bukowina durch Österreich*, Czernowitz, [1889]
50. R. F. Kaindl, *Geschichte von Czernowitz*, Czernowitz, 1908
51. Caro[l] Iakob, *Geschichte Polens*, vol. II–V, Gotha, 1863
52. E. Fischer, *Kozmin, [Ein Beitrag zur Geschichte des polmisch-moldauischen Konfliktes im Jahre 1497],* „Jahrb.[uch] des Bukowinaer Landesmuseums", X. Jahrgang, [1902]
53. *Die osterr.-ungar. Monarchie in Wort und Bild*, Band Bukowina, [1899]
54. *Gedenkbuch der römisch-kath. Pfarre zu Czernowitz*, übersetzt von dr. I. Polek, Czernowitz, 1890
55. Gh. Ghibănescu, *Surete şi izvoade*, vol. I–XIX, Iaşi, 1906–1927

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

RÉSUMÉ

L'Histoire de la ville de Cernăuți au temps de la Moldavie. En 1775 l'Autriche a ravi de la Moldavie superieure deux regions, à savoir Cernăuți et Suceava. La ville de Cernăuți était la capitale de la région du même nom. C'est ici qu'avaiet leur siège les autorités de la région le capitaine (*starostele* ou *căpitanul*), les douaniers, les secrétaries du staroste et le capitaine de Cernăuți, auquel était confiée la garde de la frontière de Pologne. Le bourg de Cernăuți fût fondé dans le voisinage et sous la protection de la forteresse Țețina, au gué du Prut où passait la grande route de commerce de Liov à Siretiu et à Suceava. Juqu'au 1 Avril 1457 on ne trouve pas mentionnés de „staroşti de Cernăuți", mais seulement de Țețina. Après 1450 on mentionne de plus en plus rarement Țețina et toujours plus Cernăuți. La vie historique de la ville commence dès le temps d'Alexandre le Bon. Le bourg croît et grandit bientôt et finit avec la temps par gouverner et dominer la forteresse. La richesse commerciale et la gloire guerrière comencent à couvrir aussi cette contrée. La ville était soumise directement au Prince Régnant. Le territoire de la ville s'étendait autre fois au delà du Prut où se trouvent de nos jours les villages de Moşi et Denisiuca. La ville ètait administrée par un maire nommè *şoltuz* (de Schultheisse), *voit* (de Vogt) ou *jude*, aidé de douze jures (juratus) ou *pârgari* (de Bürger = citoyens). Á leur charge était l'administration de la ville et l'ordre des affaires publiques; ils défendaient les intérêts de la ville devant le Prince Régnant et aux jurisdictions. Jls jugeaient les petites affaires, ils confirmaient l'èchange de propriètés, devant eux on faisait les ventes et les achats de terre. Mais la tâche principale des „şoltuzi" et des „pârgari" se rapportait plutôt au affaires seigneuriales. Leur autorité dans la ville était éclipsée par celle du „staroste". De même que le staroste ils recevaient ordre directament du Prince Régnant. Dans des questions importantes on ne pouvait rien faire sans consulter le „staroste". Dans des questions qui concernaient le territoire de la ville étaient consultés aussi des *„homes bons et vieux"*, ou les *jeunes et vieux citadins*. Les actes dressés et conclus devant les „şoltuz" et ses conseillers portaient le sceau de la ville avec l'inscription „La ville de Cernăuți". Les actes sont écrits par le „şoltuz" ou par un autre secrétaire. Sur le territoire de la ville de Cernăuți se trouvaient les villages de Roşița, Clocucia, Mănăstioara et Horecea. Á la tête des villages qui appartenaient à la ville étaient les *vornici*(maires) et les *juraţi* (jurés) les „vornici" et jutați" avaient des atributions judiciaries, ils vidaient les petits lifférends et avaient soin de lever les impôts. Les villagas situés dans les

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

contrées seigneuriales outre l'impôt habituel devaient aussi rendre certains services à la Seigneurie. Les citadins de Cernăuţi de même que les habitants de Horecea et de Roşiţa étaient dispensés du *„solărit"* (l'impot sur le sel.)

Les citadins s'occupaient de métiers et de commerce. On mentionne un grand nombre de boutiques ayant des caves. Les métiers étaient fort variés, ainsi sont mentionnés tailleurs, pelletiers (cojocarii, blanarii, cuşmarii), bijoutiers, cordoniers, potiers, boulangers, foiliers, forgerons, fabricants de bure, fonneliers qui faisaient des tonneaux et des futailles, bouchers, meuniers, barbiers, bourreliers, musiciens.

Il y avait trios églises á Cernăuţi; l'église St. Nicolas bâtie en 1607 par le staroste Stroescul, l'église seigneuriale ou de l'Assomption a été faite par Nicolas Mavrocordat entre 1709 et 1716 et l'église de St. Paraschive a été élevée par le boyard Leca. La majorité de la population qui possédait les meilleures maisons et contrés, étaient les Roumains. Outre les Roumains sont aussi mentionnés en grand nombre les Juifs qui avaient vers le commencement du XVII-éme siécle une synagogue. Au commencement du gouvernement étranger quelquesuns de ces Roumains qui avaient de bonnes maisons et de beaux jardins ont été chassés de leurs maisons et leurs propriétés par les autorités militaries autrichiennes, d'autres á cause des impôts trop pésants ont émmigré, dans les propriétés des autres, avec ou sans la permission des proprietaires, se sont installés des étrangers, d'autres, appauvris avec le temps, ont été poussés á la limite. De nos jours á peine dans les faubourgs de Cernăuţi subsite l'âme et la vie roumaine. La ville proprement dite porte un caractére tout á fait étranger; seulement ci et là on trouve dans quelques rues quelque vielle maison moldavienne.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

INDICE DE NUME

A

Abager, Vasile, 66, 72, 78
Abatis, Iossel, cu numele german Zoffinger, 69
Abaza, Ion, staroste de Cernăuți, 29, 39
Adamberger, Bartolomeus, 74
Adanie Madera, Isak, 71, 75
Adler, 75
Aftanasie, protopop, 87, 88
Albota, Toader, staroste de Cernăuți, 37, 38
Alecu, şoltuz, 54
Alexandru cel Bun, domnitor, 11, 18, 19, 35, 48, 66
Alexievici, Petru, 30
Amehlini, Vasile, 56
Ammerling, Rosalia, 77
Ammerling, Sigmund, 77
Anastasi, 44
Andireț, Petru, 53
Andreiaş (Andrieş), Petru, 53
Andrişoia, Maria, 76
Antioh Vodă, 28
Antoniasa, Iftinca, 79
Antonie, episcop de Rădăuți, 52, 68
Antonovici, Ignatie, 83
Apar, Mihai, 66, 78
Apostolachi, Zamfir, 80
Arbore, Luca, boier, 23
Arghirie, staroste de Cernăuți, 40
Armaş, Gheorghe, staroste de Cernăuți, 36, 41
Arnăut, Dumitru, 44
Arnăut, Mihai, 44, 86
Arneth, Alfred von, 92
Aron, 65, 81
Aron, Petru, domnitor, 20, 37
Artimon, egumen, 52, 53, 57
Aslan, Pavel, 83
Atanasie, protopop, 83, 84
August al II-lea, regele Poloniei, 31
Axentie, Bogdan, 74

B

Bacal, Miron, 76
Băcioc, Costea, staroste de Cernăuți, 38
Bahrin, vătaf, 38
Balița, 15
Balan, Teodor, 9
Balş, Ion, ban, 31
Bamat, Tomiță, 53
Baran, Iosif, 44, 53
Baran, Ivanco, 44, 89
Baran, Maria, 89
Barbă Neagră, 89
Bărbierciuc, George, 66
Bărbierciuc, Vasile, 66, 84
Bărbieru, George, 88
Barbir, George, 89
Barboțchi, Pintilii, 67
Barbovschi, Toma, 24

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Barnovschi, Miron, domnitor, 50, 51
Barnovschi, Toma, staroste, 37
Bartolozi, Felicia, 74
Bayer, Löbel Moises, 82
Bejan, Diaconul, 41
Beldiman, Ioniţă, căpitan, 45, 46, 47
Belroth, Moises David, 82, 83
Bendas, Vasile, 79
Benjamin, Benjamin, 82
Berner, David Moises, 83
Bernhard, Michail, 86
Biedermann, H. I., 92
Bihner, Paul, 77
Bilăi, staroste de Cernăuţi, 37
Birkenfeld, Iohann, 72
Bitzik, 77
Blanar, Aniţa, 86
Blanar, Costin, 65, 78
Blanar, George, 65, 86
Blanar, Teodor, 74
Blanar, Toader, 65, 74
Bobric, vătaf, 38
Bocăneţu, Al., 8, 9, 10, 11
Bocăneţu, Aspazia, 9
Bodar, Nichita, 66
Bogdan, Ioan, 7, 19, 21, 22, 35–38, 66, 91
Bogdan, fiu nelegitim al lui Alexandru cel Bun, 19, 20
Bogdan, fiul lui Ştefan cel Mare, 22, 24
Bogdan, Gheorghe, staroste de Cernăuţi, 38
Bogdan, voievod român, 15
Boldur, vornic, 21
Borek, Srul, 82
Bornemann, Anna, 7
Boscovich, Roger Joseph, 63
Boşniag, George, 83
Boşniag, Mihai,86
Boşniag, Toader, 83
Botezat, Grigoraş, 75
Botezat, Iacob, 84
Botezat, Iohann, 84
Botezat, Maria, 78
Botnariţa, Ilina, 66, 79
Botoşanul, Teodor, 70, 97
Brâncoveanu, Constantin, domnitor, 30
Braha, Vasile, mazil, 65, 73, 75
Bratul, boier, 17
Brenndörfer, Iohann, 76
Brustfleck, Iossel Simion, 82, 83
Bucatar, Genie, 78
Bucatariul, Andrei, 86
Buchholz, Chaim Iossel. 72
Buhăiescu, Ştefan, staroste la Cernăuţi, 33, 40
Buhuş, Ion, hatman, 31
Bulandra, 73
Bulbuc, Vasile, vornic, 53. 57
Bumbac, Iordachi. 76
Bumbac, Ştefan, 77
Burghard, Heinrich. 86
Burlă, 28
Burla, Teodor, 77
Burloia, Aniţa, 78

C

Calistru, episcop, 63
Callimachi (Calmaşul), Ion Teodor, 53, 62
Callimachi, Grigore 40, 52, 53, 58, 60

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Calmuţchi, Dumitraşco, staroste de Cernăuţi, 36, 45
Calmuţchi, Ion, 74
Cantacuzino, Dumitraşco, 27
Cantacuzino, Ienachi, 40, 42, 47
Cantacuzino, Ioan, vistiernic, 63
Cantacuzino, Iordache, staroste de Cernăuţi, 40
Cantacuzino, Şerban, 27, 63
Cantacuzino, Toma, 30
Cantemir, Constantin, domnitor, 27, 28
Cantemir, Dimitrie, domnitor, 7, 30, 35, 36, 91
Căpăţină, 75, 76
Căpăţină, Grigore, numit şi Molniceanu, 77
Capăţină, Ioniţă, 72, 78, 82
Căpăţină, Vasile, 77
Capedy, von, locotenent, 82
Cârjă, jitnicer, 37
Cârjă, Luca, 23
Carol al XII-lea, regele Suediei, 28, 30, 31
Casap, Pintelei, 78
Casap, Ştefan, 66, 88
Casap, Tanase, 66
Catargiul, Apostol, vel comis, 27
Caţavela, 70, 85
Caţavela, Andrei, 82
Caţavela, George, 82
Caţavela, Maria, 85
Cazimir al III-lea, regele Poloniei, 15, 20
Căzac, Dumitru, 55
Ceauş, Panaite, 44, 82
Cerni, Vasile, 66
Cernievschi (Cernovsky), Mihalaki, 63, 70, 83
Cernov, Alexandrina, 8
Cernuşca, Ioan, 53
Ceşca, Sandul, 74
Ceşculeasa, Iliana, 82
Chaim, David, 69, 72, 74
Chaim, Herschel, 73
Chaim, Moises, 82
Chelariu, Traian, 8
Chieraru, Mihalaki, 76
Chieraru, Mitulsaki, 66
Chighiciu, Apostol, 29
Chioffo, Pasquale, 87
Chirilescu, Costea, 47, 86
Chiseliţa, Ienache, 88
Chiseliţa, Manoli, 86
Cijmar, Vasăl, 55
Cilibiu, mare logofăt, 52
Ciobotar, Ion, 65, 71, 81
Ciobotar, Nicolae, 65, 89
Ciobotar, Simion, 65, 88
Ciobotar, Woycziech, 81
Ciolocan, Ion, 85
Ciolcan, Nastasia, 85
Ciolocan, Dochiţa, 85
Cioran, Anghel, 66, 84
Ciprian din Kiev, mitropolit, 15
Cismarencu, Constantin, 71
Cismarencu, Simion, 71
Ciubotar, Simion, 65
Ciuci, familie, 68
Ciuci, Ion, 51
Ciuci, Teodor, 55, 56
Ciuciu, Ion, 57
Ciuntuleac, familie, 68
Ciuntuleac, Andrei, 76
Ciuntuleac, George, 87, 65, 66, 71, 82
Ciuntuleac, Ion, 76, 82
Ciuntuleac, Teodor, 87

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Ciuntuleac, Vasile, 82
Clemenz, Michael, 76
Clumaş, Panteli, staroste de Cernăuţi, 41
Cocoran, Simion, 84
Cocoranul, Isac, 67
Codrescu, Th., 17, 38, 39, 54–56, 91
Cojocar, familie, 68
Cojocar, Constantin, 65, 80
Cojocar, Grigore, 65, 74
Cojocar, Iacob, numit şi Slusarovici, 83
Cojocar, Iasco, 65, 76
Cojocar, Ieniş (Jeniş, Jenie), 65, 76, 81
Cojocar, Marin, 78
Cojocar, Petre, 82
Cojocar, Teodor, 65, 76
Coman, George, 76, 77
Coman, Anița, 77
Condrațchi, 26
Constantin, George, 72
Constantin, Nicolae, staroste de Cernăuţi, 36, 40, 80
Constantinovici, George, 80
Corvi, Ioniță, preot, 52
Cosman, Arsenie, bil şoltuz, 54, 55
Costache, Vasile, ban, 52
Costaş, familie, 53, 68
Costaş, protopop, 67
Costaşcu, protopop, 53
Costea, boier, 17
Costea, epitropul lui Alexandrel Vodă, 20
Costel, vameş la Cernăuţi, 47
Costin, Nicolae, staroste de Cernăuţi, 40
Costin, Velişco, hatman, 27
Costiuc, Atanasie, 88
Cotiuşca, George, 88
Cotiuşca, Iliucă, 87
Cotiuşca, Teodor, 87
Cozma, Vasile, 53
Cozman, Arsenie, şoltuz, 56
Cozman, familie, 68
Cracalia, Dumitru, 50
Cracalia, staroste de Cernăuţi, 37, 50
Cracalie, staroste, 38, 55
Cracalie, Constantin, diac, 50
Cracalie, Grigoraş, 42, 43
Crivuleț, Dumitraş, 75
Croitor, Dumitru (Dimitrie), 65, 78, 87
Croitoru, Ienachi, 65, 73
Croitoru, Safta, 78
Cropotov, 29
Crupenschi, Vasile, staroste de Cernăuţi, 40
Cucerca, Lorenz, 78
Cuciureanu, 87
Cudla, familie, 68
Cudla, Alexandru, 81
Cudla, Precop, 66, 81
Cudla, Vasile, 81
Cupar, Alexandru, staroste de Cernăuţi, 38, 41
Curelar, Ion, 66, 84
Cusin, Dumitru, 79
Cusin, Teodor, 79
Cuşmar, Constantin, 65, 80
Czerniewsky, Anton, 76
Czerniewsky, Maria, 89
Czerniewsky, Mihalachi, 89
Czerny, Anton Mathias, 88
Czerny, Antonia, 89
Czerny, Vasile, 89

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

D

Dadin, Christina, 79
Damian, 81
Damm, Gottlieb, 65, 74
Dannberger, George, 79
Darie, 41
Darie, Gligoraș, 79
Darie, Pintelei, 79
Dascal, George, 72, 73
Dascal, Iftimie, 72
Dascal, Ioniță, 73
Dascal, Leonte, 85
Dascal, Nicolae, 85
Dascal, Paraschița, 64, 74
Dascălul, Ioan, 57
Daşchievici, Andrei, 44, 82, 88, 89
Daşcovici, Andrei, 89
Daviş, George, 73
Daviş, Toader, 73
Deczi, Czimor, 49
Demetrovici, George, 84
Despot Vodă, 49
Diacon, Alexandru, 52, 53
Diacon, Gligorie, 56
Dimitrie, Andrei, 65, 73, 79
Dimitrovici, George, 72, 79, 80
Dimitrovici, Jeni, 80
Dimitrovici, Simion, 72
Dittinger, Iankel Schaja, 75
Dobrowolsky, Teodor (Toader), 65, 73
Dobruş, şoltuz, 54, 56
Dochița, 85
Domnişor, Alexandru, 79
Domnişor, Lupul, 88
Dosoftei, episcop de Rădăuți, 66, 68, 83
Drace, Ilie, staroste de Cernăuți, 38, 41
Dracea, Iuraşco, staroste de Cernăuți, 37, 38, 49, 55, 56
Drăginici, Ion, 86
Dragul, succesorul lui Sas, voievod, 15
Drăguțescul, Ilie, serdar, 27
Drohn, Augustin von, 75
Duca, Sanda, 86
Duca, Sandul, 86
Dumitraşcu, Calmaşul, staroste de Cernăuți, 39
Dumitraşcu, hatman, 36, 39
Dumitrescu, familie, 68
Dumitrescu, Maria, 44
Dumitrescu, Nicolae, 44, 63, 65, 76, 88
Dumitrescu, Vasile, 46
Dumitrescul, Niculai, 80
Dumitroaia, Maria, 74
Dumitrovici, Simion, 65
Durduc, Catarina, 77
Durduc, Ion, 77
Duşceac, Hrihor, 78
Dymko, Dumitru, 78

E

Eisenbarth, Augustin, 83
Enakaki (Ienacachi), Milu (Millo), staroste de Cernăuți, 40
Eremia, şoltuz de Cernăuți, 38, 49, 56
Eustratie Dabija Vodă, 38

F

Faica, Lazar, 83
Falsier, Cazimir, 65, 73

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Faltes, Martin, 81
Ferer Löbel, Hersch, 74
Filcea, diac, 38, 56,
File, Christian, 89
Firley, 22
Fischer, Georg, 72, 76
Fischer, E., 93
Fleckel, Anton, 77
Fliondor, Şerban, 42
Florescu, Ion, 51, 56, 57
Florescu, Pintelie, 51
Fölker, Nicolaus, 81, 84, 85
Formagiu, Andrei, 65, 73
Formagiu, Ion, 72
Formagiu, Nedelcu, 65, 75, 76
Frătiţă, căpitan de Fălciu, 26
Freigang, Christoph, 87
Freygang, şelar, 69
Frideric August I, guvernator al Poloniei, 22
Froicu, Petre, 8
Fuchs, Georg, 87
Fuchs, Mihael, 76
Futilă, familie, 52, 68
Futilă, Aniţa, 78
Futilă, Costaş, 53, 56
Futilă, Ioan, 53
Futilă, Mihalache, 53, 78
Futilă, Simion, 53
Futilă, Ştefan, 53
Futilă, Todosie, 53, 78

G

Gabora, Teodor, 86
Gatsch, Anton, 84
Gavriil, mitropolit, 52
Gavriil (Gavrilaş), staroste de Cernăuţi, 37, 38, 41, 50, 51
Gayer, Anton, 76
George, staroste de Cernăuţi, 37, 51
Gerbel, Herschel Moises, 84
Germăneasa, Aniţa, 87
Gheorghe, staroste de Cernăuţi, 37, 40, 41, 48
Gheorghe Rákóczy al II-lea, principe, 26, 27
Gheorghiţă, paharnic, 31
Ghibănescu, Gh., 37, 38, 54, 56, 93
Ghica, Scarlat, 62
Ghirai, Devlet, 30
Gilch, Sebastian, 80
Ginea, Vasile, 86, 88
Gintzel, Benedict, 74, 75
Gintzel, Constantina, 75
Girschel, Isac, 74
Giurescu, Constantin C., 7
Glabach, Ioseph, 75
Gligorie, diacon, 67
Goian, mazil, 42, 43
Goian, Toader, 56, 67
Göschel, Mathias, 76, 84
Grama, Coste, 67
Grămadă, Nicolae, 9
Grec, Nicolae, şoltuz, 54, 57
Grecu, Constantin, 82
Grecu, Lazăr, 82, 86
Grecu, Mihalachi, 82
Grecu, Nicolae Zaharia, 78
Grecu, Vasile, 8
Greiff, Wolf Sorech, 82
Grigoraş, şoltuz, 56
Grigoraş, staroste de Cernăuţi, 41
Grigoraş, Petre, 79
Grigore Ghica, domnitor, 32, 36, 37, 40, 53, 60
Grigore II Ghica, domnitor, 32, 39,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

53, 61, 62
Grigore Ioan Vodă, 53, 62
Grigore Vodă Callimachi, 40, 52, 53, 58, 60
Grigore, mitropolit, 37
Grimacz, Ioannes, 35
Grincovici, 37
Gross, Franz, 74
Grosu, Ion, 88
Grudzinski, 31
Grumaz (Grumeza), Ion, staroste de Cernăuţi, 36, 37
Gylloenbraeck, general suedez, 29
Gyulafi, Lester, 49

H

Hăbăşescul, Grigore, serdar, 26
Habasiewicz, 76
Habelka, Mathias, 79
Hack, Iohann, 75
Hackel, Don[illegible]k, 88
Hacquet, Baltnasar, 92
Haghiuţ, Lazar, 82
Haghiuţ, Mariuţa, 82
Haicu, Ştefan, 85
Haivas, Ilie, 44, 88
Haivas, Ştefan, 75
Halipliul, Ienachi, staroste de Cernăuţi, 39
Hampel, Ioseph, 84
Hana, 70
Hâncul, Ştefan, căpitan, 45
Hans, secretar din Liov, 48
Haragiu, Axenia, 75
Harip, Petre, 81
Haşdeu, B. P., 16, 36–38, 41, 47, 54–56, 92
Havranek, Ana, 77
Havranek, Wenzel, 77
Heinacker, Iohann, 81
Heppner, Harald, 7
Herescu, staroste, 35, 41
Herescul, Dosoftei, episcop, 83
Herescul, Ilie, staroste de Cernăuţi, 36, 41, 64, 78, 82, 87
Herescul, Teodor, căpitan, 44, 46, 71, 75
Hersch (Herschel, Hersche), 7[illegible], 81, 84
Hersch, Ieremias, 72
Hersch (Herschel), Iossel, 73, 83
Herschel, Kakes, 68
Herschel, Mayer, 75
Hicke, Iohann, 72
Hiebel, Ioseph, 79
Hierac, Ilinca, 87
Hierac, Ioniţă, 86, 87
Hierescul, Nicolae, 88
Hierescul, Teodor, 88
Hike, Johann Georg, 64
Hildebrand, Wolf, 64, 84, 72
Hilip, 53
Hillel, Iankel, 70
Hiller, Caspar, 80, 81
Hillmann, Hilarius, 79
Hladkolik, Mihael, 75, 76
Hluşcu, Alexa, 82
Hluşcu, Ieremie, 82
Hmil, 26
Hodco, pârcălabul Ţeţinei, 17
Holban, Damian, 74
Holovca, Gligoraş, 53
Holovca, Teodor, 53
Holoveţ, Pintelei, vornic din Horecea, 57
Honcearec, Vasile, 88

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Hotineanul, 81
Hrisoscol, staroste de Cernăuţi, 36, 39, 44
Hristea, jitnicer, 29
Hrom, Constantin, căpitan, 45, 46
Hupca, Nicolae, 53
Hurmuzaki, Eudoxiu, 38

I

Iablonowski, general polon, 27
Iacob, Iudel, cu numele german Schmiedenauer, 70
Iagello, Vladislav, principe al Lituaniei, 15
Iamandi, Ion, jitnicer, 31, 40
Iamandi, Toma, boier din Lenţeşti, 54
Iancu Vodă, 19, 37
Iani, staroste de Cernăuţi, 39
Ianoş, Mihalachi, 86
Iaţencu, Rodica, 12
Ienachi, staroste, 39, 42
Ignat, preot, 56, 67
Iliaş, staroste de Cernăuţi, 40
Ilie Vodă, 19
Imbo (Imboult, Imbs), staroste de Cernăuţi, 41, 47, 73, 81
Ioan Albert, regele Poloniei, 21, 22
Ioanichie, egumen de Horece, 53, 67
Ioanichie, episcop de Rădăuţi, 66
Iohanowicz, Athanasi, preot, 85
Ionaşcu, şoltuz de Cernăuţi, 56, 57
Ioniţă, Ştefan, 76
Iordache, mare paharnic, 38, 40, 43, 45
Iorga, Nicolae, 7, 16, 19, 26–28, 31, 33–58, 61, 67, 68, 89, 92
Iossel, Israel, 68, 71, 84
Iossel, Itzig, cu numele german Lederer, 71
Iossel, Itzig, numit şi Fenner, 70
Iossel, judecător evreiesc, 68
Iossel, Minka, 81
Iossel, Mordcho, 72
Iossel, Şmil, 76, 79, 81
Israel, David, cu numele german Zürcher, 69
Istratie, familie, 68
Iuraşcovici, George, 38
Iuraşcovici, Onciul, staroste de Cernăuţi, 38
Iusiperico, Petraş, 53
Ivaneş, 37
Ivaşcu, fiul lui Petru Muşat, 17

J

Jal, Cârste, 55
Jerescu (Herescul), Ilăp (Hilip), diac de visterie, 35
Jora, Antioh, logofăt, 31

K

Kaindl, Raimund Friedrich, 7, 93
Kaplinsky, Teodor, 76
Kellner, Iacob, 88
Kiovski, voievod polon, 31
Kipa, Simion, preot, 84
Kleinlein, Andreas, 77
Klingenau, Moises Chaim, 82
Kogălniceanu, Enaki, 33, 91
Kogălniceanu, Mihail, 18, 91
Kohl, Wenzel, 76

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Kokes, Herschel, 68
Koller, Anton, 84
Kontuseh, Daniel, 76
Kositzky, Constantin, 77
Kötzel, 81
Kreutzmann, Andreas, 88
Krulovsky, Ioseph, 70, 81
Kulikowski, Misko, 48
Kutschevsky, Michalko, 73
Kuttinger, Iossel Abraham, 76

L

Laurenție (Lorenț), staroste de Cernăuți, 39
Lazar Guttberg, Itzig, 72
Lazar, Berl, 71, 82
Lazar, David, 82
Lazar, Ellik, 72, 74
Lazar, Iacob (Iankel), cu numele german Kellhammer, 64, 70, 71
Lazaroy, Mayer, 82
Leca, boier, 66, 95
Lederer, Franz, 71, 86
Lefter, Gheorghe, staroste de Cernăuți, 40, 42
Lența, Dimitrie, 41
Lenzburger, Isak Mendel, 75
Les, 55
Leser, Lelița, 89
Leul, 21
Lipcan, Ilie, 53
Loghin, Constantin, 9
Logotheti, conte, 64, 86
Lomoș, Vasile, 53
Lomparder, Christoph, 86
Luca, Ștefan, logofăt, 30
Luceac, Ilie, 8
Luchi, Iordachi, paharnic, 44
Luchi, Petru, paharnic, 44
Ludovic cel Mare, regele Ungariei, 15
Lungul, preot, 67
Lupu, Constantin, 72
Lupu, Vasile, 51
Lutz, Ioseph, 81, 88

M

Macri, Dumitru, staroste de Cernăuți, 32, 36, 39, 42
Madera, Adanie, 71, 75
Malinovsky, Pavel, 81
Manciul, familie, 68
Manea, staroste de Cernăuți, 38, 41
Mănescu, Vasile, 56
Mănescul, boier din Mihalcea, 54
Manole, vameș, 47
Manole (Manoli), căpitan, 39, 46, 57
Manthay, Imbault, staroste de Cernăuți, 41
Marcu, George, 86
Marcu, Ieremie, 85
Marcus, Mosco, 72
Marmeliuc, Dimitrie, 8
Marmure, 17
Marschal, Margareta, 70
Marschal, Valentin, 70
Martin, Cromer, 92
Marzinek, Mathias, 73, 77
Matasar, George, 80, 82, 89
Matasar, Teodor, 80
Mateiaș, Gavrilaș, mare logofăt, 51
Mavrocordat, Constantin, domnitor, 33, 40

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Mavrocordat, Ioan, domnitor, 66
Mavrocordat, Nicolae, domnitor, 29–31, 66, 95
Maxemiuc, Ioan, 85
Mayd, Nicolae, 80
Mayer Hattner, Abraham, 82
Mayer Hutaufer, Naftali, numit şi Hotineanul, 65, 81
Mazilu, Ştefan, 42
Mechel, Berl, 74
Mechel, Herschel, 79
Metzger, 80
Metzler, Adam, 76
Miclescul, Gavril, staroste de Cernăuţi, 31, 39
Micuţencu (Micuţenco), Ion, şoltuz de Cernăuţi, 55, 56, 57
Mieg, Friedrich von, maior, 105
Mihai Viteazul, domnitor, 25
Mihai Vodă Racoviţă, 31, 36, 39
Mihail, pârcălabul din Dorohoi, 17, 48
Mihalescu, Andrieş, 73
Mihalescu, Dimitrie, 65
Mihalescu, Ştefan Grigoraş, 79
Mihnea, Radu, domnitor, 38, 50
Milo, Ienăcachi (Enacachi, Ianachi), staroste de Cernăuţi, 40
Mintenach, Iacob Schaja, 75
Mitescu, Ion, mazil, 63, 64, 68, 70, 72
Mitescul, Teodor, 83
Moise, Falk, cu numele german Kindsbruner, 71
Moisescu, Pătrea, 38, 55
Moisescul, Mariica, 38
Moisil, Constantin, 8
Moisa, David, 83
Moldovan, George, 79
Molniceanu, 77
Monetz, Iacob, 81
Monetz, Zina, 81
Monich, Iankel, 71
Monich, Zina, 81
Monnschein, Ioseph, 69
Morar, 89
Morariu, Leca, 8
Morciu, 71
Mordohai, Moises, 84
Moscal, Petre, 88
Moscal, Vasile, 89
Moşcu, 84
Moţoc, Gavril, mazil de Cernăuţi, 54, 56
Movilă, Constantin, domnitor, 26
Movilă, Ieremia, domnitor, 25, 50, 51
Movilă, Moise, domnitor, 50
Movilă, Simion, domnitor, 25
Mucha, Peter, 88
Mucha, Sandul, 81
Müller, Anton, 79
Müller, Georg, 85
Münnich, generalul rus, 32, 33
Muntean, Teodor, 71, 73, 80
Murguleţ, familie, 48, 68
Murguleţ, Nicolae, staroste de Cernăuţi, 38, 55
Murguleţ, Ştefan, 26
Murguleţ, Toader, 68
Murguleţ, Zamfira, 68
Murguleţu, Nicolae, staroste de Cernăuţi, 38
Muşat, Petru, domnitor, 15, 16, 17
Mustiaţă, Alexa, staroste de Cernăuţi, 38, 47, 65
Mustiaţa, Teodor, 86, 87

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Mutul, Constantin, 76
Muzilo de Buceaci, 20, 21, 36

N

Nacul, staroste de Cernăuţi, 39
Naftali, Mayer, numit şi Hotinceanul, 65, 81
Naftali, Zeller, 82
Nauman, Franz, 88
Neculce, Gavril, căpitan de Coţmani, 45, 47
Neculcea, Ion, 27, 30
Nedelcu, George, 73
Nedelcu, Ioniţă, 65
Nedelcu, Teodor, 76
Nedeleasa, George, 74
Nedeleasa, Ioniţă, 74
Nedeleasa, Paraschiţa, 74
Nepoţel, Sandul, 82
Nesselbekin, Anna Maria, 84
Neumaister, Mathias, 85
Neunteufel, Franz, 83
Nicolae Vodă, 15
Nievirovsky, Franz, 76
Nistor, Ion, 8, 9, 77
Nistor, Ioniţă, 88

O

Oană, vornicul Sucevei, 48
Odivoianul, căpitan, 26
Olar, Andrei, 53
Olar, Dumitru, 65, 80, 84
Olar, Ion, 86
Olar, Nicolae, 72
Olar, Teodor, 65, 78
Olariţa, Catarina, 65, 89
Ollansky, 81
Ollansky, Marişca, 81
Onciul, Dimitrie, 7
Onciul, staroste de Cernăuţi, 38, 51
Onciul, şoltuz, 54, 55
Orăş, 25

P

Paladi, Constantin, 68
Paladi, Ioan, biv vel visiter, 61
Paladi, Smaranda, 83
Paladi, Vasile, şoltuz, 64, 71, 83, 85
Panait, Duca, 86
Pandelachi, staroste de Cernăuţi, 36, 41
Pantazi, Dumitraş, 79
Pantazi, Vasile, 86
Păntelei, 56
Pânzar, Vasile, 86
Papiu Ilarianu, Al., 91
Pînzar, Ioan, 8
Pârciu, familie, 68
Părciu, Goga, 55
Pârciu (Perciu), Alexa, şoltuz, 56, 57
Pârvan, Vasile, 92
Părvul, Gheorghe, căpitan de Coţmani, 45, 46
Pasca, Anton, 80
Pascu, Giorge, 92
Paşcu, Grigore, vătaf, 55
Paşcu, Simion, vătaf, 55
Păun, staroste de Cernăuţi, 41
Pellizaro, Melchior, 87
Perânta, Andonii, 55

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Perşoaie, Maria, 56
Petki, Ştefan, 26
Petrică, staroste de Cernăuţi, 37
Petriceicu, Ştefan, domnitor, 27, 28, 38
Petrovici, Christof, 75
Petrula, Pavel, 86
Petruşca, Simion, 79
Pinteac, Precop, 78
Pintei (Pitei), Gheorghe, 53, 67
Pintelei, 57, 78
Pintelei, Grigoraş, 56
Pintelei, Ioan, 56
Pirscu, Alexa, 56, 57
Pitei, Alexandru, 53, 80
Pitei, George, 86
Pitei, Ioan, 53, 79, 84
Pitei, Nicolae, 78, 80
Pitei, Ştefan, 53
Pitei, Vasile, 53
Piume, 85
Piven, Costaş, 53
Piven, Ştefan, 53
Piven, Vasile, 53
Plessel, Iohann, 81
Podar, Gligoraş, 66, 88
Podar, Nichita, 88
Podar, Prodan, 66, 89
Podnar (Bodnar), I., 53
Polcovnicul, Anton, 26
Polek, I., 93
Poltog, Dumitraşco, căpitan, 40
Popa, Dumitru, 77
Popa, Ilie, 79
Popa, Ioan, 56
Popa, Pavel, 56
Popescul, Ion,
Popescul, Miron, 85
Popovici, Dimitrie, 88
Popovici, George, 76
Popovici, Teodor, 75, 76
Porcilă, Costache, 76, 87
Poroch, Gerschen, 70
Potlog, Constantin, căpitan, 87
Potlog, Costachi, 87
Potlog, Ioniţă, căpitan, 42, 45, 46
Potocki, Nicolae, 61
Potocki, staroste de Cernăuţi, 39
Potoţchi, Iosif, 29, 31
Prepeliţa, Teodor, 86
Previsnik, Nichita, 89
Probăteşti, Ion, 41
Prohaska, Mathias, 75
Prozorōvschi, cneaz, 34
Pulawski cel Bătrân, 34
Purici, Ştefan, 10
Purtscher, Zacharias Isac, 73

R

Racoviţă, Constantin Mihai, domnitor, 29, 31, 32, 36, 39, 42, 53, 62
Racoviţă, Radu, staroste de Cernăuţi, 32, 36
Rareş, Petru, domnitor, 14, 24
Răspop, Toader, 55
Reli, Simion, 8
Rezenceasa, Ioana, 77
Rezencu, Ion, 76
Rezenka, Vasile, 75
Rimcu, Andrei, 79
Rimcu, Simeon, 79
Rinne, Friedrich, 86
Rissinger, Caspar, 85
Ritzik, Ştefan, 76
Rizu, Tanase, 74

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Robuleţco, Ion, şoltuz, 55, 56
Robuleţco, Seman, 55
Rohalten, Berl Moises, 84
Ropceanu, Vasile, căpitan, 39
Roşca, Andrei, 88
Roşca, Grigore, 56
Roşca, Ion, 70
Rosswurm, Georg, 84
Rotaru, Vasile, 88
Rottinger, Moise Löbel, 72
Rönne, general rus, 30
Ruff, Israel Schmull, 86
Rugină, Tanasie, 56
Rus, Nikkios, 48
Ruset, Iordachi, staroste de Cernăuți, 39
Ruset, Vasile, vel vistier, 41
Ruşişca, Ioseph, 79
Rusnac, Nicolae, 88
Russet, Gheorghe, staroste de Cernăuți, 39
Rusu, Alexe, 78
Rusu, Iurie, 78
Rusu, Nicolae, 89
Rusu, Ştefan, 80

S

Salter, Benjamin Itzig, 84, 85
Săretin, Nicolai, 85
Sârbul, Ion, 76
Sârbul, Nistor, 56
Sas (Sasul), fiul lui Dragoş, voievod, 15
Satco, Emil, 8
Savin, staroste de Cernăuți, 38
Sazonti, Andronache, 78
Sazonti, Anița, 79
Sazonti, Dumitraş, 79
Sazonti, Ion, 87
Schenkowsky, Iohann, 79
Schilhan, Franz, 79
Schima, 88
Schmer, Iohann, 78
Schmidt, Georg, 87
Schmidt, W., 49, 92
Schmucker, Israel Itzig, 76
Schmul Adamic, Isak, cu numele german Madera, 69
Schmull Koenig, Itzig, 73
Schmüll Wender, Simon, 82
Schmull, Isak, 82
Schmull, Israel, cu numele german Vorhaus, 86, 64, 70, 71
Schmull, Itzig, 65
Schobel, Andreas, 88
Scholem, Iankel, cu numele german Meringer, 71
Scura, Ion, 86
Scurei, Alexandru, 87
Sedelmayer, Balthasar, şelar, 69, 76
Seide, Löbel, 71
Serauer, Andreas, 72
Serbenciuc, Petre, 84
Sidorie, staroste de Cernăuți, 37
Sigismund I, regele Poloniei, 37
Sigismund de Luxembrug, regele Ungariei, 16, 17
Silion, Constantin, staroste de Cernăuți, 36, 39, 40
Simionescu, Maria, 88
Simionovici, Nicolae, 78, 84
Simon, Iper, 83
Simonovici, Iacob, 83
Siretiuean, familie, 68
Skavinschi, croitor, 74
Sluhaico, Grigore, vătaf, 40, 80

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Sluhaico, Vasile, 53
Sluhaico,Grigore, vătaf, 52
Slusarovici, 53
Smoc, Simion, 56
Smucilă, Savin, medelnicer, 27
Soare, Andrei, 80
Soare, Gavril, 80
Soare, Nicolae, 80
Soare, Ştefan, 52, 56
Soare, Vasile, 79
Sobiescki, Ion, regele Poloniei, 38
Soliman Paşa, 86
Sos, Vasile, 53
Spătarul, Dediul, staroste de Cernăuţi, 29, 36, 39
Specht, Ambrosius, 76, 81, 84
Splény, Gabriel von, 34, 35, 42–45, 47, 57, 59, 61–63, 92
Srol, David, 84
Stadler, Franz, 76
Stamsberg, von, 85
Stanek, Franz, 76
Stanek, Iacob, 81
Stanislau, 17, 83
Stark, Sebastian, 89
Stavăr, 88
Stemplovsky, Iohann, 87
Stengel, Ioseph, 72
Stramer, 85
Strişca, Ioniţă, 42, 75
Strişca, Vasile, 86
Stroble, Georg, 80, 109
Stroescu, Lupu, 67
Stroescul, fraţii, 86
Stroescul, Ion, staroste de Cernăuţi, 38
Stroiescul, Constantin, 86
Stroiescul, Gligoraş, 86
Stroiescul, Mihalachi, 86
Stroiescul, Panait, 86
Sturmin, Veronica, 79
Sturza, Constantin, staroste de Cernăuţi, 40
Suchopan, Dumitraş, preot, 65, 89
Suchopan, Ion, 68, 71
Surdu, Ştefan, 79, 88
Surdul, Constantin, 88
Sübertin, Ioseplia, 79
Sviret, Dumitru, 53
Szörös, Andreas, 75, 77, 78
Szwiecovsky, Nicola, 81

Ş

Şchiopu, Petru, domnitor, 36
Şendrea, boier, 17
Şeptelici, Ilie, staroste de Cernăuţi, 38
Şerban, Constantin, domnitor, 27
Şerban, Radu, domnitor, 26
Şmil Vorhaus, Israel, 71
Ştefan cel Mare, domnitor, 66, 67
Ştefan, Gheorghe, domnitor, 38
Ştefăniţă Vodă, domnitor, 23, 37
Ştefanovici, Ilinca, 88
Ştefanovici, Ion, 88
Ştirbul, Panait (Pantasi), 78, 82, 88
Ştirbul, Stoian, 78
Şustic, Andrei, 53
Şustic, Dimitrie, 53
Şustic, Ioan, 53

T

Tabără, Dumitraşco, paharnic, 56
Tabără, Gligorie, 38, 42

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Tabără, Ion, 42
Tabără, Ştefan, căpitan, 42, 44
Talabă, staroste de Hotin, 37
Talpă, Andrei, 67
Tarnowski, Ion, general, 24
Tăutul, Gheorghe, 41
Tăutul, Ieremie, ruptaş, 41
Tăutul, logofăt, 22
Teinert, 81
Theodorovicz, Cajetan, 76
Tiefenthaler, Paula, 7
Timoftei, preot, 68, 75
Timuş, 26
Tomiuc, Sandel, 78
Tomşa, Ştefan, domnitor, 26
Traechter, Berl Isak, 82
Tschap, Abraham, 70
Tschap, Selta, 70
Turcul, staroste de Cernăuţi, 38
Turcul, Constantin, medelnicer, 41
Turcul, Thadeus, 78
Turculeţ, Constantin, staroste de Cernăuţi, 28, 29, 31, 38

U

Uhlrich, Franz, 75, 87
Unguran, Ştefan, 67
Ungurean, Damian, 88
Ungurean, Ienache, 87
Ungurean, Ilina, 72
Ungurean, Ion, 86
Ungurean (Ungurian), Lupul, 72
Ungurean, Nicolae, 78
Ungurean, Ştefan, 56
Ungurean, Vasile, numit şi Baradarec, 81
Ungureanul, Istratie, 56
Urban, Iohann, 72
Ureche, Grigore, 18, 35
Ursachi, Anastasi, 79
Ursu, I., 92
Ursu, Şerban, 80
Ursuleac, familie, 68
Ursuleac, Constantin, 80
Ursuleac, Dinul, 88
Ursuliasa, Mariuţa, 71

V

Vacumenceasa, Gafiţa, 85
Vacumencu, Gligoraş, preot, 65, 68, 82
Vacumencu, Ioniţă, 85, 89
Vaf (Wolf), pisar de Cernăuţi, 43
Varvarei, Sămion, 55
Vasilco, Alexandru, mazil, 41
Veliciare, Teodor, 79
Verdiş, George, 85
Verdiş, Teodor (Toader), 79
Vereha, familie, 68
Vereha, Ioan, 53
Vereha, Ştefan, 52, 53
Veriga, Ştefan, 79
Veriha, Gligori, 55
Veriha, Ştefan, 55
Vezeteu, Vasile, 79
Vichtig, Vasile, 78
Viesco, Teodosi, arnăut, 44, 76
Vlad, pârcălab de Hotin, 24
Vlad, pârcălab de Siret, 48
Vladislav Iagello, regele Poloniei, 15, 16
Vlasto, Hrisoscul, 41
Vlodcovici, Petru, 17
Vogel, Iohann Paul, 72, 85
Volcinschi, Constantin, 43

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Volcinschi, Ştefan, 53
Voronca, familie, 68
Voronca, Ion, 70
Voronca, Vasile, 52, 53

W

Wagner, Rudolf, 7
Weigelt, Anton, 80
Weigelt, Catarina, 80
Weikelt, 84
Weikelt, Faiga, 84
Weinekh, Ioseph, 69, 75, 84
Weiss, Thomas, 80
Wenzel, Iosef, 76, 85
Wenzel, Havranek, 77
Wenzel, Ana, 77
Werenka, D., 11, 37–39, 41, 44, 46, 47, 50, 52–54, 56–58, 62, 63, 66, 68, 90, 92
Wergel, David Löba, 84
Werst, Hans, 48
Wichtig, Constantin, 78
Wichtig, Ioniţă, 78
Wichtig, Teodor, 78
Wickenhauser, F. A., 37–42, 50, 54–57, 62, 66–68, 92
Woycikiewicz, Thomas, 74

X

Xenopol, A. D., 55, 73

Z

Zaharie, George, 55, 73
Zama, Ion, 72
Zamfir, Manoilă (Manoli), căpitan, 39, 45, 46
Zamoyski, 25
Zapolya, Ion, 25
Zappek, Andrei, 79
Zieglauer, Ferdinand von, 47, 92
Zimirstan, Hans, 48
Zollern, Frederic de, 17
Zolnicu, Andrei, 87
Zotta, George, 86
Zotta, Ienakaki, 83
Zotta, Ioniţă, 82
Zotta, Solomon Ştefan, 42, 83, 86
Zotta, Vasile, 42
Zuluciu (Zuluicu), Andrei, numit şi Catargiu (Caragiu), 87

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

ENCICLOPEDIA BUCOVINEI ÎN STUDII ŞI MONOGRAFII

COLECŢIE FONDATĂ ÎN 1996

nr. 31

1) Nicolai Grămadă, *Toponimia minoră a Bucovinei*, vol. I–II, Îngrijirea ediţiei, studiul introductiv, bibliografia, notele şi indicele: Ion Popescu-Sireteanu; Introducere: D. Vatamaniuc, Bucureşti, Editura Anima, 1996;

2) *Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice şi demografice*, Ediţie bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfeţe, note şi comentarii de acad. Radu Grigorovici; Prefaţă de D. Vatamaniuc, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1998;

3) Ştefan Purici, *Mişcarea naţională românească în Bucovina între anii 1775–1861*, Cuvânt înainte de Mihai Iacobescu, Suceava, Editura Hurmuzachi, 1998;

4) Mircea Pahomi, *Biserici şi schituri ortodoxe româneşti din Ţinutul Cernăuţi. Din istoria Bisericii Ortodoxe Române în nordul Bucovinei. Episcopia de Rădăuţi*, Suceava, Editura Hurmuzachi, 1998;

5) Constantin Morariu, *Cursul vieţii mele. Memorii*, Ediţie îngrijită, prefaţă, microbiografii, glosar şi note: prof. univ. dr. Mihai Iacobescu, Suceava, Editura Hurmuzachi, 1998;

6) Mircea A. Diaconu, *Mişcarea „Iconar". Literatură şi politică în Bucovina anilor '30*, Iaşi, Editura Timpul, 1999;

7) *Bucovina în prima descriere fizico-politică. Călătorie în Carpaţii Dacici (1788–1789)*, Ediţie bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfeţe, note şi comentarii de acad. Radu Grigorovici; Prefaţă de D. Vatamaniuc, Rădăuţi, Editura „Septentrion", 2002;

8) *Procese politice, sociale, culturale şi economice în Bucovina, 1861–1918. Aspecte edificatoare pentru o Europă unită?* Materialele Conferinţei Ştiinţifice Internaţionale Rădăuţi, 20–22 septembrie 2000, Suceava, Editura Universităţii, 2002;

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

9) Marian Olaru, *Mişcarea naţională a românilor din Bucovina la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea*, Cuvânt înainte de acad. Gheorghe Platon, Rădăuţi, Editura „Septentrion", 2002;

10) Valerian I. Procopciuc, *Sucevița – sat al Obcinilor Bucovinei şi gropniță a Movileştilor*, Cuvânt înainte de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Cuvânt de încheiere: Vasile I. Schipor, Rădăuţi, Editura „Septentrion", 2003;

11) Petru Bejinariu (coord.), *Familia Isopescu în mişcarea naţională din Bucovina*, Cuvânt înainte de prof. univ. dr. D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Rădăuţi, Editura „Septentrion", 2004;

12) Petru Bejinariu, *Eugen Botezat şi şcoala de biologie de la Cernăuţi*, Cuvânt înainte de prof. univ. dr. Constantin Toma, m. c. al Academiei Române, Rădăuţi, Editura „Septentrion", 2005;

13) Teodor Balan, *Istoria teatrului românesc în Bucovina istorică*, Ediţie după manuscrise de D. Vatamaniuc, m.o. al Academiei Române, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005;

14) Daniel Hrenciuc, *Continuitate şi schimbare. Integrarea minorităţilor naţionale din Bucovina istorică în Regatul României Mari (1918–1940)*, vol. I, *Perspectiva naţional-liberală (1918–1928)*, Rădăuţi, Editura „Septentrion", 2005;

15) Elena Olaru, Marian Olaru (coordonatori), *Colegiul Tehnic Rădăuţi. Studiu monografic*, Cu o postfaţă de Vasile I. Schipor, Rădăuţi, Editura „Septentrion", 2005;

16) Teodor Balan, *Documente bucovinene*, vol. VII–IX, Ediţie îngrijită, note şi comentarii de prof. univ. dr. Ioan Caproşu, Indici de nume şi de materii de Arcadie Bodale, Prefaţă de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Postfaţă de prof. univ. dr. Pavel Ţugui, Iaşi, Editura Taida, 2005–2006;

17) *Bucovineni împotriva comunismului: fraţii Vasile şi George Motrescu*, Ediţie îngrijită, note şi comentarii de Marian Olaru, Prefaţă D. Vatamaniuc, m.o. al Academiei Române, Postfaţă de Vasile I. Schipor, Indice de nume de Rodica Iaţencu, Suceava, Editura Universităţii, 2006;

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

18) *Claudiu Isopescu, mesager al spiritualităţii româneşti în Italia*, I. *Corespondenţă (1926–1942)*, Ediţie, prefaţă şi studiu introductiv de D. Vatamaniuc, m.o. al Academiei Române, Notă asupra ediţiei de Elena Pascaniuc, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2006;

19) Acad. Radu Grigorovici, *Bucovina între milenii. Studii şi documente*, Cuvânt înainte: D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Ediţie îngrijită de Rodica Marchidan şi Rodica Iaţencu, Cuvânt înainte: D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Bucureşti, Indice de nume de Rodica Iaţencu, Editura Academiei Române, 2006;

20) D. Vatamaniuc, *Bucovina între Occident şi Orient. Studii şi documente*, Cuvânt înainte de acad. Ştefan Ştefănescu, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2006;

21) Teodor Balan, *Die Geschichte des deutschen Theaters in der Bukowina 1825–1877/Istoria teatrului german în Bucovina 1825–1877*, Editată după manuscrise de către D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Traducere din limba germană de Ida Alexandrescu, Bucureşti, Editura Anima, 2007;

22) Vasile I. Schipor, *Bucovina istorică. Studii şi documente*, Cuvânt înainte de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Indice de nume de Rodica Iaţencu, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2007;

23) Teodor Balan, *Conflictul pentru Tricolor. Un capitol din istoria politică a Bucovinei, 1898–1904*, Ediţie îngrijită, note, comentarii şi cronologie de Marian Olaru, Cuvânt înainte de prof. univ. dr. Pavel Ţugui, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2007;

24) Dimitrie Onciul, *Scrieri despre Bucovina şi Transilvania şi lexicografice*, Cuvânt înainte de acad. Ştefan Ştefănescu, Ediţie, studiu introductiv, note şi comentarii de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2007;

25) Petru Bejinariu, *Constantin N. Hurmuzachi – om de ştiinţă şi om politic*, Prefaţă de prof. univ. dr. Constantin Toma, m. c. al Academiei Române, Rădăuţi, Editura „Septentrion", 2007.

26) Filimon Rusu, *Amintiri. Oameni şi locuri din Ţara Fagilor*, Cuvânt înainte, studiu introductiv, note şi comentarii, tabel cronologic de Vasile I.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Schipor, Indice de nume de Rodica Iaţencu, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2009.

27) Petru Bejenariu, *Ion T. Tarnavschi – biolog, întemeietorul Şcolii de palinologie*, Cuvânt înainte de Constantin Toma, m. o. al Academiei Române, Suceava, Editura Universităţii „Ştefan cel Mare", 2009.

28) Constantin Hrehor, *Silvestru Morariu Andrievici*, Cuvânt-înainte de prof. univ. dr. Mihai Iacobescu, Iaşi, Editura „Timpul", 2009.

29) Dan Camer, *Mazili şi răzeşii din Bucovina. Studiu istoric şi statistic elaborat pe baza materialelor recensămintelor moldoveneşti din anii 1772–1773 şi 1774*, Cuvânt-înainte de Vasile I. Schipor, Buzău, Editura „Omega", 2009.

30) Ilie Dugan-Opaiţ, *Familia Dugan- din Cireş-Opaiţeni*, Ediţie îngrijită, Studiu introductiv, note şi comentarii, glosar, anexe şi postfaţă de Vasile I. Schipor, Indice de nume de Rodica Iaţencu, Rădăuţi, Editura „Septentrion", 2009.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Наукове видання

РУМУНСЬКА АКАДЕМІЯ
ІНСТИТУТ БУКОВИНА

А. БОКЕНЄЦУ

ІСТОРІЯ МІСТА ЧЕРНІВЦІ У МОЛДОВСЬКИЙ ПЕРІОД

рум. мовою

Комп'ютерний набір: *Родіка Яценку*
Відповідальний редактор: *Штефан Пуріч*
Редактор: *Маріан Олару*
Технічні редактори *Оксана Іванюк, Наталія Фрацівір, Діна Беженар, Галина Мігай, Сергій Кейван*

Підписано до друку 29.03.2010.
Формат 70x100/16. Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Ум. друк арк. 9,74.
Тираж 2000 прим. Замовлення 010-2.

Друк видавництва редакції журналу "Зелена Буковина".
58018 м. Чернівці, вул. Головна, 200.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції – ДК №563 від 10 серпня 2001 р.
Друк - ПП Квасецький А.Т.
Тел. (050)101-23-23

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Наукове видання

РУМУНСЬКА АКАДЕМІЯ
ІНСТИТУТ БУКОВИНА

А. БОКЕНЄЦУ

ІСТОРІЯ МІСТА ЧЕРНІВЦІ
У МОЛДОВСЬКИЙ ПЕРІОД

рум. мовою

Комп'ютерний набір: *Родіка Яценку*
Відповідальний редактор: *Штефан Пуріч*
Редактор: *Маріан Олару*
Технічні редактори *Оксана Іванюк, Наталія Фрацівір, Діна Беженар, Галина Мігай, Сергій Кейван*

Підписано до друку 29.03.2010.
Формат 70x100/16. Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Ум. друк арк. 9,74.
Тираж 2000 прим. Замовлення 010-2.

Друк видавництва редакції журналу "Зелена Буковина".
58018 м. Чернівці, вул. Головна, 200.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції – ДК №563 від 10 серпня 2001 р.
Друк - ПП Квасецький А.Т.
Тел. (050)101-23-23

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

Fig. 10. Planul oraşului Cernăuţi
(casele şi grădinile) după protocolul Pitzelli din 1787
(Din D. Werenka, *Urkundliche Nachrichten über Tschernowitz*, 1898)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro

ISBN 978-966-8410-44-0

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutulbucovina.ro